

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Névrövidítés az Árpád-korban
szakdolgozat

Témavezető:
Dr. Hoffmann István

Készítette:
Varga Nikolett
Magyar nyelv és irodalom szak

Debrecen, 2011

Tartalom

Bevezetés.....	3
1. A régi magyar személynévvadás.....	5
1.1. A referáló nevek.....	6
1.2. A nexusnevek.....	8
1.3. A sajátosságjelölő nevek.....	9
1.4. Az affektív nevek.....	11
1.5. A kétbázisú személynévrendszer.....	12
1.6. Statikus és dinamikus névfajták. Az affektív név mint dinamikus névfajta.....	16
2. Tudománytörténeti előzmények. A névrövidítés kutatásának története.....	19
3. Névrövidítés régen és ma.....	22
4. A becézés jelentéstana.....	29
5. Tővégi magánhangzók rövidült keresztnéveinkben.....	38
6. A névrövidítés elemzése fonológiai jellemzők alapján.....	43
6.1. Az Árpád-kor nveinek fonotaktikai vizsgálata.....	43
6.2. A rövidült nevek fonológiai szerkezete.....	44
6.3. A rövidült nevek és a lehetséges alpalakok fonológiai szerkezetének viszonya.....	52
Összegzés.....	59
1. Melléklet (névtár).....	60
2. Melléklet (táblázat).....	91
Irodalom.....	101

Bevezetés

A dolgozatom célja az Árpád-kor személynévadásában megjelenő rövidüléssel alkotott névváltozatok vizsgálata. A névtani munkákban csak elszórtan lehetett találkozni e jelenség tárgyalásával, s csak néhány kisebb tanulmány foglalkozott vele a körülményekhez mérten részletesebben. Az okok leginkább a régi magyar személynévanyag összegyűjtésének a hiányában voltak kereshetők, nem állt a nyelvészek rendelkezésére egyetlen korszerű adattár sem, amely a vizsgálatokat elősegítette volna. Ám a közelmúltban jelent meg FEHÉRTÓI KATALIN Árpád-kori személynévtára (2004), amely a nyelvtörténeti vizsgálatokhoz tudományos igényeket is kielégítő forrásanyagot közöl. A témám kutatásához ez megfelelő forrásanyagul szolgált, e munka alapján készítettem el egy adatbázist a rövidüléssel alakulhatott nevekről, melyet névtár formájában közlök. Az adattár az általam kigyűjtött névrövidítéseket és a rövidült alakok lehetséges alapalakjait tartalmazza.

A szakdolgozat első felében azokat az információkat mutatom be több fejezetben is, amelyek a szakirodalomban eddig megjelentek, és jelentősebb eredményeket közölnek a rövidítés nyelvi jelenségéről, mivel nagyobb összefoglaló munka még nem készült e témakörben. Elsőként a régi magyar személynévadás jellegzetességeit tekintetem át főként kognitív és pragmatikai szempontok alapján, majd megpróbáltam elhelyezni a névrövidítést a rendszeren belül. A második fejezetben e részrendszer kutatásának történetével foglalkozom, illetve azzal, hogy az Árpád-kori személynévszótár elkészülte előtt a szakirodalom milyen adatokat közölt a rövidített nevekről. A harmadik fejezetben a névrövidítést mint ősi névalakító eljárást szemléltetem, és vizsgálom azt, hogy beszélhetünk-e jelenkorunkban is az előfordulásáról. Az alaki sajátosságok után a negyedik fejezetben e névalakok funkciójának tárgyalását is fontosnak tartottam: vajon a becézés vagy a megkülönböztetés szerepét tölthették-e be ezek nevek. Külön fejezetet szenteltem egy érdekes jelenségnek a rövidült nevek egyik típusával kapcsolatban, melyben tövégi magánhangzók kapcsolódnak rövidített személynéveinkhez, valószínűleg közszoói eredetű neveink véghangzóinak analógiás hatására.

Végül az utolsó nagy fejezetben megpróbálom új oldalról feldolgozni az összegyűjtött adatokat: a nevek fonotaktikai jellemzőinek elemzésével, a fonológiai

szerkezetük vizsgálatával. A célom az volt, hogy megpróbáljak valamiféle rendszerszerűséget felfedezni abban, hogy milyen fonotaktikai felépítésű személynevek rövidülhettek meg, és milyen szerkezetűvé csonkulhattak. Nemcsak szemléltetni szeretnék, hanem munkámmal esetleg kiindulásként szolgálni más rövidülésre vonatkozó hangtörténeti kutatások számára, illetve felhívni a figyelmet a névrövidítés kutatásával kapcsolatos lehetőségekre.

A feldolgozott nevekről készült névtárat és a fonológiai szerkezeteket tartalmazó táblázatot a dolgozatom mellékleteként közlöm.

1. A régi magyar személynévadás

Mielőtt rátérnék dolgozatom közelebbi tárgyának, a névrövidítésnek a témakörére, fontosnak tartom, hogy elhelyezzem a régi magyar személynévadás rendszerében és átfogó képet nyújtsak az Árpád-kor személynévadásáról, hiszen a személynévfajták egyetlen részterületén belül nehéz úgy eligazodni, hogy nem vesszük figyelembe a többi névfajtát, a rendszer egészét.

A személynéveket az idők folyamán többféle módon próbálták felosztani és kategóriákba sorolni, átfogó igényű tipológiákat és rendszertani leírásokat alkotni róla. HOFFMANN ISTVÁN (2008: 5–20) felhívja a figyelmet arra, hogy ezekre a kutatásokra sokszor a töredezettség jellemző, gyakran tapasztalhatunk szempontkeveréseket, következetlenségeket, amelyből fakadóan a kialakított kategóriák egyrészt nem fedik le a jellemezni kívánt nyelvi elemkészlet egészét, másrészt előfordulhatnak ezekben a munkákban egymást átfedő kategóriák is.

A legtöbb személynévvel foglalkozó munkában a névfajták elkülönítése elsődlegesen nyelvhasználati alapon történik. HAJDÚ MIHÁLY (2003) nyelvhasználati síkon tartja megragadhatónak a személynévek csoportosítását: írásbeli (hivatalos) és szóbeli nevekről beszél. Ezt a felfogást mutatja J. SOLTÉSZ KATALIN *A tulajdonnév funkciója és jelentése* (1979: 44–69) című munkája is, amelyen belül a személyeket jelölő nevek egyik legátfogóbb rendszerezését alkotta meg. Kiemelkedő érdemei mellett megközelítése nyelv- és névszociológiai szempontból azonban aligha fogadható el. Osztályozásában a valóságos személyeket jelölő tulajdonneveket embernevek-nek nevezi, két fő fajtáját pedig egyéni név-nek (személynév, vezetéknév, asszonynev, kiegészítő név) és helyettesítő név-nek (becenév, családnévpótló, ill. önálló ragadványnev, álnév). Ám úgy vélekedik, hogy az embernevek között a hivatalos névforma tekinthető alapnévnek, amihez képest a helyettesítő név másodlagos szerepű. A hivatalos névformáknak különleges státuszt tulajdonító felfogás más forrásokban is feltűnik, azonban ez a szemlélet nem alkalmazható régebbi korok névhasználatának a jellemzésére.

A megoldás egy jól felépített, ellentmondásmentesen használható terminológia létrehozása lehet, egységes elméleti keret megalkotásával. HOFFMANN ISTVÁN egy ilyen lehetséges névrendszertani keretet vázolt fel tanulmányában (2008: 5–20), mely

dolgozatom alapjául szolgál a régi magyar személynévadás történeti vizsgálatában. Szerinte a személynév-fajtákat elkülönítő személynév-tipológiának abból kell kiindulnia, hogy a személynév alapfunkciója az egyének azonosítása. A kategorizációban ugyanis az egységes szerep mellett megragadható különbségek leírására olyan szempontokat kell keresnünk, amelyek a nyelvek legszélesebb körére, elvileg bármely nyelvre érvényesek és alkalmazhatók. Ennek révén válik a tipológia időben is kiterjeszhetővé: ha ugyanis alkalmazható a mai nyelvekben megmutatkozó jellegzetességek leírására, feltehetően alkalmazhatónak kell lennie a korábbiakra is (2008: 8–9).

A személynév nyelvi és kulturális univerzálé, azaz minden nyelvben és kultúrában használnak, illetve régebben is használtak az egyes emberek megnevezésére (2008: 5). Ezért univerzális osztályozásra van szükségünk, amelyet egy kognitív-pragmatikai alapú névtipológia adhat. Ha azt vizsgáljuk, hogy az egyénhez a névadáskor milyen cselekvések, hagyományok, eljárások rendelik hozzá a nevet, akkor pragmatikai szempontokra vagyunk tekintettel. A névadási aktusok jellegét a névadók mentális viszonyulása határozza meg, ezért figyelembe kell venni a névadás kognitív alapját is (2008: 9).

A következőkben megpróbálom e tipológia alapján rendszerezni az Árpád-kori személynévadás korában keletkezett névanyagot, felhasználva ehhez BÁRCZI GÉZA (1958: 123–142) *A személynévek* című munkáját is.

1.1. A referáló nevek

Először azokat a helyzeteket és körülményeket kell megvizsgálni, amelyekben mi magyarok a neveinket kapjuk és adjuk. Ha pragmatikai szempontból vizsgáljuk, a legmarkánsabb névadási szituációnak azt tarthatjuk, „mikor a névadók valamilyen meghatározott névállományból, névlistából választott nevet ruháznak rá az elnevezettre” (2008: 9). HOFFMANN ISTVÁN választott név-nek vagy listanévként nevezte el azt a névfajtát, amely egy viszonylag zárt névállományból adott személy(ek) által elvégzett hozzárendelés révén válik az egyén nevévé (2008: 9–10). Ha kognitív-szemantikai szempontból kívánjuk jellemezni ezt a helyzetet, akkor megállapíthatjuk, hogy a névadás pillanatában motiváltságról nem beszélhetünk

(vagyis a névviseelő és a név információtartalma között nincs összefüggés). A választott név legfőbb funkciója az, hogy egy kisebb közösségen belül azonosítsa az elnevezetett. Ennek alapján kognitív-szemantikai értelemben az ilyen neveket referáló név-nek nevezzük¹, mert ezek a fentiekén kívül semmiféle személyiségjegyet, sajátosságot nem fejeznek ki (2008: 10–11).

Az Árpád-korban a termelőerők nagyarányú fejlődése következtében kezdett kikristályosodni az osztálytársadalom, ez azonban hosszú folyamat, így csak a XIII. században vált teljessé (vö. BENKŐ 1950a: 19). Az osztálytagozódás azt jelentette, hogy különbség volt szabad magyar és rabszolga között. A következőkben külön vizsgálom meg az uralkodó osztályban és a szolga társadalomban megjelenő referáló nevek csoportját. Hiszen a személynevek csoportját mint rendszert alapvetően kulturális-társadalmi szisztémának tarthatjuk. Ha nyelvi jelekként tekintünk rájuk, e minőségükben a szókincs elemei, és a nyelvi részrendszerek közül a szókincs reagál legközvetlenebbül a kultúra, az emberi tudás, a társadalom változásaira (HOFFMANN 1996: 113–4). De BENKŐ LORÁND (1949a: 1) véleménye is az, hogy a régi személyneveink vizsgálatát társadalomtörténeti alapra kell helyezni, mert így érthetjük csak meg teljesen a névadásunkban szereplő jelenségeket.

A korai úri referáló neveket a török eredetű jövevénynevek képviselték. Az erős török hatás miatt nemcsak a Magyarországra betelepedett besenyő és kun urak, hanem a magyar vagy elmagyarosodott nemzetségek tagjai is viseltek ilyeneket: *Tas*, *Üllő*, *Tühütüm*, *Saroltu* stb. A török eredetű nevek száma azonban folyamatosan csökken, a XIII. század végére már ritkává vált. A kereszténység fölvételével új névanyag kerül forgalomba, amely előbb a felsőbb rétegekben jelenik meg, majd hamarosan a szolganép között is terjed. Ilyenek a keresztségben kapott nevek, azaz bibliai vagy szent- és vértanúnevek, ószövetségi nevek: *Benedictus*, *Nicolaus*, *Laurencius*, *Stephanus* stb. Az egyházi eredetű nevek mellett más nyelvekből való, német és szláv, majd francia nevek is meghonosodnak. Viselőjük lehet német vagy szláv ember, de magyarok is viseltek ilyen neveket: 1111: *Thebaldus*, 1134: *Adilbreth*, 1211: *Wylmos* (német); 1111: *Jaresclau*, 1162: *Beloslao* (szláv) stb. (vö. BÁRCZI 1958: 130–3).

---

¹ Természetesen referenciális szerepe a következőkben említett másik két névfajtának is van, ám ezeknél sajátos, csak rájuk jellemző funkciók is előtérbe kerülnek.

A szolganeveknél a referáló névfajta a felsőbb osztályokból leszállt úrnevekként található meg: pl. 1138/1329: *Almus, Cuppan, Alup* stb. Szaporodnak a szentírási eredetű és a szentekre visszamenő nevek is, pl. 1138/1329: *Abel, Abram, David, Gabriel, Isaac, Matheus, Simon* stb. És hasonlóképpen találkozhatunk szláv és német eredetű nevekkal is: 1086/XII–XIII. sz.: *Witan* szakács, 1138/1329: *Lampert, Gerolt, Herman* stb. (BÁRCZI 1958: 133).

1.2. A nexusnevek

Azt a nevet, amely nem választás útján, hanem mintegy automatikusan kapcsolódik hozzánk automatikus vagy átadott név-nek nevezhetjük. Ez a névfajta mindig valamely más névviselőtől hagyományozódik az elnevezettre, és közösségi névadási előírások alapján válik az egyén nevévé. Ha jellemző funkciója, szemantikai tartalma alapján vizsgáljuk, akkor kapcsolati vagy nexusnév-nek nevezhetjük. A motiváltság és információtartalom bizonyos értelemben jellemzi az átadott neveket is, ezek azonban csak egyféle információt közvetítenek: valamilyen hagyományosan genetikai, illetve működési alapon szerveződő közösséghez (anyához, apához, családhoz, klánhoz, nemzetséghez stb.) való tartozást fejeznek ki (2008: 10–11). A honfoglalás idejében, valamint a honfoglalás után kb. a XIV. századig a magyarság még egyelemű neveket használt (BÁRCZI 1958: 129). Változást a hűbéri rendszer kibontakozása hoz: a nemzetségek felbomlanak, a földtulajdon kiscsaládi birtokká válik, és a magánbirtok öröklődésének jogszabályai kikristályosodnak. Ennek következtében a birtokos osztályban fontossá lesz az öröklés szempontjából is a családi összetartozás külső jelekkel való igazolása. Így az egyéni név mellé egy második vezeték-, illetőleg családnév alakul ki, amelyet az átadott név fajtájába sorolhatjuk. Ez a tendencia eleinte csak az oklevelezésben jelentkezik, a XIII. századtól figyelhetjük meg a birtokos nemes kilétének pontosabb meghatározását, mintegy körülírását latin formulákban. A következő típusok jelentkeznek: 1. az apa nevének említése (1201: *Alexius filius Gude*); 2. a nemzetségnév fölemlítése (1228: *Job de genere Woyk*); 3. a származás helyének vagy a birtok nevének kapcsolásával (1206–18: *Ercules de Ferreo Castro*); 4. az egyénre jellemző ragadványnevek vagy becéző nevek *dictus*-szal való kapcsolásával

a keresztnévhez (1326: *Petrus dictus Orros*, 1335: *Petrus dictus Petych*). A XIII. században e névváltozatokat inkább csak jogi ügyletekre fenntartott körülírásoknak tekinthetjük, a XIV. századtól már magyar nyelven is túlnyomóan kettős név illeti meg a birtokos urakat (1958: 137–8). Ám ez már nem tartozik az általam vizsgált korszak, az Árpád-kor jellemzésébe. A nexusnév előzményeinek kialakulása viszont igen, ezért tartottam fontosnak, hogy néhány gondolatban megemlítssem.

1.3. A sajátosságjelölő nevek

A névadás mind az átadott, mind a választott nevek esetében közvetlenül egy meglévő, használatban lévő személynévállományra támaszkodik. Ám vannak olyan nevek is, amelyeket a létező névállomány egyáltalán nem korlátoz, hanem a névadóknak más személyek elnevezéséhez az egész szókincs rendelkezésükre áll, sőt élhetnek ennek során akár a névteremtés lehetőségével is (így jönnek létre pl. ragadványnevek). E névadási módban nemcsak az egyén kap nevet, hanem többnyire a név is a névadás aktusával jön létre. Az elnevezők körét nem korlátozza különösebben semmiféle tényező, és a névadó nyelvi kreativitása kap fontos szerepet, így ezeket a neveket kreált vagy alkotott név-nek nevezhetjük (2008: 10). E mögött állhatnak a legösszetettebb kognitív folyamatok, vagyis ha ebből a szempontból szeretnénk jellemezni a névadást, megállapíthatjuk, hogy ez a névfajta áll a névviselővel legszorosabb kapcsolatban, mivel tükrözi külső vagy belső (valós vagy vélt) tulajdonságát, jellemvonását, társadalmi viszonyrendszerét stb. Az egyén bármikor kaphat ilyen típusú nevet, s egy személyhez egy időben több ilyen névfajta is kapcsolódhat, noha ezek többnyire más-más közösségek által használatosak (2008: 11). Motiváltságából adódóan tehát gazdag információtartalommal rendelkezik, e tekintetben leíró vagy sajátosságjelölő név-nek nevezzük, amely mindig valamely nyelvhez van kötve, hogy funkcióját betölthesse (2008: 11).

Az Árpád-kori korai úri neveink másik csoportját a magyar közszóából keletkezett nevek alkotják. A magyar nyelvet használók körében ezek a nevek gazdag információtartalommal bírtak, az így alkotott nevek tehát a sajátosságjelölő névfajtába tartoznak. Lehetnek személytől viselt méltóságra vonatkozók, mint *Gyula* (Anon.: *Geula*, *Gyla*), *Bulcsú*, *Kende*, *Horka*; de keletkezhetnek a legkülönbözőbb

indítékokból, pl. a *Levedi* és *Liüinti a lesz* ige tövének származékai; az *Árpád*, *Buzád* nevek az *árpa* és *búza* származékai; *Előd* – Anon.: *Eleudu* valószínűleg elsőszülött volt, mint később *Ketted* – 1232: *Ketud* a másodsülött; a *Bolug*, *Küsid* testi tulajdonságokra; az *Emesü* nőnevek az anyaságra utalnak (BÁRCZI 1958: 131).

Ha a szolgák névanyagát nézzük, ennek a legérdekesebb részét a közszóból eredő, magyar származású nevek adják. E változatos csoportot alkotó személyneveknél mutatkozik meg leginkább a névadók nyelvi kreativitása.

Ide tartoznak a babonás vagy pogány hiedelmeken alapuló óvónevek, melyek az ártó vagy betegség-hordozó szellem megtévesztésére szolgálnak: 1174: *Numwog*, 1219: *Nemel*, továbbá 1138/1329: *Halaldí*, 1171: *Hituand*, 1211: *Nuetlen* 'Nevetlen' (1958: 133–4). Régi hitvilágunk elképzeléseiből magyarázhatók a totemisztikus nevek is, melyek az embernek az állatvilághoz való közeli kapcsolatát domborítják ki. A hiedelmek megváltozásával az ilyen névadás elmúlik (1958: 128). Vagyis ide tartoznak az állatokról és hasznos növényekről vett nevek is, ahol a név a kezdetleges embernél azonosul az egyénnel, s így a néven keresztül az állat előnyös tulajdonágai rászuggerálódnak a név viselőjére: 1138/1329: *Biqua*, *Farcas*, *Farkasti*, *Kakasti*, *Ticudi*, 1271: *Ebed*. A számmisztika is megjelenik a számnevekből alakult személynevek nagy részénél, mint 1086: *Heten*, 1240k. : *Tyze*. A névmágia körébe tartozik, amikor a gyereket valami kiváló tulajdonságról nevezik el, hátha a név alakító hatással van viselőjére²: 1138/1329: *Bahatur*, 1211: *Boudug* (1958: 134).

A testi tulajdonságokra, fogyatékosagra vonatkozó nevek részben gyermekkori névadásból keletkezettek, bár gyakran később is ráragadhattak viselőjükre: 1138/1329: *Numarek*, 1199: *Nogy*, 1211: *Zeuke*, *Weruss*. Nyilván a felnőtt korban szerzett név a 1250: *Boloc*, illetve a pejoratív jellegűek nagy része, mint 1086: *Hitlen*, 1211: *Hozuga*, *Medeh* 'meddő'. Vannak életkorra vonatkozó, pl. 1227: *Heus* és rokonsági kapcsolatot jelentő szavak 1086: *Wevdi* 'vő', illetve a testrészből vett nevek: 1086: *Zacal*, 1211: *Horrod* (1958: 134).

Gyermekkorban kaptak lehetnek a bóknevek, melyet főleg nők viselnek: 1213: *Genuruch domina*, 1216: *Scepa mosónő*, 1228: *Draga*. Ezzel szemben állnak a gúnynevek, amelyek pejoratív jelentésűek, ezek valószínűleg felnőtt korban tapadtak

---

² Sokszor nem lehet eldönteni, hogy e neveket tényleg a névmágia alapján adták, vagy már a felnőtt emberhez tapadtak meglévő testi vagy lelki tulajdonságára mutatva rá (BÁRCZI 1958: 134).

az egyénhez: 1211: *Zennes*. A bókneveket gyakrabban úrnők viselik, de pejoratív tartalmúak is előfordulhatnak úri nevekként (1958: 134–5).

Az egyén társadalmi, gazdasági helyzetére jellemző szolganevek között a régebbiek inkább csak általánosabban a szolgai munkára, függő viszonyra, vagyontalanságra mutatnak rá, mint 1138/1329: *Muncadi, Muncas, Sulgadi*, vagy a szolga megszerzési módjára 1211: *Adomas, Vasard*. A munkamegosztás fejlődésével a munkára vonatkozó nevek is differenciálódtak. Személynévként voltak használatosak olyan állatok, növények, tárgyak nevei, amelyekkel az illető munkás a munkája során foglalkozik: *Panauadi* 'Pányvád', *Mulund* 'molnár'. Vannak testi-lelki tulajdonságokat jelölő nevek, mint *Féltő, Tagadó, Bizatlan*, illetve foglalkozást jelentő nevek, mint 1240: *Queuerug* és *Zouorug* szakácsok. A születés napjára, vagy valamely körülményére utal pl. 1152: *Zumbot*, 1227: *Scereda, Pentech*, vagy a születés sorrendjére *Eleüd, Ketüd*. A név viselőjének nemzetiségére vonatkozik pl. *Bulgar, Koaliz, Lengen* (1958: 135).

A név jelentéséből persze nem feltétlenül lehet viselőjére következtetni, mert bár pl. *Vagyos* 'vagyonos' vagy *Bódog* 'gazdag', továbbá *Urod, Ura* stb. magasabb rétegekre utalnának, azonban az ilyen nevek alkalmasint gúnynévként, a szolgáló rendben is előfordulnak (1958: 132).

A személynévadásnak ez a típusa az ómagyar kor elején még meglehetősen produktív volt, „a közszavakból keletkezett nevek egészen a XIII. század közepéig az alsóbb rétegekben túlsúlyban” voltak (1958:137).

1.4. Az affektív nevek

Az eddig említett három névfajta elsődleges névnek számít, mellettük elkülöníthetünk egy hozzájuk képest sajátos helyzetű negyediket is, amit a másodlagos nevek közé sorolhatunk, és affektív név-nek nevezhetjük, mert meghatározó kognitív-szemantikai tartalmát a névadó-névhasználó és a megnevezett közötti érzelmi viszony kifejezése adja. Pragmatikai szempontból pedig módosított név-nek nevezhetjük, annak alapján, amiből sajátos helyzete is fakad, hogy a másik három névfajtahoz képest keletkezését illetően másodlagos jellegű: ugyanis mindig más nevek módosítása révén jön létre. Ezekben a nevekben az affektív funkció a

nevek azonosító értékéhez oly módon társul, hogy meghatározó mértékben van bennük jelen, sőt az eredeti funkcióikat akár teljesen háttérbe is szoríthatja (HOFFMANN 2008: 12). Ide sorolhatjuk dolgozatom témáját: a pusztai névrövidítést, hiszen az így alkotott nevek más nevek módosításával jönnek létre, mégpedig a személynév-előreszűkre való rövidítésével.

Érdekes megvizsgálni, hogy a rövidített nevekben az affektív vagy az azonosító funkció kerül-e inkább előtérbe, vagyis a rövidítést becézésnek vagy más névalakítási módnak tekinthetjük-e inkább. A későbbiekben megpróbálom ezt a jelenséget is a vizsgálat körébe vonni.

1.5. A kétbázisú személynévrendszer

HOFFMANN ISTVÁN felhívja arra is a figyelmet (2008: 13–16), hogy ezeket a névfajtákat történeti tekintetben is érdemes végiggondolni, egyrészt azért, hogy a rendszerezés időben is kiterjeszthető legyen régebbi korok névadására (jelen esetben az Árpád-korra), másrészt így jobban megvilágíthatók a névfajták között létező kapcsolatok is.

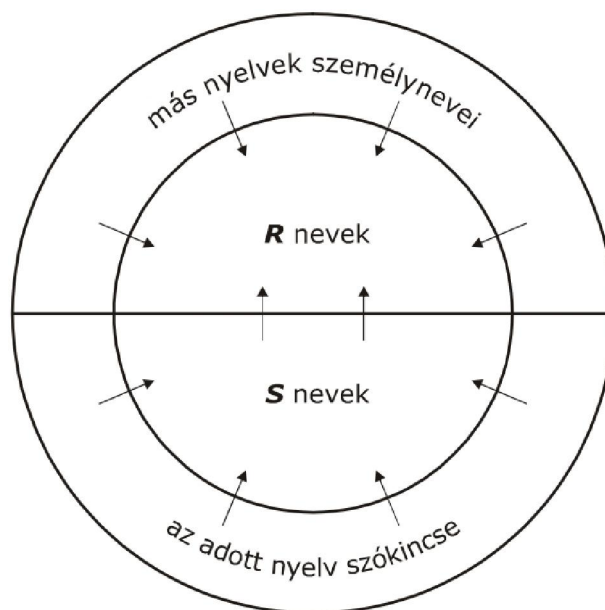
A névfajták között valószínűleg a sajátosságjelölő neveké lehet a legősibb, s a többi névfajta pedig ebből vezethető le, erre utal a névtanban az az általános elgondolás, hogy minden tulajdonnév végső soron közzóra vezethető vissza. Csak elvileg tehető fel egy egybázisú személynévrendszer a régiségben, amelyben csakis sajátosságjelölő nevek találhatók. A valóságban azonban aligha képzelhető el, hogy létezhetett ilyen rendszer, hiszen a nyelvek nem élnek és korábban sem éltek egymástól elszigetelten. A nyelvek kapcsolatát biztosító kétnyelvű beszélők egyik nyelvből a másikba személynéveket is átvihetnek, akár csak más szavakat. Az átadó nyelvben ezek a nevek sajátosságjelölő szerepűek lehetnek, ám az átvevő nyelvben, ahol az átadó nyelvet nem ismerik, csupán referáló szerepű elemek lesznek. Így alakul ki a referáló nevek osztálya, és így jön létre a kétbázisú személynévrendszer (2008: 13).

Ám nemcsak egy másik nyelvvel való érintkezés útján alakulhatott ki a kétbázisú személynévrendszer. Az újabb személynév-keletkezése, vagyis maga a névadás is mindig egy meglévő névrendszer árnyékában történhet, hiszen aligha tudnánk

elképzelni olyan nyelvet, amelyben nincsenek személynevek. Ez azt jelenti, hogy a sajátosságjelölő típusú nevek közül a leggyakrabban használtak is egyre inkább mintává váltak, s a névadást ez a divat is befolyásolta (2008: 13).

A leíró, sajátosságjelölő nevekben a sajátosságjelölő szerep egyre inkább háttérbe szorul, s előtérbe kerül a név fő funkciója, az azonosítás. Tehát a sajátosságjelölő nevek referáló nevekké alakulhatnak, így szükségszerűen jelenik meg bármely nyelven belül a leíró névfajta mellett ez a névtípus (2008: 14).

1. A kétbázisú személynévrendszer modellje.

R nevek: Referáló nevek; S nevek: Sajátosságjelölő nevek

Ez – az ábrán is látható – kétbázisú személynévrendszer jellemezte az Árpád-kor személynévadását. Ahogy már említettem, a magyarságra ebből az időszakból az egyelemű névadás volt jellemző. Az egyelemű nevek használata – hogy minden személy csak egy névelemet viselt, de egy-egy személy több ilyen nevet is viselhetett egy időben – a névadásnak kezdetlegesebb formája, amely kezdetleges társadalmi és gazdasági viszonyokra vall (BÁRCZI 1958: 129). A személynév történetével

foglalkozó munkák is úgy gondolják, hogy a személynévadásunknak (adatokkal is kimutatható) legősibb típusa a sajátosságjelölő nevek voltak, csak ott a „pogánykori” névadás terminussal élnek, melyet az egyházi eredetű személynévek megjelenésétől kezdve „világi” névadásnak is nevezhetünk (BENKŐ 1967: 378). Ez a névfajta belső keletkezésű, vagyis közszoói eredetű, és ahogy már említettem, szoros kapcsolatban volt a jelölt személy jellemző jegyeivel, ezért nem is öröklődött, hanem az egyén halálával megszűnt.³ Arra is van bizonyítékunk, hogy a névadást már a korai időktől kezdve érte idegen hatás, bőségesen találunk példát a török, szláv és német eredetű személynévek átvételére: *Tos, Caba, Gerolt, Lampert* stb. (1967: 378–9). Az idegen hatás pedig még inkább felerősödik a kereszténység felvételével, aminek következtében nagy mennyiségű egyházi eredetű név áramlik be a magyar nyelvbe.

A kereszténység megszilárdulásával minden személy kapott nálunk ilyen egyházi latin eredetű személynévet, így lehetőség lett volna a kettős névrendszer kialakulására, azonban ez nem történt meg, mert vagy a világi, vagy az egyházi név került uralomra a név viselőjénél. Ráadásul a magyar nyelv nem csak passzív befogadója a jövevényneveknek, hanem sokszor megpróbálja magához hasonlítani azokat. Ez különböző névalakítási módok segítségével történik, mint például az *-us* végződés elhagyása, a nevek megrövidítése, illetve kicsinyítő képzőkkel való ellátása (1967: 379).⁴

A magyar személynévadásnak a legősibb típusa, az úgynevezett sajátosságjelölő nevek az ómagyar kor elején még meglehetősen uralkodóak voltak, s csak a XII–XIII. század táján kezd vele szemben fölénybe kerülni az egyházi névadás okán a referáló névtípus. Tehát az egyházi eredetű nevek megjelenésével bizonyos rendszerváltás következett be a magyar személynévadásban. Ez nemcsak a jelentés nélküli (referáló) nevek elszaporodásában, illetőleg a (sajátosságjelölő) név korábbi jellemző, jelentéses funkciójának sok esetben pusztán azonosító funkcióvá válásában nyilvánult meg, hanem a névanyag egészének struktúrájára is hatással volt (1967: 380). Ugyanis „a korábbi névadás szinte végtelen variációs lehetőségeivel szemben a kereszténységben kapott nevek viszonylag szűk körű, nem túlságosan nagy számú névanyag tartozékai; behatolásukkal tehát névanyagunknak legalábbis az egyik része kötöttebbé, zártabb rendszerűvé vált” (1967: 380).

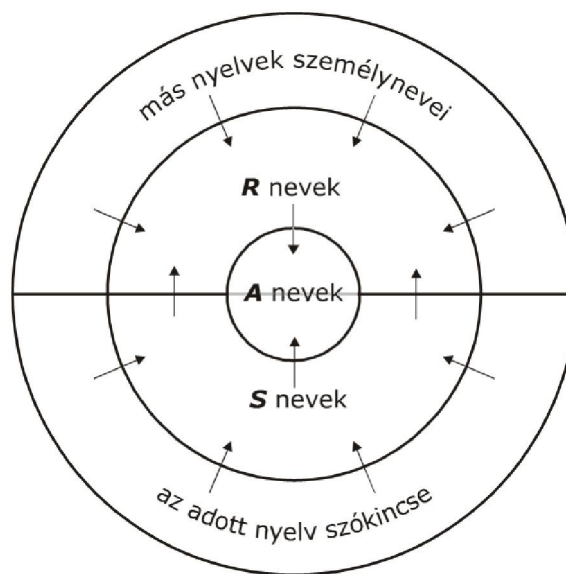
³ Bővebben erről lásd a sajátosságjelölő névtípusról szóló fejezetben.

⁴ Részletesebben erről lásd a statikus és dinamikus névfajtákról szóló fejezetben.

Világosan láthatjuk, hogy a névrendszer legősbibb részét a sajátosságjelölő nevek adják, ezek ugyanis az adott nyelv közszó-állományából kaphatnak utánpótlást, ők maguk viszont a referáló névfajtának forrásai is lehetnek. A referáló neveknek emellett jelentős forrásai más nyelvek személynévrendszerei is, s persze az ilyen típusú nevek nyelvek közötti átvétele kölcsönös, oda-vissza lejátszódó folyamat (2008: 15).

Ebben a kétbázisú személynévrendszerben kell elhelyeznünk a három elsődleges névfajta mellett elkülöníthető másodlagos névfajtát, az affektív nevekét. Ez a – jellemzően érzelmi viszonyt kifejező – név bármilyen más névfajtából létrehozható, noha e fogalommal bizonyos mértékig azonos értelemben használt becenév terminust csak a keresztnevékből alkotott nevekre szokás vonatkoztatni. Becézni lehet azonban a nexusneveket és a sajátosságjelölő neveket is, így affektív nevek e típusokból is származhatnak (2008: 16).

2. Az affektív nevek helyzete a kétbázisú személynévrendszerben

1.6. Statikus és dinamikus névfajták. Az affektív név mint dinamikus névfajta.

Jól elkülöníthető a névállomány statikus és dinamikus része: a merev névfajták közé sorolhatók a nexusnevek és a referáló nevek, amelyek elemkészlete rövid időtávlatban csekély mértékben változik. Az aktív (dinamikus) névfajták, azaz a sajátosságjelölő és az affektív nevek körében ezzel szemben folyamatos a névkeletkezés. Ez a tulajdonság az egyes neveknek az egyénnel való kapcsolatában is megmutatkozik: a statikus névfajták döntően születéskor rendelődnek viselőjükhöz, míg a dinamikus névfajták bármikor hozzákapcsolódhatnak az elnevezetthez (2008: 16–7). A következőkben a dinamikus, azon belül az affektív névfajta részletesebb bemutatásával foglalkozom, hiszen dolgozatom témájához ez áll a legközelebb.

A dinamikus névfajták leírása úgy történhet meg a legeredményesebben, ha bemutatjuk azokat az eljárásokat és eszközöket, amelyek az ide tartozó nevek létrehozásában szerepet játszanak. Az ide sorolható affektív nevek elemzése a forrásnév rögzítésén túl (hiszen más nevek módosításából hozhatók létre), azoknak a nyelvi eszközöknek a bemutatását jelenti, amelyeket a közösség megalkotásukkor felhasznál (HOFFMANN 2008: 18). Mai nyelvünkben az affektív nevek az „egyik leggazdagabban burjánzó részrendszer” (HOFFMANN 1996: 117) képviselik, és „minden bizonnyal az ősmagyar és korai ómagyar korban is a legváltozatosabb és a legváltozékonyabb részrendszere volt nyelvünknek” (SZEGFÜ MÁRIA 1991: 250).

A X–XIII. században gyakori a személynevek becézése, mind a felsőbb, mind a szolgarétegben. A becézés kétfajta névalakítási móddal ment végbe: részint névrövidítéssel, részint képzőkkel történt (ikerítésre még nincs példánk). Gyakoriak a névrövidítések, s az egytagúra rövidült nevek a XII. század első felében, de gyakran még a XIII. század elején is alaktani kényszerből analogikusan egy *-u*, *-ü*, *-i* véghangzóval bővülnek, pl. 1138/1329: *Antu, Fili, Gali, Gedi, Sixti, Sumpu, Subu, Sobu, Micu* stb.; 1211: *Micu, Peti*; 1213: *Micu, Petu*; 1219: *Gyuri* stb. E rövidített tövek pedig, akárcsak a teljes szavak, kaphatnak becéző képzőket (BÁRCZI 1958: 136). A másik mód a képzőkkel történő átalakítása a neveknek. „Az ősmagyar és a korai ómagyar korban a személynévképzés és a becézés funkciója nem vált szét. A

kései ómagyar korig a formánsoknak elsődlegesen a közsavak tulajdonnevekké változtatása volt a szerepük, s legfeljebb ehhez társulhatott a becézés szerepe” (SZEGFŰ 1991: 250). BÁRCZI (1958: 136) véleménye az, hogy egyes becéző képzők oly gyakoriak voltak, hogy funkciójuk talán már nem is a becézés volt, hanem személynévképzőkké váltak.

Az Árpád-korban a nevek képzett volta általános morfológiai tulajdonság lehetett. A magyar közsói eredetű (sajátosságjelölő) nevek mindig teljes alakjukban kaptak képzőt, és e nevek soha nem csonkultak, rövidültek meg becézés által (FEHÉRTÓI KATALIN 1997: 73). Ennek akadálya lehet az a körülmény, hogy az elnevezők tudatában még élt a név közsói jelentése, a jövevényneveknek ellenben nincs jelentésük a magyar nyelvet beszélők körében, így bátran megcsonkíthatják őket (BERRÁR 1952: 48). A közsói eredetű nevek alakszerkezete tehát hatást gyakorolt a korai ómagyar kortól nagy mennyiségben beáramló idegen eredetű nevekre (SZEGFŰ 1991: 250). A mennyiségileg egyre jobban előrenyomuló egyházi nevek részben eredetibb, teljesebb formájukban honosodtak meg, részben különféle névalakítási módok hatását mutatják (BENKŐ 1967: 379). Ezek is felvették a jellegzetes képzőket, megrövidülhettek, és a rövidült változatokon is megjelenhettek ezek a képzők. Ezáltal „az idegen nevek belesimultak a magyar névrendszerbe” (SZEGFŰ 1991: 250).

Csak néhány példát említek meg ebből, a nyelvünknek oly változatos részrendszeréből. Az egyik leggyakoribb képző a *-d* (~ *-t*), pl. 1138/1329: *Benedi*, *Munkadi*; 1211: *Mogd~Mogud*; 1138/1329: *Kakasti*, *Ianusti*. Gyakori egyszerű képző a *-cs* ~ *-s*, pl. 1138/1329: *Abus*, *Bekes*, *Petus*; 1211: *Micus*, *Ontus*. Az *-us* végű személynevekben, szentek neveiben a magyar nyelvérzék az *-s-t* becéző képzőnek érezte, s mivel a szentek becézése tiszteletlenség lett volna, elvonta belőle az alapszót: pl. *Martinus* > *Mortin* (BÁRCZI 1958: 136). De nemcsak egyelemű képzők működhettek személynévképzőként, hanem a különböző képzőbokok is részt vehettek a személynevek alkotásában. Néhány formáns terjedését pedig segíthették például a környező szláv nyelvekben működő azonos alakú és funkciójú formánsok is, pl. *-ka/-ke*, *-kól/-kő*, *-csa/-cse* (SZEGFŰ 1991: 253).

A kereszténység térhódításával a korai ómagyar kortól a belső magyar eredetű névadás egyre inkább háttérbe szorult, a jövevénynevek és az azokból létrejött névalakulatok kezdték kiszorítani. Ebből a változásból fakad, hogy a korai ómagyar

korban újonnan keletkezett személynévképzők már csak idegen eredetű nevekhez kapcsolódnak (SZEGFŰ 1991: 253).

Az affektív nevek létrehozásánál „jobban érvényesülhetett a beszélők fantáziája, nyelvi leleménye, kreativitása, sőt hangulata is, nem véletlen tehát, hogy számos elemi képzőnkön kívül mindig újabb és újabb képzőbokok jelennek meg” (SZEGFŰ 1991: 250).

HOFFMANN tanulmánya zárásában leírja, hogy „az alapnévfajták elkülönítése nemcsak a névrendszerek térben és időben eltérő megvalósulási formáinak a jellemzésére alkalmas, hanem lehetőséget teremt az egyénhez kapcsolódó különböző névformák azonos fogalmi keretben történő leírására is” (2008: 19). Ugyanazt az embert szólíthatják *Gézá-nak*, *Gézu-nak*, *Kis Gézá-nak*, *Felvégesi Kis-nek* stb., hiszen életünk során több közösséghez is tartozunk, és ezekben a közösségekben más-más névadás és névhasználat lehet jellemző. A konkrét névhasználati módok bemutatásánál vizsgálhatjuk azt is, hogy az egyénhez az őt körülvevő kommunikációs helyzetekben milyen szerkezetű névformák kapcsolódnak (2008: 17–19).

Ennek alapján érdemes megemlíteni még azt, hogy a sokat kritizált nyelvhasználati alapú osztályozást teljesen elvetni nem szükséges, csak nem szabad egyik vagy másik névformának sem különleges státuszt vagy prioritást tulajdonítani. A családon vagy kisebb közösségen belüli nyelvhasználatban az affektív név például jóval gyakoribb forma, mint a hivatalosan, okmányokban rögzített névváltozat, ez utóbbit így nem tekinthetjük alapnévnek, vagy minőségében a másik felett állónak. Ám az Árpád-koron belül is érdekes lehet vizsgálni az írásbeli és szóbeli használatú nevek különbözőségéről.

2. Tudománytörténeti előzmények. A névrövidítés kutatásának története.

A rövidüléssel alkotott névváltozatokra az Árpád-korban és a mai személynévadásban, illetve azok kicsinyítő-becéző funkciójára már régen felfigyeltek a nyelvészek (MELICH 1907: 11; TOLNAI 1927: 173; VARGA 1931: 8). De átfogó, nagyobb munka a névrövidítésről sohasem készült, csak kisebb tanulmányok foglalkoztak vele, vagy említés szintjén találkozhatunk e témával különböző névtani munkákban. Ennek oka nagyon egyszerű. Minden munkálkodás alapja és feltétele, hogy az anyag, amivel foglalkozunk: jelen esetben a régi magyar személynévkinccs viszonylag teljes gyűjteménye a rendelkezésre álljon (BENKŐ 1949: 247). Tehát egy korszerű magyar történeti személynévtár megléte nélkül a rövidüléssel alakult nevek átfogó vizsgálata igencsak nehézkes volt, és ezért is jelent meg ilyen kevés, ezzel foglalkozó névtörténeti tárgyú dolgozat. Ezt az úrt FEHÉRTÓI KATALIN *Árpád-kori személynévtár (1000-1301)* című gyűjtése tölti be, melynek segítségével már sokkal közelebb kerülhetünk a korai ómagyar kor személynévanyagának még részletesebb megismeréséhez.

Az alábbiakban szeretnék összefoglaló képet nyújtani az Árpád-korban lezajlott név végi rövidüléssel foglalkozó kutatásokról. BENKŐ LORÁND foglalkozott vele először részletesebben. *A régi magyar személynévadás* című munkájában (1949a: 5) még csak említést tesz arról, hogy a magyar nyelv a beléje került latin keresztnéveket tovább is formálta, feltehetően a maga ősi névadási módjai szerint. Megemlíti néhány példát, melyek az első szótagjukra rövidültek, és hozzájuk a tővéghangzó pedig másodlagosan, analógiás úton tapadt: *Antu, Filí, Micu* stb. A rövidült alakokat azután kicsinyítő képzőkkel tovább képezték.

Az *Árpádkori személyneveink* című cikkében (1950a: 18–23), mely a névadás általunk ismert legrégebbi korszakával foglalkozik, szintén kitér (itt már több példával) arra, hogy a keresztnévek bekerülve a magyar nyelvbe lényeges alaktani módosulásokon is átmentek. A becézésnek egyik közkedvelt szokása volt a korban, hogy a neveket megrövidítették, így keletkezett keresztneveink egy jellegzetes csoportja. Itt is megemlíti, hogy rendszerint csak az első szótagot hagyták meg: *Mik* (< *Miklous*), *Sik* (< *Sikstus*), *Tim* (< *Timóteus*), *Lac* (< *Laclou*). Hozzáteszi, ha az

első szótag nyílt volt, azaz magánhangzóval végződött, ott megmaradt a lerövidített névben a következő szótag mássalhangzója is: *Jan* (< *János*), *Pet* (< *Petür*), *Ben* (< *Benedik*), *Fil* (< *Filep*), *Luk* (< *Lukas*), *Dán* (< *Dániel*), *Jak* (< *Jakob*), *Dem* (< *Demeter*). BENKŐ úgy gondolta, hogy ezeknek a neveknek az értelme 'kis János', 'kis Péter' stb. Az ilyen pusztá névrövidítések mellett még gyakoribb volt, hogy e megrövidített nevekhez különféle kicsinyítő, becező képzőket is kapcsoltak.

BENKŐ csoportosította a rövidült töveket először szótagszámuk és végződésük minősége szerint a *Tővégi magánhangzók rövidült keresztneveinkben* című tanulmányában (1950c: 230–233). Ezt a kategorizálást alkalmazták később mások is a pusztá rövidülésekre (RÁCZ ENDRE 1966a; HAJDÚ MIHÁLY 1974: 46–60; vö. HAJDÚ MIHÁLY 2003: 639–648).

„A névrövidítés abban állott, hogy a keresztnévnek csak az első felét hagyták meg, egy vagy két szótagos, nyílt vagy zárt alakban” – írja BENKŐ a pusztá névrövidítésekről, amelyek az Árpád-kor egyházi eredetű személynévanyagára igen jellemzőek (1950c: 230). Az ilyen – tovább nem képzett – formáknak négy fajtáját különbözteti meg:

1. Egytagú nyílt rövidítések: VárReg. 18., 26.: *Leu* < *Leurentius*; VárReg. 282.: *Pou*, 1272: *Pou* (ÁÚO. VIII. 403) < *Paulus*
2. Egytagú zárt rövidítések: 1139 k.: *Jan* (ÓMOLv. 27) < *Johannes*; 1177 k.: *Ant* (PRT. I, 685) < *Antonius*; 1211: *Pet* (PRT. X, 503) < *Petrus*; 1255: *Fyl* (ÁÚO. XI, 410) < *Philippus*
3. Kéttagú nyílt rövidítések: 1150–1154: *Sala* (ÁÚO. I, 64) < *Salamon*; 1165 k.: *Berta* (ÁÚO. VI, 104) < *Bartholomeus*; 1299: *Borla* (MonStrig. II. 475) < *Barnabas*
4. Kéttagú zárt rövidítések: 1200 k.: *Kelem* (ÁÚO. I, 35) < *Clemens*; 1242: *Bortol* (HazOkl, 21) < *Bartolomeus*; 1259: *Bened* (ÁÚO. VII, 516) < *Benedictus*

A csoportosítás után pedig azokkal a nevekkel foglalkozik, amelyek kétszótagú formát mutatnak és felső nyelvválású magánhangzóra végződnek, ám az egyszótagos névrövidülések csoportjába sorolhatók.

Az egytagú zárt rövidítések csoportja teszi ki a pusztá rövidítések túlnyomó részét, amelyek már régebben is megragadták nyelvészeink figyelmét. PAIS DEZSŐ

hívta fel rá először a figyelmet (1913: 32) a Teobald keresztnévből származó személy- és helynevek vizsgálatánál, ahol a következő példákat említi a *Tob* < *Teobald* példából kiindulva: *Lád* < *Ladislaus*, *Lomp* < *Lambert*, *Tad* < *Tadeus*. Utána MELICH JÁNOS *Keresztneveinkről* (1914: 106) szóló nagy rendszeralkotó munkájában a *Pét* < *Petrus*, *Ják* < *Jacobus*, *Mois* < *Moises* nevekkel kapcsolatban mutat rá ugyanerre a jelenségre. A rövidülés elvének alkalmazásával több helynevünket is megfejtethetjük, amelyek ilyen rövidült személynevekből erednek. A *Ják* megtalálható helyneveinkben, mint *Ják*, *Jákfalva*, a *Pét* *Pét*-pusztaként, a *Mois*-nak pedig *Majos* vagy *Majosháza* előfordulását találhatjuk. PAIS szerint az 1211-i *Mot* személynév a *Matthaeus* keresztnévből való csonkított forma (1915–1917: 328). Ugyancsak PAIS utal a régi magyar *Sikstus* keresztnév rövidült *Siks* és *Sik* alakjára (1916: 366, 367). Megemlíti, hogy a *Sik* formát az Árpád-korban még gyakori szózáró *u*-val is hangoztatták (1211: *Sycu*), hasonlóan ahhoz, amit a *Michael* vagy *Nicolaus* közelében előforduló *Mik* : *Micu* becézőjén is láthatunk. A *Siks* alak kimondásánál pedig a pillanatnyi *k* és a folytonos *s* kapcsolására nehezen rájáró magyar nyelv a *k*-t az *s* után vetette és ezzel a *-k* végű kicsinyítő képzők közé sorozhatóvá formálta (1275: *Sysk*), és az 1273: *Sys* forma eredeztethető a *Sisk*-ből a kicsinyítő *-k* elvonásával. PAIS egy későbbi cikkében, mely a latin *Philippus* magyar megfelelőivel foglalkozik, a *Ják* < *Jacobus*, *Pét* < *Petrus*, *Lád* < *Ladislaus*, *Lomp* < *Lambert*, *Tad* < *Tadeus*, *Tob* < *Tobias* v. *Teobald*, *Fil* < *Philippus* neveket említi (1925: 110). A *Fil* alakkal kapcsolatban felveti, hogy fennáll a lehetősége annak, hogy a testrészt jelentő *fül* < *fil* szavunk is szerepelhetett személynévként. Vagyis felvetődik, hogy a rövidült neveink alakilag egybeeshettek az egytagú közszoói eredetű személyneveinkkel. KNIEZSA ISTVÁN a *Bon* < *Bonifatius*, *Dom* < *Dominicius*, *Don* < *Donatus*, *Fil* < *Philippus*, *Gab* < *Gabriel*, *Gyir* ~ *Györ* < *Georgius*, *Pet* < *Petrus* zárt rövidülésekre utal (idézi: BENKŐ 1950c: 231).

Később RÁ CZ ENDRE egészítette ki BENKŐ LORÁND megállapításait a XIV. századi és jelenkori kutatásainak eredményeivel (1956, 1959–60, 1960, 1966). Vizsgálja keresztneveink becéző formáinak alaktani kérdéseit és a becéző nevek funkciójának problémáit is (1960: 146–149; 1956: 133–139), így felmerül a kérdés, hogy a rövidítés kedveskedő funkciójú vagy csupán familiáris, illetve ehhez hasonló jellegű változatai az alapnevüknek. Foglalkozik a névrövidítéses becézés történeti és

jelenkori állapotával két cikkében (1959–1960: 69–84; 1966: 408–420). A *Rövidüléssel alakult becéző nevek a XIV. században* című munkájában (1959–1960: 69–84) részletesebben foglalkozik a XIV. századi névanyagot vizsgálva a névrövidítés jelenségével. Véleménye szerint a becézésnek ez a módja nálunk a XIV. századig volt általános, s a század második felétől kezdett kimenni a divatból. Míg BENKŐ (1950: 18–23) a tendencia hanyatlását és visszaszorulását a XIII–XIV. századra tette (később ő is korrigál, és a XIV–XV. század fordulójára teszi). Érdekes jelenség, hogy néhány nyelvjárás mégis fenntartotta vagy esetleg újból kifejlesztette a névrövidítéses becézést (RÁCZ 1966: 408).

3. Névrövidítés régen és ma

Az Árpád korban az affektív nevek alakulásának két módját ismerjük tehát: a szórövidítést és a képzést. Mint említettem, a névrövidítés azt jelentette, hogy az idegen eredetű keresztnévnek csak az első felét hagyták meg, egy vagy két szótagos, nyílt vagy zárt alakban. E rövidített nevekhez pedig legtöbbször kicsinyítő, becéző képzőket csatoltak, így jött létre a becéző névképzés. E képzők természetesen előfordultak ősi eredetű közszókból keletkezett személyneveken és az idegen eredetű (nem rövidített) teljes neveken is. A lerövidített neveknek egy másik részét pedig nem képezték tovább, ezeket pusztán névrövidítéseknek nevezzük.

A név megrövidítésének TOLNAI VILMOS szerint az a magyarázata, hogy „gyakran a hangsornak egy kis része is már elégséges arra, hogy fölkeltsen azt a képzetet, mely eredetileg az egész hangsorhoz tapad, s így áll elő a szó hangtestének rövidülése (a magyar nyelvben a hangsúlyviszonyoknak megfelelően az első részére rövidül) (1927: 171–175). BENKŐ LORÁND pedig – ahogyan már fentebb is volt róla szó – úgy gondolja, hogy a rövidült alakoknak, mint *Jan, Pet, Dem* az értelme ’kis János’, ’kis Péter’, ’kis Demeter’ volt (1950a: 22).

SZABÓ T. ATTILA (1966: 275–288) ezt a kétségtelenül ősi névalakító eljárást, amely az eredeti névalak hangtestének a végét hagyja el, törövidítésnek (törövidülésnek) nevezi. Bár munkájában nem foglalkozik az alakulásmóddal az

altípusaival, a történetével foglalkozva viszont több figyelemre méltó megállapítást is tesz. Tanulmányában a magyar becéző névalakítási módoknak újszerű és jól felépített rendszerezését nyújtja. Szerinte a mai magyar becenevek alakulásának a következő módjait állapíthatjuk meg: törövidítés, töcsonkítás, együttes törövidítés és töcsonkítás, ikerítés, ikerítésből való kiválás, képzés, hangcsoport-ikerítés, összetétel. HAJDÚ MIHÁLY (2003: 638–9) a következő főbb típusokat említi: név végi rövidüléssel alakultak, képzéssel alakultak, név eleji csonkulással alakultak, ikerítéssel alakultak, mássalhangzó-változással alakultak, magánhangzó-változással alakultak, hangcsoportismétléssel alakultak, szótagcserével alakultak, névösszerántással alakultak, összetétellel alakultak, becenévként használt közszavak és tulajdonnevek, nevek helyett álló idegen szavak és tulajdonnevek, idegen keresztnevek használata becenévként megfelelés vagy hasonló hangzás alapján, névcserék. Nyelvünk története folyamán korunkig szinte határtalan elevevésséggel a legtöbb becenév képzés útján keletkezett, vagyis ennek a típusnak rengeteg altípusát is elkülöníthetjük még.

Azt láthatjuk, hogy az Árpád-kor óta a becézőnevek rendszere sokkal színesebb és változatosabb lett, hiszen a nyelvünknek az egyik legváltozékonyabb részrendszeréről beszélünk. A legtöbb névtani munkában tehát a rövidítés és a képzés szerepel, mint névalakítási mód a X–XIII. században. A név végi rövidüléssel alakult nevek vizsgálata közben azonban felfigyeltem – a SZABÓ T. ATTILA által használt terminust alkalmazva – a töcsonkítás jelenségére is. A törövidítéssel ellentétben a töcsonkítás nem a névtest végében, hanem név eleji szótagjában vagy szótagjaiban csonkul meg. TOLNAI VILMOS (1927: 171) és CSEFKÓ GYULA (1929: 368) megállapítása szerint a név eleji csonkulás csak olyan nevekben mehet végbe, amelyekben a hangsúly nem az első szótagra esik. Főként a női nevekre lehetett jellemző e névalakítási mód, a példáim is szinte csak innen vannak: 1278: *Gund* (2 adat) < *Kunegundis* vagy *Kinegunt*, 1274: *Nasta*⁵ < *Anastasia* (együttes törövidítés és töcsonkítás⁶), 1217/1550: *Sebe* (női névként 2 adat) < *Elisabeth* (együttes törövidítés és töcsonkítás), 1274: *Tina* < *Christiana*, 1276/1641: *Reta* < *Margaretha*.

---

⁵ A *Neste* lehet eredeti név (a *nyest* kis prémes állat neve, mint bóknév), s a későbbi korban keveredhetett az *Anasztázia* egyházi név *Nestasia*, *Nestesia*, *Nastasia* változatainak rövidített alakjaival: *Neste*, *Nesta*, *Nasta* (RÁCZ 1960b: 79).

⁶ Nemcsak a teljes nevek csonkulhatnak. A jelenkori példákból is látható, hogy rövidült, illetve rövidült és képzett nevek is csonkultak.

Férfinévre lehet példa a [1270-1272]>1378: *Hans* vagy *Hannes* < *Johannes*. Valószínűleg ezek a csonkult formák a németből való átvételek lehettek, vagyis nem a magyarban alakultak, hanem a német nyelvben csonkították meg őket. Ezt az valószínűsíti, hogy a megcsonkított nevek csak német eredetű nevekben alakult példákat találunk. A német nyelvet ismerő emberek pedig a kedveskedés, kicsinyítő becézés szándékával átvitték a magyar személynévrendszerbe, ahol már önálló névként szerepelt. A későbbi korokban ezek analógiájára az egyre erősödő német hatás miatt majd a magyar nyelvhasználatban is keletkeznek hasonló alakulatok.

Végül ebben a fejezetben a névrövidítéses becézés újabb előfordulásait szeretném áttekinteni. BENKŐ LORÁND kategorizálását felhasználva RÁCZ ENDRE és HAJDÚ MIHÁLY munkáira támaszkodom főleg e témakör vizsgálatakor (RÁCZ 1966a; HAJDÚ 1974: 46–60; vö. HAJDÚ 2003: 639–648). RÁCZ szerint a becézésnek ez a módja szinte „nemzetközi” eljárás, előfordul a németben, egyes szláv nyelvekben, az angolban és a spanyolban is. Nálunk azonban csak a XIV. századig volt általános, s e század második felétől kezdett kimenni a divatból. Napjainkban érdekesség, hogy néhány nyelvjárás mégis fenntartotta vagy esetleg újból kifejlesztette a névrövidítéses becézést. Vagyis felmerül a kérdés, hogy ezek a névrövidítések az ómagyar kor óta megőrzött szokások, vagy valamilyen más ok elősegítette ismételt kialakulását (1966: 308).

SZABÓ T. ATTILA *A kolozsvári becenevek a XVI–XIX. században* című munkájában (1968: 6) gyűjtött adatok alapján arra a következtetésre jut, hogy a törövidítéssel való becenevalakulás a magyar becenevek keletkezésének talán legősibb módja, és az ily módon keletkezett nevek, illetve becenevek az erdélyi Halmágyon, Istvánházán, Magyarbecén, Magyarbükkösön, Szakadátton, Udvarhelyszék délibb községeiben, a hétfalusi és moldvai csángók között a legújabb időkig fennmaradtak. Azonban a nyelvközösség e neveket régóta nyelvjárásias jellegűeknek érezhette, ezért már csak szórványosan találkozhatunk velük.

A halmágyi nyelvjárászigeten való előfordulásokra már KRIZA JÁNOS felfigyelt: „A halmágyiaknál van csak egy náluk divatozó szokás, mely szerint a keresztnéveket s néhány más két tagu szót is megrövidítnek, úgy hogy az utótagot egészen kihagyják, pl.: *Ján* = János, *Pié* = Péter, *Il* = Ilona, *Ka* = Kata stb.” (idézi: RÁCZ 1966: 408). HORGER a szakadátai nyelvjárászigeten való vizsgálatainál hasonló neveket

figyelt meg: „a rokonsági nevek és a keresztnévek vége a megszólítás alkalmával elmarad. Pl. Te *Pi* (Pista)! Te *Pé*! Te *Já*! stb.” (idézi: RÁCZ 1966: 409). Később HORGER a szakadáti neveket nem tartotta becézés céljából rövidült neveknek, mert csak megszólításban szokásosak (idézi: RÁCZ 1966: 408), ám ehhez hozzávehetjük azt, hogy ez a nyelvi helyzet a nevek tulajdonnévi státusát nem érinti, legfeljebb névszociológias helyzetét jellemzi. RÁCZ ENDRE szerint azonban a nem megszólításban szereplő halmági névrövidítések is megszólításbeliekre vezethetők vissza. Ugyanis a rövidült nevekhez ragot nem függesztenek, a régi becézőknél azonban másként volt, hiszen névképzőket nagy számban fűztek hozzájuk úgy, hogy mellette a rövidült forma önállóan is élt. Ráadásul nem megszólító, hanem megnevező funkcióban fordulnak elő (RÁCZ 1966: 409).

Más ellenvetés is akadhat azzal az elmélettel szemben, hogy ezek a névrövidítések az Árpád-koriak folytatásai lennének. A régi névrövidítések jórészt zárt szótagúak voltak, nyílt szótagos csak kevesebb akadt köztük, azok is diftongusosak. Ráadásul a képzővel megtoldott *tő* is törvényszerűen mássalhangzóra végződő volt. A mai nyelvjárási adatok között viszont főként egytagú nyílt rövidülések szerepelnek. Vagyis a régi és a ma is élő nyelvjárási névrövidülések között az összefüggés vitatott. (1966: 409–410).

A régi előfordulásait az egy szótagú nyílt rövidüléseknek zárt töből magyarázta RÁCZ a XIV. század névanyagát kutatva. Ezekben a nevekben az *u* (*v*, *w*) betű eredetileg lehet, hogy mássalhangzót jelölt: *v*-t vagy *β*-t. S feltételezése szerint ezek vokalizálódtak diftongussá, majd monoftongizálódtak (1959–60: 72–3).

RÁCZ ENDRE az 1960-as évekre vonatkozóan azt állapította meg, hogy elsősorban a városi, a nagyvárosi nyelvben, főként a modern élet iránt vonzódó nagyvárosi fiatalság körében ismét divatba jöttek az egytagú névrövidítések: *Krisz* < *Krisztina*, *Ti* < *Tibor*, *Zo* < *Zoltán*, *Zsu* < *Zsuzsanna* stb. Amíg a régi és mai nyelvjárási névrövidülések közötti kapcsolat megkérdőjelezhető, bár elképzelhető, hogy létrejöttükben az ősi, szunnyadó becézőnév-alakító ösztön föléledése is közrejátszott, addig ezek az új, egy szótagos városi nevek kétségtelenül a régi névrövidítésektől független módon alakultak. Valószínűleg közvetlen mintáik idegen, elsősorban angol becéző névrövidítések voltak, s távolabbról a köznevek hasonló csonkításaival is rokoníthatók (1966: 410–11).

HAJDÚ MIHÁLY véleménye az, hogy az egy szótagú zárt rövidülések még a XVIII. század végén, XIX. század elején éltek ugyan, de a használatuk igen ritka volt. Az adatainak többsége az ország keleti részében fordult elő, s az egyetlen idősebbek által ismert, tehát valószínűleg megőrzött régiség⁷ szintén ott volt található. A régebben gyakori névalakítási mód erre a területre szorult vissza, amit alátámaszt például a sok erdélyi adat, amelyeket az élő népnyelvben, nyelvjárásokban találtak a kutatók (2003: 641).

A kéttagú nyílt rövidülések (a régieké és a maiaké) problematikája abban áll, hogy nehéz eldönteni, hogy egy ilyen alakú becenév valóban két szótagú nyílt rövidülés-e vagy csak az egytagú zárt tőhöz járult képző az ilyen nevekben. Manapság még nehezebb eldönteni ezt, hiszen szinte valamennyi magánhangzó betöltheti képzőként a becézés funkcióját. Sok esetben történetileg bizonyítható a rövidülés, azonban egy adott korszakban már a nevek használói is képzett alaknak érzik a magánhangzóra rövidült neveket (2003: 642). HAJDÚ felállított egy kritériumot, ami segíthet abban, hogy a két lehetőség közül helyesen tudjuk besorolni a neveket. Meg kell vizsgálni, hogy az adott korszakban élt-e ugyanazon (egy szótagú zárt) rövidülésnek más képzőkkel ellátott alakja. Ha igen, akkor valószínűleg képzős alakról van szó. (Ehhez azonban hozzáfűzhetjük azt is, hogy az adatolás véletlenszerűségéből következően ezt aligha tekinthetjük objektív kritériumnak.) Így tekintve alig lehet, olyan példát találni, amely valóban kéttagú nyílt rövidülés lenne: *Dia* < *Dianna*, *Teo* < *Teodora* (2003: 642).

RÁCZ ENDRE a XIV. századi névanyagot vizsgálva azt figyelte meg, hogy a kéttagú nyílt rövidüléstípusba tartozó nevek az egész század folyamán virulensek voltak. Ennek oka, hogy alakilag egybevágnak a rövidített és képzett nevek egyik fajtájával, az *-a*, *-e*, *(-i)* képzős nevekkel (1966: 411). „Ezért a század második felében való gyakori előfordulásuk csak látszólag cáfolja a rövidüléssel névalakítási mód kihalásáról vallott véleményt, valójában éppen azt mutatja, hogy e nevek csupán azért tarthatják még ekkor is magukat, mert már nem pusztán névrövidítéseknek, hanem képzős becéző neveknek tekintik őket” (1966: 411). A későbbi időkre vonatkozólag még inkább érvényes lesz ez a gondolat.

---

⁷ Békésben a nagyon idős asszonyok még emlékeztek arra, hogy valamikor használták a *Már* (< *Mária*) nevet.

A RÁCZ dolgozatában közölt adatoknak egy része azért nem fogható fel pusztán névrövidítésnek, mert az alapnév első szótagjában lévő magánhangzó megrövidül vagy megnyúlik, ez pedig a képző előtti becéző tövekre jellemző: *Bali* < *Bálint*, *Dani* < *Dániel*, *Juli* < *Júlia*, *Régi* < *Regina* stb. Mindenesetre a felsorolt névváltozatok nagy része a képzővel ellátott rövidült nevek rendszerébe illeszkednek be, az alapnevükhöz való viszonyukat tekintve mégis hozzájárulhattak ahhoz, hogy a névrövidítés mint becéző eljárás, illetőleg az erre való hajlam lappangó módon egészen napjainkig meghosszabbíthassa életét. Így találkozhatunk tehát olyan nevekkal, amelyek a mai nyelvérzékünk számára is kéttagú nyílt rövidítésnek tekinthetők: pl. *Barna* < *Barnabás* (a *barna* közszó miatt az *-a* nem képzőként értelmezhető), *Bea* < *Beatrix* vagy *Beáta* (*-a* képző magánhangzó után nem szokott állni), *Ildi* < *Ildikó*, *Eri* < *Erika*, *Franci* < *Franciska* (a képzőnek felfogott *-kó*, *-ka*, *-ska* elvonásával) (1966: 412).

A kéttagú zárt rövidülések kialakulásával kapcsolatban HAJDÚ MIHÁLY a teljes névre, hivatalos formára, de „magyaros” változatra való törekvéstről beszél: „A latin *-us* végződés lekopása után majdnem mindig két szótagú, mássalhangzóra végződő nevek jöttek létre elfogadott teljes névként, s ezek analógiájára a magánhangzós végződéssel maghonosodott neveket is megrövidítették, mivel a magánhangzóra végződő neveket becézettnek érezték. A rövidítés oka legtöbbször a ’hivatalosság’ tétel, a kedveskedő hangulat kiküszöbölése volt” (2003: 642). De elképzelhetőnek tartja azt is, hogy esetleg a névritmus teremtésére való törekvés következtében rövidítettek meg hosszabb neveket.

RÁCZ szerint a kéttagú zárt rövidítések mai megléte kevésbé problematikus, mint a nyílt rövidüléseké, hiszen több példát is találunk rá a nyelvjárásokból. Amíg azonban szakirodalmunk az egytagú névrövidítéses nyelvjárási becézést számon tartja, a kéttagú zárt rövidülésnek ilyen továbbéléséről alig tesz említést, pedig a nyelvjárási monográfiák, szótárak számos idetartozó adatot közölnek (1966: 414). Ezeknek tüzetesebb vizsgálatában el tudunk különíteni altípusokat, mely csoportosításban a HAJDÚ MIHÁLY-féle felosztást követem. Az első típus az egy szótagot veszítő nevek: ezen belül az egyetlen *-a* hangot veszítők (pl. *Atil* < *Attila*, *Ilon* ~ *Elon* < *Ilona*), és a hangcsoportot veszítők (pl. *Katal* < *Katalin*, *Magdol*, *Modol* < *Magdolna*). A második altípus a két szótagot veszítő nevek: ezen belül az *-ia*

hangcsoportot vesztek (pl. *Alojz* < *Alojzia*, *Kornél* < *Kornélia*), és az egyéb két szótagot vesztek, vagyis a latinos végződést vagy az idegen névképzőt hagyták el (pl. *Timót* < *Timóteus*, *Karol* < *Karolina*). És végül a három szótagot veszto nevek: *Apol* < *Apollónia*, *Emer* < *Emerencia* (2003: 64–56). A kéttagú zárt rövidülések közül pedig ki kell zárni azokat a névváltozatokat, amelyek egyetlen szóvégi mássalhangzó elhagyásával jöttek létre. Hiszen ezek nem kedveskedő névalkotások, hanem a szóvégi mássalhangzó-torlódás elkerülésére hangkivetés következett be (1966: 419).

Az előbb említett típusokban többször előfordulnak olyan formák, melyekben az alapnévvel szemben álló rövidebb alak keletkezése a becező névrövidítésen kívül más indítékokkal is magyarázható. Ezzel részletesebben RÁCZ ENDRE foglalkozik tanulmányában (1966: 414–419), a dolgozatomban erre részletesebben nem szükséges kitérni, viszont azokat a példákat, melyeket kétségtelenül a becező rövidítés produktumainak tart, érdemes felsorolni: *Apol* < *Apollónia*, *Bényám* < *Benjámín*, *Emány* < *Emánuel*, *Emer* < *Emerencia*, *Ézséb*, *Özséb* < *Erzsébet*, *Folór* < *Flórián*, *Honor* < *Honoráta*, *Ipol* < *Hippolyta*, *Juhák* < *Joachim*, *Petrony* < *Petronella*. Néhány rövidülés valószínűleg már régebben önállósult, hivatalos névformává lett: *Andor* < *Andorjás*, *Gábor* < *Gábiel*. Szerinte a mai kéttagú zárt rövidítéses becező neveink alakulásmódjukat tekintve a régi XII–XIV. századi kéttagú zárt rövidüléseknek folytatásai, mert néhány névnek a régebbi előfordulásaira is tudunk példát hozni (1966: 418–9).

HAJDÚ MIHÁLY az eddig említetteken kívül még felveszi a csoportosításba a három szótagú nyílt és zárt rövidüléseket is, bár leíró szempontból a nyílt rövidítésekhez egyetlen adatot sem tud sorolni. A zárt rövidüléseknél pedig elveszett végződésük szerint két fajtát különböztet meg: az egy szótagot veszto neveket (pl. *Margarét* < *Margaréta*, *Marian* < *Marianna*) és a két szótagot veszto neveket (pl. *Anasztáz* < *Anasztázia*, *Apollon* < *Apollónia*). Ebbe a csoportba nagyjából még idegen, a magyar hangrendszerbe be nem illeszkedett nevek tartoznak. Valószínűleg régi jövevényneveink is hasonló módon, fokozatosan rövidülhettek meg. Először a képzőnek érzett magánhangzók tűntek el a név végéről, majd lassan háromtagú zárt rövidülésből kéttagúvá vált a név, és így tovább (2003: 648).

Láthatjuk, hogy a névrövidítés, mint becéző eljárás vagy névalakítási mód ma is jelen van személynévrendszerünkben, csak már nem a régi hatékonyságában és formájában. Amikor a rövidüléssel keletkezett becéző nevekről beszélünk, érdemes rövid kitérőt tenni ezek jelentésánára, arra hogy milyen funkciót is töltenek be a névrendszerben, s van-e egyáltalán különbség a régen és ma betöltött funkciójuk között.

4. A becézés jelentéstana

Manapság nincs olyan keresztnévünk, amelyiket csak egyetlen alakban használnak az ország egész területén, az adatok azt mutatják, hogy a régiségben is hasonlóképpen volt. Előfordulhatott, hogy az idegen, latinos nevet egyszerűsítették, rövidítették, mássalhangzó-torlódásait feloldották, beillesztették a magyar hangrendszerbe. Ezáltal a névnek új változatai jöttek létre (HAJDÚ 1974: 38).

Fontosnak tartom azonban, hogy az alaki sajátosságok mellett a névalakok funkciójára is kitérjek. Bár több évszázad távlatából szinte lehetetlen megállapítani, hogy a névrövidítés, mint becéző eljárás a kedveskedés funkcióját töltötte be inkább, vagy olyan névalakítási módként tekinthetünk rá, amelynek szerepe különböző személyek megkülönböztetése volt.

Ha a jelenünket vizsgáljuk, természetesen sokkal könnyebb a rövidült nevek funkciójának vizsgálata. De itt sincs mindig egyértelmű válaszunk, hiszen a becézőnevek funkciója helytől és időtől függő, és sokszor előfordul, hogy egy névalak az egyik vidéken kedveskedőnek számít, a másik helyen már lehet, hogy neutrális értékű névként használják. RÁCZ ENDRE megpróbál különbséget tenni a mai rövidülések – előző fejezetben említett – egyes típusai között, hogy megállapíthassa szerepüket. A keleti nyelvjárásokban használt egytagú nyílt és zárt, *Ka* és *Il*-féle rövidülésekben például megvan a becéző eljárás egyik legfontosabb szerepe a kedveskedés, ezen kívül azonban még vocativusi jelleg is társul melléjük. A nagyvárosi nyelvben újabban terjedő rövidülésekre még inkább jellemző a becéző kedveskedés. A több nyelvjárásban is előforduló s sokszor köznyelvi szintre

emelkedett kéttagú zárt rövidüléseknél a kedveskedés funkciója háttérbe szorult, és inkább familiáris vagy neutrális, semleges értékű megnevezésül használatosak. Az eredeti funkciótól való elhasonulást az is jelzi, hogy ezek a rövidített nevek önállósulnak, vagy a valódi alapnév helyébe lépnek pl. *Andor, Gábor, Teréz*. Legnehezebb a kéttagú nyílt rövidülésekről nyilatkozni, mert túlnyomó többségük a rövidített fő képzővel ellátott formájának számítanak. Az ilyen nevek elég gyakoriak, országszerte elterjedtek, így nehéz megállapítani mikor kedveskedő megnevezések, és mikor számítanak a familiáris vagy semleges, már önállósult névváltozatok közé. Ennek eldöntése az időtől és helytől függ, mert koronként és vidékenként is változó (1966: 419–420). Azt láthatjuk, hogy még a jelenkorban sem tehetünk kivétel nélküli megállapításokat a névrövidítés funkciójának megállapításáról, nemhogy az Árpád-korra vonatkozólag. Mégis érdemesnek tartom, hogy egy kísérletet tegyek e téma vizsgálatára.

Elsőként érdemes tisztázni azt, hogy mit is értünk pontosan – a már oly sokat emlegetett – becézésen. BENKŐ LORÁND szerint „becézésnek mondjuk a nyelvészetben azt a jelenséget, amikor a keresztnéveket nem eredeti, mondhatnám hivatalos alakjukban használjuk, hanem kedveskedő, becéző szándékkal, különböző alakításokat végzünk rajtuk” (1950: 335). HAJDÚ MIHÁLY így fogalmaz: „A becézőnév a teljes névből alakított olyan névváltozatokat magában foglaló kategória neve, ahol a teljes név hangtestében végbemenő mennyiségi változásokat (rövidülés, toldás, csonkulás) hangulati vagy funkcionális változás is kísér” (1974: 41–42).

Felmerül a kérdés, hogy mindazok az okleveleinkben előforduló személynevek, amelyeken megtaláljuk a szakirodalomban főként kicsinyítő-becéző képzőkként számon tartott képzőket és képzőbokrokat, illetve a rövidítéssel alakult nevek, vajon tényleg csak kicsinyítő-becéző jelentéstartalmat hordoztak-e. Nehéz megválaszolni ezt a kérdést, hiszen elég csak a mai nyelvünk beceneveinek különféle hangulati sokrétűségére tekintenünk, és azt láthatjuk, hogy lehetetlenség lenne ezt rávetíteni az ómagyar korra. Így feltételezésekre vagyunk csak utalva, amely a ránk maradt adatokból következtethető ki.

RÁCZ ENDRE becéző neveink vizsgálata kapcsán figyelte meg, hogy „a becéző névalakok sok esetben nem kedveskedő funkciójúak, hanem csupán familiáris vagy hasonló jellegű változatai alapnevüknek, vagy akár indifferens megnevezésül is

használatosak”. Vagyis „a becéző név alaktani terminus lesz: az alapnévnek különböző módokon létrejött, de nem feltétlenül kedveskedő szerepű származékait jelöli” (RÁCZ 1960: 147). BERRÁR JOLÁN is érdekes megfigyeléseket tett az 1400 előtti női neveink vizsgálatánál: egyes becéző nevek alapnevüktől elszakadnak, önállósulnak (1952: 33, 54). PAPP LÁSZLÓ a XIV. századból mutatta ki a becéző névformák neutrális szerepét. Az a véleménye, hogy az eredetileg becéző neveknek sok esetben elhalványodott egykori becéző jelentése, s mind a kicsinyítő képzővel, mind pedig a teljes név megrövidítésével keletkezett becenevek egyszerű névváltozatokká váltak (1956: 454–7). B. LŐRINCZY ÉVA pedig a kicsinyítőképzős nevek becéző jelentéstartalmának elmosódásáról írt, és a becézés helyébe a kicsinyítő-névképzés fogalmát állította (1962: 30–33). Persze ezektől még nem vonható kétségbe, hogy sok becéző névalaknak valóban kedveskedő funkciója volt.

RÁCZ a XIV. század személyneveit vizsgálva érdekes jelenségre lett figyelmes. Egyes kicsinyítő képzővel ellátott személynevek és a rövidüléssel alakult becézők nem kedveskedő funkciójúak, hanem azonos keresztnévű családtagok megkülönböztetésére használatosak. Gyakran előfordul, hogy az apa vagy az anya neve, illetve két testvér közül az idősebbé alapalakban szerepel, a fiú vagy a leány, illetve a fiatalabb testvér pedig ennek az alapnévnek valamelyik becéző változatát viseli. Például apa – fiú: 1340: *Alk filius Aladary* (1956: 133).

Ezeknek az elnevezéseknek az oka egyrészt a becézési szándék (fiú, lány és fiatalabb testvér esetében), másrészt két személy megkülönböztetésére irányuló törekvés. Ilyenkor a becéző névalak már önálló személynévként szerepelhetett, a kedveskedő hangulat egyre inkább lekophatott róla, majd alapnevüktől elkülönülnek, s szinte az alapnevekkel egyenlő értékben indifferens megnevezésül használatosak (1956: 135).

Ha az apa, illetve az idősebb testvér neve már eleve becéző alakú, akkor előfordulhat, hogy a fiút vagy a fiatalabb testvért az alapnévnek egy másik becéző származékával nevezik el. Például apa – fiú: 1300: *Miske* et Nicolao filys *Mike*. Ez a név az apa és az idősebb testvér nevének továbbképzésével is létrejöhet, ez az eljárás az összetett becéző képzők kialakulásának indítéka is lehetett. Ha azonban az apa (anya) neve becéző alakú, fia (lánya) magát az alapnevet is viselheti. Például apa – fiú 1302: *Benedicto* et Stephano comitibus filiis *Bene*. Az is lehetséges, ha az idősebb

testvér becéző néven fordul elő, a fiatalabb az alapnevet kapja. Sőt néha távolabbi rokonsági kapcsolat esetén is megkülönböztetés végett használják a becéző nevet (1956: 135–136).

Lehetséges, hogy a családban az apa is, és a fiú is becéző nevet kapott, s a megkülönböztetés az oklevélírótól ered. Ilyen jelenségre utal GALAMBOS LÁSZLÓ *A szentírási eredetű személynevek a Váradi Registrumban* című értekezésében (1942: 47): „Ha egy jegyzőkönyvben hasonló nevű emberek szerepelnek, akkor megkülönböztetés végett egyik latinosan, a másik pedig becéző formában van írva”.

Bár RÁCZ ENDRE bizonyító anyagát a XIV. századból vette, megállapításai valószínűleg az ómagyar korra vonatkozólag is érvényesek lehetnek. Ha megfigyeljük, hogy egy adott korszakban milyen becéző nevek állnak megkülönböztető korrelációban alapnevükkel vagy egymással, abból következtethetünk, hogy a beczésnek miféle módjai voltak divatban. A képzővel ellátott megkülönböztető becéző alakokról rengeteg példát találhatunk az Árpád-kori személynévszótárban (pl. 1243: *Marco filio et Marcello*, 1263/1265: *Mykou et Myke* et a filys *Mykula*; 1274: *Salomon filius Solka*, 1301: *Marcus filium Mark*). Az alábbiakban saját gyűjtésem alapján néhány olyan példát szeretnék felsorolni a megkülönböztető szerepű becéző névpárok közül, amelyekben az egyik név rövidült alak:

1. Apa – fiú kapcsolat, ahol az apa neve a rövidült alak: 1202–1203/cr 1500: *Boda cum tribus filiis Bodos, Orod, Bodamer*; 1264/1265: *Demetrij filij Deme*; 1232/1248: *Christofol f[ilius] Kyris*; 1296: *Nycolao filio Mykou*; 1299: *Mycolen filius Myko*; 1211: *Symon filius Jac cum filiis Jacobo et Andrea*; 1298: *Itemyr ac Wz fratres dictorum filiorum Ite*; 1211: *Micu, cum filiis Nicolao*.

Természetesen ahol kéttagú nyílt rövidülés a név alakja, előfordulhat az is, hogy valójában egytagú zárt rövidülésről van szó képzővel ellátva. Ám mivel az itt bemutatott megkülönböztető szerepű korrelációkban szerepelnek, nagyobb a valószínűsége, hogy inkább kéttagú nyílt rövidülések.

2. Apa – fiú kapcsolat, ahol a fiú neve a rövidült alak: 1292–1297: *Itée filius Itemer*; 1283/1328: *Kaaz filium Kazmeri*; 1276/1641: *Leo filius Leopardi*; 1270!: *Lev filii Leopardi*; 1294/XVIII: *Leu filius Leupardi*; 1300: *Myko filio Nicolay*; 1234:

Micou filius Nicolay; 1217/1550: *Sol filius Solomonis*; 1272: *Wlk filio Wlkomerij*, 1271: *Wolk filio Wolcomer*.

3. Távolabbi rokonsági kapcsolat: 1256/1410: *dominabus Pynne et Ilana . . . filiabus Nicolai filij Vid de Janus, Vidol filii predicti Nicolai*. Ahol a rövidült alakot a nagyapa viseli (*Vid*), majd egy generációval később az unoka kapja a név teljes alakját (*Vidol*).

Ezeknek a becező névalakoknak megkülönböztető szerepük van, de nem lehet tőlük teljesen elvitatni a kedveskedő funkciót sem. Nem ritka, hogy az oklevelezésben ugyanaz a személy, becező és nem becező néven is feltűnik. Ennek egyik oka az lehet, hogy az oklevélíró érzi: a becező névalak nem hivatalos hangulatú, s ezért az eredetileg becező nevet alapalakjában tünteti fel. Előfordulhat, hogy a megkülönböztetés végett felvett becezőnevet is alapalakjára formálhatja át, vagy a becező nevet a hivatalos alapnév után, második helyen tünteti fel, bizonyítva ezzel, hogy még az ilyen becező alakulatokon is érezni lehetett a kedveskedő jelleget (RÁCZ 1956: 137).

A megkülönböztetés céljából felvett becező alakok az alapnévtől, és egymástól is elkülönülhettek, önállósulhattak. Ez persze nem jelenti azt, hogy az alapnévvel való összefüggés tudata teljesen elhomályosult volna, mert a megkülönböztető alapnév – becező név, becező név – becező név korrelációk arra mutatnak rá, hogy e névpárok összetartozását a kor nyelvtudata számon tartotta (1956: 138).

Dolgozatomban már említettem a képzőkkel történő becézés kapcsán, hogy az ősmagyar és a korai ómagyar korban a személynévképzés és a becézés funkciója nem vált szét. Elsődlegesen a közsavak személynévvé változtatása volt a szerepük, és csak ehhez társulhatott becézés árnyalata. Ugyanis a képzett személynévek inkább azonosító képességgel rendelkeztek, ezt tanúsítják az azonos alapszóból különféle formánsokkal létrejött nevek (*Szemcse* : *Szeme* : *Szemő* : *Szemse* : *Szente* stb.). Ezek más-más személyek megnevezésére szolgáltak, nem pedig szinonimákként alkalmazták őket (SZEGFŰ 1991: 250). J. SOLTÉSZ KATALIN *A tulajdonnév jelentésszerkezete* című munkájában a polinimia (több hasonló alak) esetének tekinti az ilyeneket. Vagyis a keresztnévek és becező változataik olyan alakváltozatok, amelyeknek denotátumai nem feltétlenül azonosak, jelentésüket egy elvontabb síkon

viszont azonosnak tekinthetjük. Az alakváltozatok között bekövetkezhet jelentésselkülönülés, amit névhasadásnak nevezhetünk (1974: 562). Ilyen például az *Éliás* és az *Illés* vagy a *János* és az *Iván* nevek, amelyek eredetükben azonosak ugyan, de a nyelvi fejlődés egy bizonyos pontján különváltak, névváltozatokból önálló névvé léptek elő (névhasadás történt) (KOROMPAY 1980: 520).

B. LŐRINCZY ÉVA (1962: 30–33) az *-s ~ -cs* képzőcsalád funkcionális vizsgálata kapcsán foglalkozik különböző névváltozatokban a kicsinyítő-becéző jelentéstartalom jelenlétével. A magyarság a kereszténység felvételével idegen nevek tömkelegével ismerkedett meg. Ezeket részint változtatás nélkül, részint valószínűleg familiáris használatra, különböző módokon (rövidítéssel, képzéssel) beillesztette a magyar nyelv rendszerébe. A kicsinyítés-becézés, amely e változatok létrejöttének indító oka lehetett, idővel elmosódott. Az elmosódást nagymértékben elősegíthette a magyarban keletkezett névváltozatokkal azonos hangalakú idegen beceneveknek nyelvünkbe való behatolása, mivel idegen alakulatok, a beszélők számára eleve csak közömbös tartalmúak lehettek. Ugyancsak közömbösítő hatással lehetett az oklevelek latin szövegével való kényszerű kapcsolat (a latinos ragozás és a latinosítási szándék) (1962: 31).

Ebből levezetve B. LŐRINCZY munkájában felmerül a kérdés: nevezhetjük-e a képzőt, amely a közömbös tartalmú névformát létrehozta, akkor is kicsinyítő-becéző képzőnek, amikor ez a jelentéstartalom már elmosódott? Nem lehet-e, hogy kicsinyítő-becéző képzők helyett esetleg valamiféle névképzőkké váltak (1962: 32)? Ez a gondolat már GALAMBOS LÁSZLÓNÁL is előkerült (1942: 8): a kicsinyítő képzőknek az ómagyarban nem annyira kicsinyítő, becéző értelmük volt, hanem inkább névképzése szolgáltak.

Legvalószínűbbnek gondolja, hogy „jövvény neveink kicsinyítő-becéző képzői a velük alakult nevek jelentéstartalmának megváltozása folytán megindultak a jelentésváltozás útján, s eredeti jelentésük az illető produktumon belül erősen elmosódott; a jelentésváltozás azonban mégsem történt meg, hiszen a képzők a szóban forgó nevektől elszakadva, illetőleg ezektől függetlenül továbbra is kicsinyítő-becéző származékok létrehozására maradtak alkalmasak” (B. LŐRINCZY 1962: 32).

Nehéz lenne megmondani, hogy a különféle kicsinyítő-becéző képzők azonos vagy különböző mértékben haladtak-e a névképzővé válás útján. B. LŐRINCZY azonban érdekes megállapításokat tett az általa vizsgált *-s* ~ *-cs* képzőkre vonatkozólag. A *-cs* és képzőbokrai leginkább női nevekben fordulnak elő – mivel a női nevekben a női nem iránti kedveskedésből erősebben nyilvánult meg a becézési hajlam – a *-cs* és képzőbokrai jobban megőrizhették eredeti kicsinyítő-becéző jelentésüket, mint az *-s* és képzőbokrai. Továbbá az *-s* képzőformák közül az *-(u)s* és a *-sa* távolodhattak el leginkább eredeti jelentésüktől (a latin és szláv nyelvekben szereplő formánsokkal való egybeesés miatt), és közeledhettek ahhoz, hogy közömbös tartalmú új névváltozatok létrehozására legyenek képesek, vagyis névképzőkké legyenek (1962: 33).

A kései ómagyar korban fokozatosan elterjedt a kételemű névadás, a szóképzés pedig háttérbe szorult a személynevek körében. Az azonosításra ezután a kételemű nevek szolgáltak. A korábbi időszakban egyelemű névként élő képzett alakok a szűkebb szociális környezetbe húzódtak vissza, s főként becéző funkcióban éltek tovább, bár a kisebb közösségekben belül azonosító szerepük is megmaradt (SZEGLÉNYI 1992: 314–5).

Mivel az affektív nevek általában kisebb közösségekben jönnek létre, a szerepük nemcsak az egyén azonosítása, másoktól való elkülönítése, hanem a csoport összetartozás-tudatát is erősítik. Egy személyhez pedig éppen ezért is kötődhet több név, mert élete során, akár egy időben is több kisebb-nagyobb közösségnek a tagja lehet (HOFFMANN 2008: 17). A kisebb közösségek tagjai olykor csak az affektív nevükön ismerik egymást, így ezekben a helyzetekben e névfajta szerepelnek legfontosabb névként. Ha az ómagyar kori oklevelezésben mint kommunikációs helyzetben vizsgáljuk a neveket, azt láthatjuk, hogy az oklevélíróknak több eszköze is akad a családi kapcsolatban álló személyek megkülönböztetésére. Például apa – fiú vagy testvéri összetartozásoknál az egyiket latin, a másikat magyar alapnévalakkal nevezi meg: 1275/1359: *Jacobum* (latin) *et Jakabus* (magyarosított), *filios Tars*. Illetve a szóbeli és írásbeli névhasználatban való különbség megmutatkozik azokban a RÁCZ ENDRE tanulmányában (1956: 136-9) szereplő példákban is, amit már e fejezetben említettem:

1. Ha a családban az apa is és a fiú is becéző nevet kapott, az oklevélíró megkülönböztetés végett az egyiket latinosan, a másikat becéző formában jelzi írásban.

2. Előfordulhat, hogy az oklevélíró a becéző névalakot nem érezte elég „hivatalos” hangulatúnak, ezért alapalakjára komolyította vagy a becéző nevet „alio nomine” kifejezéssel vagy „dictus”-szal kapcsolva a hivatalosabbnak érzett alpnév után, második helyen tüntette fel.

Persze nem kell mindig valamiféle oklevelezési műfogást keresni bennük, hiszen ha egy *Bene* nevű embernek a fiát *Benedictus*-nak írják, az tükrözheti a valódi névhasználatot is, mert az ilyen elnevezések egyszerre szolgálhatják az összetartozás megjelölésének és a megkülönböztetésnek szerepét (RÁCZ 1960: 148).

Ezek után felmerül a kérdés, hogy lehetséges-e megállapítani, hogy egy-egy keresztnév hogyan viszonyult a rendszer többi eleméhez, illetve a hozzá közel álló rengeteg névalak közül melyekkel tartozhatott egyazon névtani egységbe? Amivel eljutunk a már sokat emlegetett „névváltozat” és az „alpnév” terminushoz. A következőkben e két fogalmat is szeretném tisztázni. Névváltozatnak nevezzük az alapszóból valamilyen hangtani vagy alaktani módosulással létrejött formát (B. LŐRINCZY 1962: 24). Az affektív név is névváltozat tehát: másodlagos módosított név. A névváltozattal szembeállíthatjuk a szakirodalomban az alpnév vagy teljes név fogalmát. Alpnévnek nevezzük valamely módosított névvel kapcsolatban a csonkítatlan és semmiféle becézési eszközzel nem változtatott névalakot (RÁCZ 1956: 133). A névváltozatok óriási többsége nemcsak az alpnévből származik, hanem azzal továbbra is egyazon névtani egységet alkot. Ám az eredetbeli összefüggés és az „egy név”-hez való tartozás nem feltétlenül fedi egymást. Az egyik példa erre a korábban már említett névhasadás jelensége; a másik, hogy két egymástól független eredetű név a nyelvi fejlődés egy bizonyos pontján találkozott, s véletlen hangalaki hasonlóság alapján egymással keveredett (pl. *Tristanus* és *Christianus* keveredése).

Mindezt nehezíti még az a tény, amit FEHÉRTÓI KATALIN (2004: 11) a személynévszótár szerkesztésének nehézségeivel kapcsolatban leír: „Ugyanannak a személynek a neve a különböző forrásokban, esetleg ugyanabban az időben is eltérő alakban fordul elő. Nemcsak a név helyesírása más,... hanem képzésben is eltérnek

egymástól, sőt a személyt gyakran hasonló, de más eredetű néven jegyezték fel. Így a főbb tisztségviselők, egyházi személyek vagy egy nemzetséghez tartozók nevei többször előfordulnak, és nevük variánsait, netalán torzult alakját a szövegkörnyezetből könnyebb felismerni. Az alsóbb népréteghez tartozó szolgák, szolgálók, jobbágyok egyszer előforduló nevéreől sokszor nem lehet tudni, valójában alapalak-e a név, vagy képzett, egyáltalán milyen eredetű, hova sorolandó.” Teljesen azonosan csak az egész egyszerű személynevek vannak leírva.

Ahhoz, hogy a vizsgálatokat megkönnyítsük, fontos még tisztázni azt, hogy mikor beszélhetünk egy keresztnévről, vagyis meddig „egy név” egy keresztnév. KOROMPAY KLÁRA (1980: 520) szerint „egy adott korban »egy név«-ről beszélhetünk olyankor, ha a »névközösség«-ben ugyanazt a személyt több, egymástól alakilag eltérő, de valamilyen módon (egymásból való leszármazás vagy akár véletlen alaki hasonlóság alapján) egymással összefüggő hangsor jelölheti. Névváltozat viszonya természetesen akkor válik fontossá, ha e változás nem egyedi, hanem bizonyos szociális érvénnyel jelentkezik.” Például a névhasználatnak olyan alkalmi esetei (kedveskedés vagy megkülönböztetés funkció kérdése), melyek kisebb közösségekben (mint a család) következtetések és kötöttek is lehetnek, nem jelenti azt, hogy ugyanez a funkciómegoszlás az elvonatkoztatott (metanyelvi) keresztnévben – mint a rendszer elemében – is bekövetkezett volna. Ilyenkor tehát a változás szociális érvényének szempontja visz közelebb, annak eldöntéséhez, hogy egy névváltozat önállósodott-e (1980: 521). Azért is tartottam lényegesnek ezt a kitérőt, mert a történeti névtani dolgozatokban igen sok példát találunk arra, ahol azonos személyeknek eltérő névváltozatai szerepelnek. Ezek a vizsgálatok pedig felfedték, hogy sokszor ugyanaz a becézőnév egyszerre több alapnévhez is tartozhat.

Végül az affektív nevek jelentéséhez tartozik hangulatuk vizsgálata is, hiszen hangulatkeltésre igencsak alkalmasak, ám az általuk keltett hangulat egyéneknél, vidékeknél, társadalmi rétegeknél és koronként is különböző. Mivel alig van valami fogódzó a hangulati oldalról való kutatásra – főleg a régebbi korokra visszamenőleg – a vizsgálat nehéz, sőt (különösen a legkorábbi időkre vonatkozóan) lényegében lehetetlen (RÁCZ 1960: 149).

5. Tővégi magánhangzók rövidült keresztneveinkben

BENKŐ LORÁND a fejezetcímmel azonos elnevezésű tanulmányában (1950c: 230–233) felhívta a figyelmet egy olyan jelenségre, amivel a XII.–XIII. századi írásokban szereplő egytagú zárt keresztnév-rövidítések adatait még gyarapíthatjuk azzal, hogy e csoportba felvesszük azokat a neveket is, amelyek az oklevelekben két szótagú formát mutatnak, és felső nyelvállású magánhangzóra végződnek. Vagyis azt állítja, hogy ezek a *i*, *u*, *ü* végű két szótagból álló nevek valójában az egy szótagos rövidítések csoportjába sorolhatók.

Az Árpád-kori okleveleinkből a következő példákat sorolja: 1. A dömösi prépostság 1138/1329-i adománylevelében: *Sebu* (97) < *Sebastianus*, *Antu* (112, 358, 395) < *Antonius*, *Gali* (130) < *Gallus*, *Fili* (246) < *Philippus*, *Micu* (332) < *Nicolaus*, *Lompu* (346) < *Lambert*. – 2. XII. századi egyéb oklevelekben: 1165: *Petu* (ÓMOlv. 44) < *Petrus*, 1199: *Sebu* (HazOkm. V, 3) < *Sebastianus*. – 3. Az 1211-i tihanyi összeírásban: *Marcu* (PRT. X, 503, 516) < *Marcus*, *Peti* (Uo. 503) < *Petrus*, *Micu* (Uo. 504,506,507) < *Nicolaus*, *Timu* (Uo. 504) < *Timotheus*, *Sycu* (Uo. 507) < *Sikstus*, *Bertu* (Uo. 507) < *Bartholomeus*, *Vitu* (Uo. 509) < *Vitalis*. – 4. A Várad Regestrumban: 153. (1213): *Ellu* < *Elias*, 288., 289.: *Balu* < *Blasius*, 318.: *Micu* < *Nicolaus*, 382.: *Sicu* < *Sixtus*, 387.: *Petu* < *Petrus*, 308. (1214): *Matu* < *Matthaeus*, 29. (1217): *Petu* < *Petrus*, 343 (1226): *Isu* < *Johannes* v. *Isac*. BÁRCZI GÉZA (1958: 123–142) *A személynevek* című munkájában szintén megemlíti, hogy a rövidített nevek a XII. század első felében, de gyakran még XIII. század elején is gyakran felsőnyelvállású véghangzóval bővülnek: pl. 1138/1329: *Antu*, *Fili*, *Gali*, *Gedi*, *Sixti*, *Sumpu*, *Subu*, *Sobu*, *Micu* stb., 1211: *Micu*, *Peti*, 1213: *Micu*, *Petu*, 1219: *Gyuri*.

Az *i*, *u*, *ü* végű alakok valószínűleg azokhoz az egytagú zárt rövidült formákhoz tartoznak, amelyek Árpád-kori névanyagunkban oly gyakran felbukkannak (pl. *Seb*, *Gal*, *Fil*, *Sik*, *Pet*), s bennük a felső nyelvállású véghangzó eredetileg nem a tőhöz tartozott (inetimologikus eredetű). A végmagánhangzó a keresztnév teljes alakjában nem található meg, ez egy későbbi járulék, ami a rövidülés után jött létre. Mégis hogyan kerülhetett a rövidülések végére? Kicsinyítő, becéző képzők nem lehetnek,

mert *u*, *ü* becező képző a régiségben nem volt, az *i* becező képző is csak a XVI. században tűnik fel (1950c: 232).

A közsavaink egy részében még az Árpád-kor folyamán is megvolt a finnugor eredetű tövéghangzó: pl. TihAl.: *hodu*, *utu*, *harmu*; Anonymus: *zeguholm* stb. Az Árpád-kori közsavakból lett személyneveinkben szintén megtaláljuk az *i*, *u*, *ü* véghangzót, főként a *-d* képzős és egytagú alapszóból való nevekben: 1138: *Muncadi*, *Apadi*, *Halaldi*; 1211: *Gumbu*, *Vocu* stb. Az Árpád-kori magyar névanyag egyik jellegzetes típusában, az ismeretlen eredetű egytagú zárt személynevek végén is gyakran található etimológiailag hozzátartozó tövéghangzó: 1138: *Kaku*, *Beku*, *Budi*, *Bedu*, *Bedi*, *Kobu*, *Mocu* stb (1950c: 232–3).

Mindez erős analógiás hatást gyakorolt azokra a személynevekre, amelyekben a tövéghangzó eredetileg nem lehetett meg. BENKŐ a következő példákat említi, amelyek ezt az analógiás fejlődést igazolják idegen eredetű személynevek végén: 1138: *Tosu*, *Dersí*, *Bogu*; 1211: *Widu* stb. Lehetséges, hogy a *Mihály*, *György*, *Márk* nevekhez is tövéghangzó tapadt a következő adatokban: 1138: *Mihali*, *Gurgu*; 1211: *Marcu*. Ezeket azonban nem szabad összekeverni a *Leurenci*, *Egudi*, *Tiburci* stb. adatokkal, mert bennük az *i* nem analógiás úton tapadt tövéghangzó, hanem a latin *-ius* végződésből ottmaradt *-i*, vagyis etimologikus hang. Mindenesetre az előbbieken említett példákkal azonos analógiás fejlődést tehetünk fel a rövidített nevek esetében is, az egytagú tövéghangzós nevek hatására tövégi magánhangzót vettek fel (1950c: 233).

A Várad Regestrumnál későbbi oklevelekben felső nyelvállású rövid magánhangzóra végződő névrövidülést már nem találunk. RÁCZ ENDRE észrevétele szintén az, hogy a XIV. századi névanyagban már nem találjuk a nyomát ennek a jelenségnek (1960b: 74). A tövégi magánhangzók végleges eltűnésekor, a XIII. század első felében azután a közsókhhoz hasonlóan a rövidülések végéről is lekopnak a hangzók. Így az egytagú zárt rövidítések az eredeti formájukban éltek tovább. Később a rövidülésekben lévő *tő* belseji magánhangzó megnyúlik, a magyar közsavak egy részéhez hasonlóan. Ezt bizonyítják például a mai *Pét* és *Ják* helységnevek, melyek a Péter és Jakab rövidült alakjait őrzik (1950c: 233).

B. LŐRINCZY ÉVA az *-s* ~ *-cs* képzőnek és képzőbokrainak a történetét ómagyar kori személyneveinkben vizsgálva azt bizonyította be, hogy „olykor a képzőrendszer

vagy egyes képzők mérlegelése is módosíthatja a névrendszerről, bizonyos típusú névcsoportokról, esetleg egyes nevekről vallott felfogásunkat” (1960: 143). Ebből a korból való magyar közsői eredetű személynevek *-s ~ -cs* képzőit kutatva, e neveket két csoportra osztotta. „Az elsőbe kerültek azok, amelyeknek alapszava és még több, különféle képzőkkel alakult változata is élt személynévként” (1960: 140). Legjobb példa rá: 1138/1329: *Banus*, 1086/XII-XIII. sz.: *Banusa*, vö. *ban*, *Bana*, *Bandi*, *Bandu*, *Bank*, *Banco*. „A másik csoportba viszont azok a nevek kerültek, amelyeknek sem az alapszava, sem pedig más ... képzős változata nem mutatható ki személynévként” (1960: 140). Ide tartozó példa: 1211: *Horogus*. A *Banus*-félék körében a képző a névváltozatok létrehozásának aktív eszköze volt, míg a *Horogus*-félékben ez már a közsői használatú melléknéven vagy főnéven is megvolt, a névalkotásban semmi szerepet nem játszott. Másik különbség, hogy a *Banus*-félék alapszava legtöbbször egy tagú, ellenben a *Horogus*-félékkel, ahol általában két vagy háromtagú az alapszó. Ráadásul a latinos esetvégzódések sűrűn megtalálhatók a *Banus*-félékben, a *Horogus*-félékben viszont csak csekély számban fordulnak elő (1960: 140–1).

E tulajdonságok miatt a *Banus*-félék közeledtek a rövidült jövevény, főként keresztény eredetű *-s ~ -cs* képzős nevekhez, mint például a *Iacus*, *Petus*, *Benus*. A *Banus*-félék képzőinek a vizsgálata megmutatta, hogy ezek a nevek sajátos átmeneti helyet foglalnak el a megnevezett személy tulajdonságaira, jellemére utaló *Horogus*-féle nevek és az újonnan betört *Iacus*-féle azonosító keresztény nevek között (1960: 142). „A *Banus*-féle magyar közsői eredetű nevek részrendszerének a *Iacus*-féle jövevénynevek részrendszerével való feltűnő egyezései arra mutatnak, hogy e nevek azonos névalkotási mód eredményei lehetnek, csupán kiindulópontjuk és fejlődésük első szakasza különbözik egymástól” (1960: 142).

B. LŐRINCZY azt a következtetést vonja le a képzők vizsgálatából, hogy a magyar közsői eredetű általában egy tagú nevek összefonódhattak az egy tagúra rövidült jövevénynevekkel. A képzős változataik már teljesen azonos módon viselkedtek (1960: 143). Ezt a gondolatot erősíti meg az előzőekben kifejtett analógiás fejlődés is, ahol a tövéghangzók a zárt egytagú rövidítések végén is kezdtek megjelenni, ezzel erősítve a két személynévtípus keveredését.

Ez a jelenség nagy valószínűség szerint azzal járhatott, hogy a *Banus*-féléknél az alapszó eredeti közzsói jelentéstartalma elmosódhatott, és a *Iacus*-félékhez hasonlóva identifikáló nevekké válhattak (1960: 143).

A következőkben néhány példát szeretnék felsorolni az Árpád-kori személynévszótárból általam gyűjtött rövidült nevek valószínűleg tövéghangzóval ellátott alakjára: 1138/1329: *Antu*, 1214/1550: *Ballu*, *Balu* (2 adat), 1213/1550: *Bolu*, 1213/1550: *Basu* (2 adat), 1202-1203/cr 1500: *Bosu* (2 adat), +1086: *Batu*, 1138/1329: *Bati*, *Batti*, 1214/1550: *Beli* (2 adat + 1 adat nemzetségnév), 1138/1329: *Benedi*, 1202-1203/cr 1500: *Bendu*, 1211: *Bertu*, +1135/+1262/1566: *Bezu*, 1211: *Bochi* (2 adat), 1138/1329: *Bogu* (2 adat, *Boggu*), [1046]/XII.XIV: *Budi* (3 adat), 1222/1550: *Bugi* (2 adat, *Bogi*), 1202-1203/cr 1500: *Cibu*, 1199: *Dedu* (női név), cr 1165: *Edu* (2 adat), 1138/1329: *Ellu* (3 adat), 1138/1329: *Esu*, 1138/1329: *Fili*, +1075/+1124: *Filu*, 1266: *Forcu*, 1138/1329: *Gali*, 1138/1329: *Gegu* (3 adat, *Geugu*), 1138/1329: *Gertu*, [1067]/1267: *Geru*, 1138/1329: *Getu*, 1219/1550: *Giuri* (2 adat), 1138/1329: *Gudi* (*Geudi*), 1138/1329: *Gurgu* (3 adat, *Iurgu*), 1215/1550: *Heci* (2 adat), 1211: *Hecu*, 1138/1329: *Heimu* (4 adat, *Heium*), 1233/1324: *Iacu* (2 adat, *Gaku* csak nemzetségnév), 1138/1329: *Iutu*, 1230: *Kasi*, 1055: *Koku* (2 adat, *Cocu*), 1297/1367: *Kudi*, 1138/1329: *Lompu* (2 adat), 1219/1550: *Matu*, 1211: *Michi* (2 adat), 1138/1329: *Miku* (10 adat), 1295: *Mili*, 1211: *Mochu* (2 adat), 1199: *Modu* (2 adat), 1138/1329: *Mogu*, 1211: *Pechi*, 1211: *Peti*, 1165: *Petu*, 1229/1230/XIV: *Popu*, 1118/1373: *Pothi*, +1086: *Potu* (3 adat), cr 1290: *Richi*, 1138/1329: *Sciku* (4 adat), [1067]/1267: *Solu*, 1138/1329: *Subu*, 1211: *Timu*, 1138/1329: *Tubu*, 1221: *Vici*, 1211: *Vitu*, 1216/1550: *Vulchi*, 1138/1329: *Zahu*, +1214/1334: *Zochy*. (Egy esetben találtam példát kéttagú zárt rövidülés után megjelenő felső nyelvéllátású magánhangzóra: 1156: *Alexu*.)

Sőt előfordult olyan példa, hogy – feltételezésem szerint – csak a véghangzóval ellátott alakja maradt fenn a rövidült neveknek, amelyből természetesen ki lehet következtetni az egytagú zárt formára rövidült nevet. A névtárból a következő példákat gyűjtöttem ki: 1211: *Bert(u)*, 1273/1274: *Dobr(i)*, +1086: *Ezt(i)*, 1216/1550: *Gunt(u)*, 1055: *Gun(u)*, 1181: *Hip(u)*, 1165: *Nich(w)*, *Nich(uu)*, 1138/1329: *Seb(u)*, 1138/1329: *Sob(u)*, +1214/1334: *Wod(y)*, 1206: *Vodd(u)*.

Az azonosítást – hogy tudniillik egytagú zárt rövidült névről tövéghangzóval megtoldva vagy kéttagú nyílt rövidülésről beszélhetünk-e – sokszor nehezíti az is, hogy a feltételezett teljes alakú személynévből puszta rövidítéssel akár *-i*, *-u*, *-ü* magánhangzóra is végződhet a megrövidített név, hiszen ezeket a hangzókat a teljes alak tartalmazza: 1289: *Agy* < *Aginetus*; 1208/1550: *Acy* (5 adat) < *Achiamanus*; 1138/1329: *Antu* < *Antuald*; 1138/1329: *Bati*, *Batti* < *Batisius*; 1211: *Euzi* (3 adat) < *Euzidinus*; [1067]/1267: *Geru* < *Geruasius*; 1211: *Michy* (2 adat) < *Michileu*; 1138/1329: *Micu* (10 adat) < *Mikula* vagy *Mikudinus* vagy *Miculaus* vagy *Miculinus*; 1208/1359: *Mocy* (8 adat) < *Mochianus*; +1214/1334: *Petri* (1 adat + 2 adat nemzetségnév) < *Petrizlau*; [XI]/Krón: *Radi* (2 adat) < *Radibor* vagy *Radislaus*; 1208/1359: *Tekw* (6 adat) < *Tekudinus*; 1211: *Widu* (2 adat) < *Vidumer*.

Néhány adatnál pedig sokszor nem lehet eldönteni vagy valójában idegen, jövevény nevek rövidült alakjáról van-e szó tövéghangzóval ellátva vagy egytagú közszoói eredetű személynév finnugor eredetű *-i*, *-u*, *-ü* véghangzóval. A szakirodalomban ugyanis több egytagú név etimológiai elemzésénél megállapították, hogy közszoói eredetű névről lehet szó. Például ilyen a *Mag* női név is (alakváltozata: *Mog*). Ám vizsgálataim szerint lehet akár rövidült forma is, mégpedig a *Magdalena* idegen név csonkított formája. De ehhez hasonló példát nemcsak a tövéghangzós rövidült neveknél találhatunk. Ahogyan korábban már láthattuk, a *Neste* kapcsán BERRÁR a következőket állapította meg: hogy eredeti névről van szó (kis prémes állat mint bóknév), később azonban keveredhetett az *Anasztázia* egyházi név *Nestasia*, *Nestesia*, *Nastasia* változatainak rövidített alakjaival (BERRÁR 1950: 255). Érdeemes lenne megvizsgálni azt, hogy milyen mennyiségben lehetnek azok a nevek, amelyek közszoói eredetűek (legtöbbször egy szótagúak) és alakjuk egybeesik különböző idegen eredetű nevek megcsonkított formáival.

Az előzőekben említett példák azt mutatják, hogy a különböző részrendszereket a névanyagban nem lehet és nem is szabad élesen elkülöníteni egymástól, hiszen állandó kölcsönhatásban voltak egymással, egyik kategóriából a másikba fejlődhetek.

6. A névrövidítés elemzése fonológiai jellemzők alapján

6.1. Az Árpád-kor neveinek fonotaktikai vizsgálata

Ebben a fejezetben szeretném a névrövidítés jelenségét egy eddig nem vizsgált, új oldalról is kimutatni: a nevek fonotaktikai jellemzőinek elemzésével. Megvizsgálom a rövidült nevek tipikus fonológiai szerkezeteit, azt, hogy milyen szerkezetű személynevekből rövidülhettek leggyakrabban, vagyis megfigyelhető-e valamiféle rendszerszerűség a névrövidülés fonológiai jellegzetességeit tekintve.

Bevezetesként először a korai ómagyar kori magyar nyelv fonotaktikai tulajdonságainak az áttekintésével kezdem, amely viszonyítási alapot adhat az elemzéshez: „Míg a vándorlások korának török és iráni jövevényszavai olykor ugyan bizonyos hanghelyettesítésekkel, de könnyen be tudtak illeszkedni a magyar nyelv rendszerébe, addig a honfoglalás után olyan nyelvekkel (szláv, német, latin stb.) került érintkezésbe a magyar nyelvközösség, melyekben nemcsak számára idegen fonémákkal találkozott, hanem a fonémák hangsorba szerveződése is elűthetett a magyarban megszokott szerkezetektől” (ABAFFY 2003: 348). Az új idegen eredetű személynevek beáramlása is hozzásegített a szavak fonotaktikai szerkezetének megváltozásához.

Az ősmagyar kor elején még valamennyi szó magánhangzóra végződött, szó elején nem volt mássalhangzó-torlódás, a tőszavakban hiátus nem fordult elő, a legtöbb szó pedig két szótagú volt. Vagyis a szavak fonológiai szerkezetére a következő típusok voltak jellemzők: V, CV, VCV, CVCV, VCCV, CVCCV (ABAFFY 2003: 115).

Az ómagyar kor első századaiban a beáramló idegen eredetű nevek és szavak hangalaki felépítése olyan feladat elé állította a beszélőket, amelyet sokáig csak átalakításokkal és a magyar fonotaktikai szabályokhoz való igazítással tudtak megoldani. Legnagyobb nehézséget a mássalhangzó-torlódással (CC-vel) kezdődő szavak okozták, hiszen az ősmagyarból örökölt (C)VC(C)V fonotaktikai építkezés nem ismerte ezt a kezdést. Eleinte próbálták kiküszöbölni, később viszont bizonyos CC-s kapcsolatok természetessé válhattak. Ugyancsak új szerkezetet eredményezett a jövevényszavakkal bekerült hiátus jelensége, hiszen addig az alapnyelvi rendszer

nem ismerte a szó belseji VV kapcsolatot. A fonémák hangsorba szerveződése az ómagyar kor végére igen nagy változáson ment át: idegen hatásra a jövevényszavakban meghonosodott a szókezdő CC kapcsolat, illetve a VV hiátus is természetessé vált (ABAFFY 2003: 348–9).

A tulajdonnevek nyelvtörténeti fejlődése, hangtani, alaktani változása lassabb ütemű a közsavakénál, de lényegében ugyanazon törvények szerint megy végbe (HOFFMANN 1996: 114). Az egyházi, német vagy szláv eredetű nevek esetében azt láthatjuk, hogy eredeti, teljes formájukban is meghonosodhattak a magyar személynévadás rendszerében (mássalhangzó-torlódásokkal és hiátussal). Természetesen a korszakban nagy mennyiségben beáramló nevek különböző névalakítási módok hatását is mutatják, hiszen a beszélők megpróbálták a magyar nyelv rendszeréhez illeszteni ezeket. Mivel a legtöbb szó két szótagú volt a magyarban, a jövevénynevek pedig három vagy több szótagúak is lehettek; ezért is élhetett a rövidítés kényszere a nyelvben. Először a különböző latinos vagy idegen végződések koptak le, majd az így létrejött alak tovább is rövidülhetett. De törekedtek bizonyos esetekben a mássalhangzó-torlódások feloldására is, például: *Clemen* > *Kelemen* (bontóhanggal), *Vladimir* > *Ladomer* (mássalhangzó-kiesés) stb.

6.2. A rövidült nevek fonológiai szerkezete

Az elemzés első lépéseként összegyűjtöttem a rövidüléssel keletkezhetett neveket, melyeket névtárban rögzítettem. Azért választottam az adatbázisomnak az alább bemutatandó formát, mert a gyűjtésem forrásanyaga is hasonló módon épül fel (FEHÉRTÓI 2004). A névtárban szereplő címszavak a rövidített nevek összes írásváltozatát jelölik, ezek után pedig az Árpád-kori személynévszótárban szereplő első előfordulását közlöm a neveknek, illetve azt, hogy milyen mennyiségű adat található belőlük összesen. Ezzel megfigyelhetővé válik az is, hogy milyen gyakori névhasználatról lehet szó egy-egy rövidült formánál. Ha csak egy adat szerepel egy névnél a szótárban, vagy csak férfinévként fordul elő, azt külön nem jelzem a névtárban. Viszont ha nők is viselik a rövidült nevet (nn. jelöléssel), vagy nemzetségnévként és személynévként is előfordul egy adat, azt zárójelben jelölöm. Ha egy névnek egy másik névvel való kapcsolatát is jelzi FEHÉRTÓI KATALIN, a

névtáramban én is feltüntettem ezt, de mellette utalok arra a lehetőségre is, hogy rövidült alakként is azonosítható. Ha valamelyik adatról alakváltozatot is találtam, az első előfordulási formájában utalok rá. Végül a lehetséges alapalakokat is közlöm a címszavak végén, és jelzem hány adat található a jövevénynevekből, amelyekből a rövidült alak valószínűleg létrejöhetett. A rövid alakokhoz a feltehető teljes alapalakokat mechanikusan határoztam meg, a megfelelő névalakok első részének egybeesése alapján. Ez gyakran nem könnyen megítélhető helyzet, mivel a kornak kialakulatlan helyesírási gyakorlata az olvasatok sokféle lehetőségét engedi meg. (Ezért nem közöl olvasatokat FEHÉRTÓI sem a személynévszótárában). Így tehát a hosszabb alakokból az itt jelzett rövidebb formák alakulása csak mint elvi lehetőség vehető fel. A valós alakulásviszonyok megállapítására ezen kívül azonban a jelenlegi ismereteink mellett nincs mód. Reményeim szerint talán éppen az általam végzett automatikus megfeleltetések mutathatnak rá e téren néhány jellegzetességre.

Ahhoz, hogy összehasonlíthassam a korszak fonotaktikai jellemzőit az általam gyűjtött nevekével, a névtáram adatait táblázatba rendeztem, ahol jeleztem a rövidült alakoknak és a lehetséges alapalakoknak a fonológiai szerkezetét. A lehetséges alapalakok közül a több adattal rendelkező (valószínűleg gyakoribb használatú) név került előre egy soron belül; az azonos fonológiai szerkezetű nevek pedig egy oszlopba kerültek. Összesen 393 rövidült nevet találtam, de a fent mondottaknak megfelelően természetesen vannak kétséges idetartozású adatok is. A legtöbb rövidült nevet férfiak viselték, mindössze 4 névalakot találtam, amikor csak női névként fordul elő: *Kathe*, *Kune*, *Mag*, *Maria*. Emellett 21 rövidítés sorolható fel, ami nemcsak személynévként, hanem nemzetségnévként is adathozható, illetve 15 rövidítés, ami férfinévként és női névként is szerepel a névtárban. Két rövidülés (*Kata*, *Pech*) pedig nemzetségnévként, férfinévként és női névként is létezett az Árpád-korban.

A névrövidítés típusai közül a CVC szerkezetű, egytagú zárt nevekből találtam a legtöbb adatot (162 rövidült alak). Ehhez még hozzáadhatjuk azokat a CVC(V) szerkezetű neveket (7 adat), amelyeknek csak a tővéghangzós formájuk maradt fenn, de szintén a CVC típusú rövidüléshez sorolhatók. Valószínűsíthető ugyanis, hogy a célból, hogy az ősmagyarból örökölt V-re végződő fonotaktikai építkezéssel is összeilleszthető legyen a CVC szerkezet, a legtöbb egytagú zárt rövidülés a korai

időszakban egy *-i*, *-u*, *-ü* véghangzóval bővült (ahogy ezt az előző fejezetben is tárgyaltam).

Ezután a második legtöbb adatot a CVCV szerkezetű rövidítések adták (86 rövidült alak). Az is támogathatta ezt az eredményt, hogy az általam idesorolt *-a*, *-e* végű nevek úgy is alakulhattak, hogy az egy szótagos zárt becéző tőhöz (CVC) *-a*, *-e* képző járult (RÁCZ 1959–60: 79). Vagyis a felsorolt adatok nem csak egyértelműen pusztán névrövidítések lehetnek, hanem ezekben a névrövidítés névképzéssel is együtt járhatott.

A rövidült alakok fonotaktikai vizsgálatánál először azt szeretném bemutatni, hogy e nevek milyen tipikus fonológiai szerkezeteket mutatnak fel, és ez mennyiben felel meg a BENKŐ-féle csoportosításnak, ami a legalaposabb tipologizálása a névrövidítés fajtáinak. Az egytagú zárt rövidülések csoportjában a szakirodalom eddig csak CVC szerkezetű rövidítéseket tüntetett fel (pl. *Fyl*, *Pet*, *Ben*, *Mik* stb.). Egyetlen példát találtam BENKŐ LORÁND gyűjtésében, ami ettől eltért: az *Ant* rövidült alakot VCC szerkezettel (1950a: 230). Mivel a legtöbb egytagú zárt rövidült névnek tényleg CVC a fonológiai szerkezete, és FEHÉRTÓI KATALIN személynévszótára (2004) előtt igencsak kevés adat állt a nyelvészek rendelkezésére, ezért érthető, hogy a példák főként ebből a szerkezetből kerültek ki.

Meglepő, hogy ezen kívül (az egytagú zárt rövidüléseken belül) a többi adat fonológiai szerkezetében viszonylag nagy mennyiségű mássalhangzó-torlódás található szóvégen vagy szó kezdéseként egyaránt, annak ellenére, hogy a beszélők számára az adott korban a szakirodalom szerint ez szokatlan fonotaktikai jelenség lehetett. Az ide tartozó – CC-s kapcsolatot tartalmazó – rövidült nevek közül a CVCC szerkezetű nevekből találtam a legtöbb adatot (32 rövidült alak). Ez még bővíthető azokkal az esetekkel, amikor az ilyen alakoknak csak a tővéghangzóval ellátott formája maradt fenn: CVCC(V) (3 rövidült alak: *Bertu*, *Dobri*, *Guntu*). A szóvégi mássalhangzó-torlódást tartalmazó rövidült nevek lehetnek még VCC szerkezetűek is (7 rövidült alak: *Ant*, *Anch*, *Els*, *Old*, *Omb*, *Ond*, *Urk* + 1 név kétes idetartozással: *Ulu*). Egy példát találtam még, amit ide lehet sorolni, ám csak az *-i* véghangzóval szereplő formája adatolható: VCC(V) (*Ezti*). A szó eleji mássalhangzó-torlódásra összesen 7 rövidült alakot tudtam elkülöníteni, ezeknek CCVC a fonológiai szerkezetük. Egyetlen olyan példa fordul elő, amikor a rövidült

alakban egyszerre szó eleji és szóvégi CC kapcsolat is található: CCVCC (*Frank*). Végül az egy szótagú zárt rövidülések közé tartoznak még a magánhangzóval kezdődő, VC szerkezetű rövidült nevek is, amelyekből 20 adatot találtam.

RÁCZ ENDRE szerint az ilyen mássalhangzó-torlódásokat tartalmazó rövidülések (pl. *Els*, *Katl*), amiket ő a XIV. századi névanyagban talált, nem tekinthetők magyar rövidítéseknek, hanem idegen becéző formák (1959–60: 76). PAIS DEZSŐ a két mássalhangzóra végződő *Lomp* < *Lambert* nevet viszont a magyar nyelvben létrejött névalakítás eredményének tekinti (1913: 31–3, 1925: 109–114). Az én véleményem az – az adatok viszonylag nagy mennyisége is ezt sugallja –, hogy magyar rövidítéseknek tekinthetjük a szó eleji vagy szóvégi CC-s kapcsolatokat tartalmazó rövidült neveket. Ez azt is mutatja, hogy az ősmagyarból örökölt fonológiai szerkezetek nem jelenthettek kizárólagos törvényszerűségeket az Árpád-kori beszélők számára. Hiszen az idegen nyelvi hatás következtében a magyar fonotaktikai rendszer is változásnak indult, és egy idő után már nem volt szükségszerű a mássalhangzó-torlódások feloldása sem. KENYHERCZ RÓBERT is úgy gondolja, hogy a torlódások feloldása nem tekinthető fő törekvésnek, csupán egy hangváltozáshoz gyakran kapcsolódó regressziós jelenség lehetett (2011: 3). A *Dragoslaus* névnek egyszerre élt például *Drag* és a torlódás nélküli rövidült alakja *Darag* is. Felmerül a kérdés, hogy vajon egy fonológiai névpárról van-e szó, vagy egy éppen zajló hangváltozással állunk e szemben, ahol a régi és az új alak között „küzdelem folyik” (KENYHERCZ 2011: 23). FEHÉRTÓI KATALIN például egy szócikken belül tárgyalja a *Drag* és *Darag* rövidülést, utalva arra, hogy a két névváltozat egyenrangú fonológiai variánsként egyszerre lehetett része a magyar személynévrendszernek. KENYHERCZ a szó eleji mássalhangzó-torlódásokat vizsgálva az ómagyar korban azt állítja, hogy a nem helynévként a magyarba kerülő CC-s kapcsolattal kezdődő szavak többsége személynév volt (2011: 28). Doktori disszertációjában az általa feldolgozott helynévanyag elemzéséből világosan kiderül, hogy átértékelésre szorul a hangtörténeti szakirodalom általános vélekedése, miszerint a magyar nyelv nem tűrte meg a több mássalhangzóval kezdődő szavakat (2011: 185).

Szó eleji mássalhangzó-torlódást összesen 9 rövidült névben találtam, amelyek kételemű mássalhangzó-kapcsolatokat tartalmaznak (CC-s kezdet). A kételemű

mássalhangzó-kapcsolatok második tagja legtöbbször *l*, *r*, vagy *v* (a *v* első pozícióban is előfordulhat *l* vagy *r* előtt: pl. *Vlas*) (KENYHERCZ 2011: 166–7). Ez a gyakorisági mutató az általam gyűjtött rövidüléseknél is megmutatkozik, a 9 adatból a CC-s kapcsolatok második tagja *-r* 5 adatnál (*Cris, Drag, Drug, Prid, Frank*), *-l* 2 adatnál (*Vlas, Clemen*) és *-v* 1 adatnál (*Svat*). A *Stan* rövidült formánál pedig a szintén gyakori *sz + t* kapcsolat szerepel.

Sokkal több adat található azonban a szóvégi mássalhangzó-torlódást tartalmazó rövidült nevekről. A szóvégi torlódások talán még elfogadottabbak lehettek a beszélők számára, hiszen számos esetben a lexémákban két mássalhangzó kerülhetett a szóvégre a toldalékolások következtében. Hogy pontosan hogyan is alakulhattak ki a CVCC szerkezetű rövidítések, milyen alapalakokból jöhettek létre, erre a kérdésre az alapalakok fonológiai szerkezetének a vizsgálata adhat választ.

A kétagú nyílt rövidülések között a legtöbb adatot a CVCV szerkezetű neveknél kaptam (86 rövidült név). A VCV fonológiai szerkezetből 16 adatot, a CVCCV szerkezetből 12 adatot, a VCCV-ből pedig 8 adatot találtam. Mivel az itt szereplő rövidítések két szótagúak és a második szótaguk nyílt, azaz magánhangzóra végződnek, ezek teljesen megfelelnek az ősmagyarra jellemző (C)VC(C)V fonotaktikai építkezésnek. Ahogy már említettem, az ide tartozó nevek nem feltétlenül csak a pusztá névrövidítés termékei lehetnek, hanem rövidített személynév magánhangzós képzővel ellátott alakjai is. RÁCZ tanulmányában (1959–60: 79) két lehetőséget is felvet, amely segíthet eldönteni, hogy vajon melyik típusról lehet szó a különböző adatoknál. Ha az aktuális rövidülésnek nem fordul elő egytagú zárt rövidült formája is, akkor szerinte valószínűleg kétagú nyílt rövidülésről beszélhetünk. Ha viszont egy vagy több mássalhangzó elhagyásával jön létre a rövidült alak, akkor minden bizonnyal zárt tőhöz járuló képzővel jöhettek létre e formák. Akármilyen is legyen az igazság, az a jelenség, hogy a kétagú nyílt rövidüléssel nevek nagy része alakilag egybevág a rövidített és képzett nevek egyik fajtájával, elősegíthette a névrövidítés minél további fennmaradását.

A kétagú zárt rövidülések között a CVCVC fonológiai szerkezetű nevekből találtam a legtöbb adatot (14 rövidült név). Ide tartoznak még a VCVC szerkezetű rövidítések (7 rövidült név) is. Egyetlen példaként lehet megemlíteni a *Barthol* rövidülést CVCCVC szerkezetével. Itt egy adatot találtam lehetséges alapalaknak,

aminek a megrövidítésével létrejöhetett: ez a *Bartholomeus* (CVCCVCVCVVC) személynév. Az Árpád-kori személynévszótárban ez a név nagyon sok adattal van feltüntetve, ami a gyakori névhasználatára utal. Az adatokból tökéletesen végigkövethető a rövidülés minden lépése: először a latin végződéseket vonhatták el, így jött létre a *Bartholom* alak (CVCCVCVC), amiről szintén rengeteg adatot találtam a személynévszótárban. A beszélők talán még mindig túl hosszúnak és idegennek érezhették, ezért két szótagúra rövidítették a nevet.

A kéttagú zárt rövidülések közé sorolom még a CCVCVC szerkezetet, egyetlen egy adattal: *Clemen* < *Clementinus* (CCVCVCCVCVC). E rövidülésnek létezik olyan alakja is, ahol a szókezdő mássalhangzó-torlódást feloldották, és ezzel három szótagúvá vált: *Celemen* (CVCVCVC). Ezt pedig ismét kéttagú zárt formájúra rövidítették az utolsó szótag elvonásával: *Kelem* (CVCVC).

Végül az egytagú nyílt rövidüléseket tárgyalom utoljára, mivel a legkevesebb adat ide tartozik. Nem akármelyik név rövidülhetett meg ilyen módon, hanem csak azok, amelyeknek első szótagjában diftongus vagy diftongikus eredetű hosszú magánhangzó szerepelt (RÁCZ 1959–60: 70). Összesen egy rövidülést találtam, ami ide sorolható: *Pou* (CV) < *Paulus* (CVVCVC). A *Paulus* idegen névben teljes értékű magánhangzók szerepelnek, ám bekerülve a magyarba diftongusnak érezhették (segíthetett ebben az is, hogy *Poulus* írásváltozata is létezett). Valószínű, hogy miután megrövidítették a nevet, vált diftongusra végződő alakká, és illeszkedett be az egytagú nyílt rövidülés típusába. A szakirodalomban a névrövidítések kutatásakor BENKŐ LORÁND és RÁCZ ENDRE is úgy gondolta, hogy a *Leu* rövidült forma az egytagú nyílt rövidülések közé tartozik: *Leu* < *Leurentius* (BENKŐ 1950a és RÁCZ 1959–60). Véleményem szerint azonban nem feltétlenül tekinthető egytagú nyílt rövidülésnek. FEHÉRTÓI KATALIN személynév szótárában *Leo* és *Leu* alakban is szerepel, és az adatok között több példa is található, amikor „apa és fia” személyek jelölésével névkorrelációban szerepel a rövidült alak a feltételezett alapalakjával (pl. 1276/1641: *Leo* filius *Leopardi*). Ezért szerintem e rövidülésnek a fonológiai szerkezete CVV lehet.

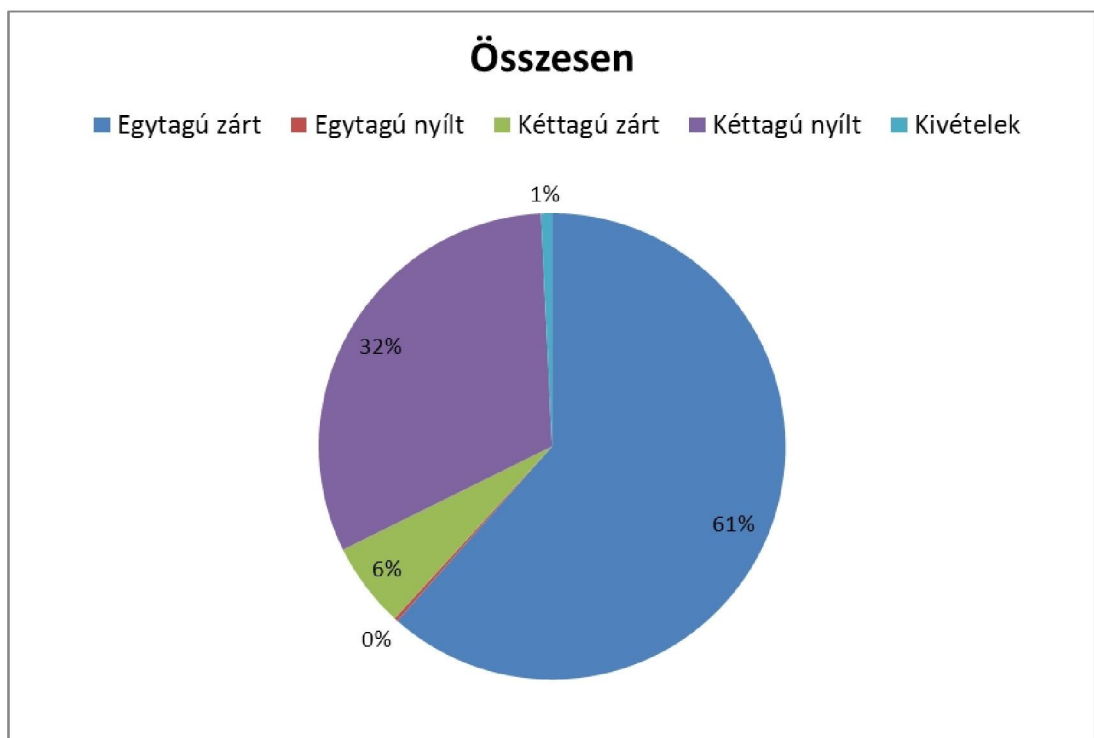
Előfordul néhány olyan adat is, amit nem lehet besorolni egyik típusba sem, vagy éppen nehéz megállapítani, hogy mi a pontos fonológiai szerkezete. Két női nevet említenék meg először: *Maria* (CVCVV) és *Elisa* (VCVCV). Mind a két alak három

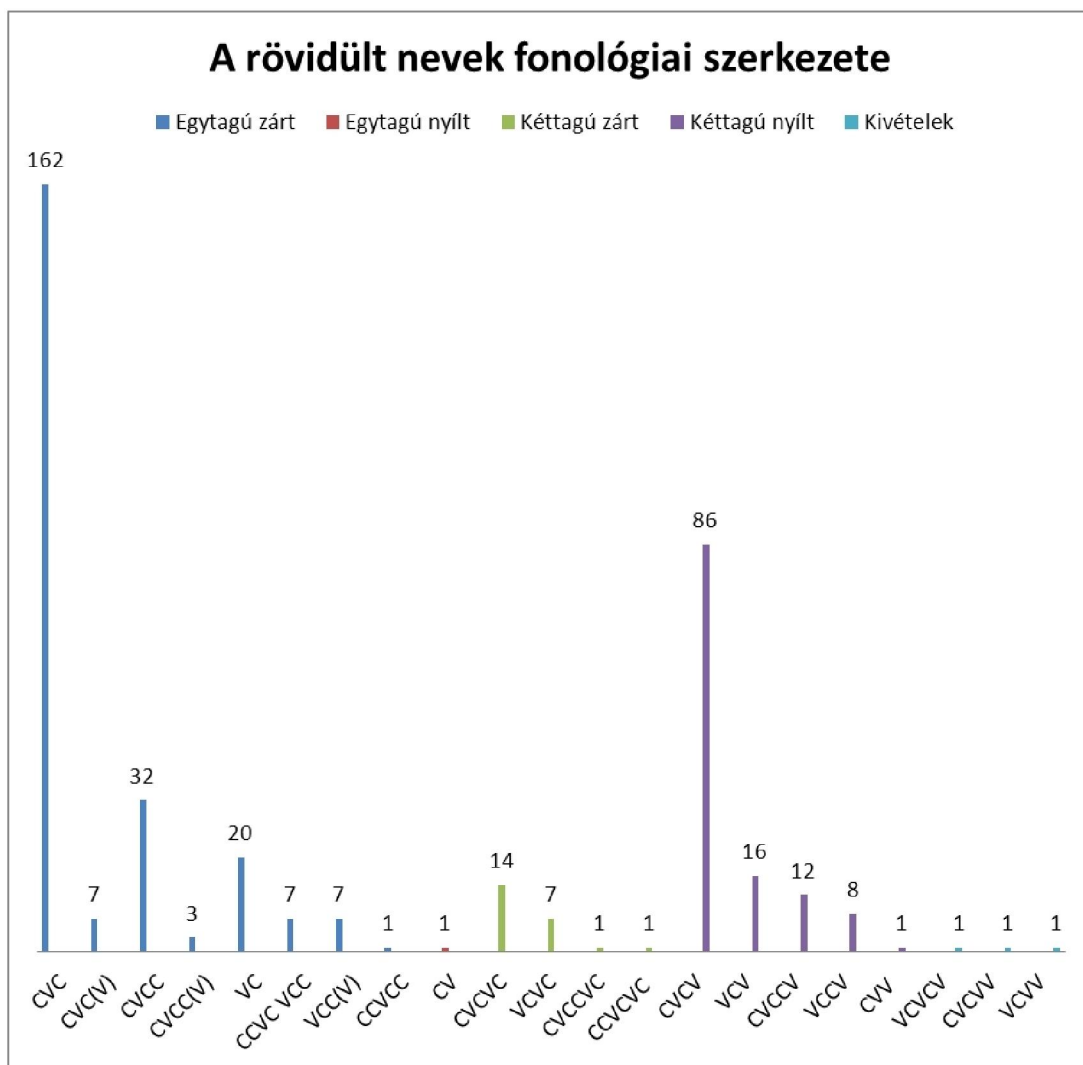
szótagú, ami nem igazán jellemző a pusztai névrövidüléssel alakult formákra. Az *Elisa* valószínűleg az *Elisabeth* rövidült alakja, mivel azonban *Elis* kéttagú zárt rövidülése is létezik, lehetséges, hogy ehhez a rövidült formához *-a* becéző képző járult, így jött létre az *Elisa* alak, ami tehát nem pusztai névrövidüléssel keletkezett. A *Maria* név előfordulását vizsgálva igen sok adatot találunk a személynévszótárban. Itt még nehezebb eldönteni azt, hogy hogyan jöhetett létre ez az alak. Talán a *Mariana* alapelakból rövidülhetett meg, és azért maradhatott három szótagú, mert a magánhangzóra végződő nevet *-a* becézős képzővel ellátott formának is érezhették. Hasonló a helyzet az *Elia* (VCVV) névvel is, amely lehet az *Elias* (VCVVC) vagy az *Eliahim* (VCVVCVC) rövidült alakja is. A három szótagú nevet tovább rövidíthették egy szótagú zárt formára: *El* (VC). Lehet, hogy az *Elias* személynévből születtek meg a rövidült formák, mert létezik *Hel* (CVC) rövidült alak, ami a *Helias* írásváltozatából is kialakulhatott.

Kétes a besorolása a *Seu* rövidült alaknak, mert nehéz eldönteni, hogy a névben szereplő *-u* betű *-u* vagy *-v* hangnak felel-e meg, vagy esetleg diftongus egyik eleme, ezért a szerkezete vagy CVC vagy CV. A névtáramban a következő lehetséges alapelakokat gyűjtöttem ki: *Seueridus* (CVCVCVCVC) és *Seureg* (CVCCVC). Hasonló a probléma a *Geru* és *Geruasius* nevekkel. Itt is nehéz eldönteni, hogy a *Geru* *-u* jelölése milyen hangzót is takar. Ha *-u* hangot, akkor CVC(V) szerkezetű, ahol az *-u* felső nyelvéllású tővéghangzó is lehet, aminek az alapelakja lehet a *Geruasius* (CVCCVCVVC) is, viszont fennmaradt a *Ger* (CVC) rövidült alakja is, amihez még több lehetséges alapelakot találtam. Ha *-v* hangot jelöl, akkor CVCC szerkezetűre rövidült a *Geruasius* személynévből.

A következő táblázat, ábra és diagram a rövidült nevek fonológiai szerkezeteinek összefoglalását adja, és szemlélteti a rövidült alakok különböző típusainak gyakoriságát:

A rövidült nevek fonológiai szerkezete									
Egytagú zárt		Egytagú nyílt		Kéttagú zárt		Kéttagú nyílt		Kivételek	
CVC	162	CV	1	CVCVC	14	CVCV	86	VCVCV	1
CVC(V)	7			VCVC	7	VCV	16	CVCVV	1
CVCC	32			CVCCVC	1	CVCCV	12	VCVV	1
CVCC(V)	3			CCVCVC	1	VCCV	8		
VC	20					CVV	1		
CCVC	7								
VCC	7								
VCC(V)	1								
CCVCC	1								
Összesen:	240		1		23		123		3

6.3. A rövidült nevek és a lehetséges alpalakok fonológiai szerkezetének viszonya

A rövidült nevek kialakulásának a vizsgálatokor rengeteg lehetséges alpalakot gyűjtöttem össze a névtárban, és elemeztem a fonológiai szerkezeteiket a táblázatomban. A rövidült alakok és az alpalakok mennyiségi viszonyainak bemutatásához, megvizsgáltam azt, hogy egy rövidült névvel kapcsolatban átlagosan hány alpnév merült fel az adatbázisomban (vagyis egy-egy rövidült név hány névből alakulhatott). Ehhez elsőként egy differenciáltabb áttekintést nyújtok, melyben részletesen kifejtem azt, hogy egy rövidült névhez egy, kettő vagy esetleg több

alpnév is tartozhat, és ezekben az esetekben hány adat sorolható ide a névtárból (vagyis a 3. oszlop a rövidült alakok számát mutatja):

1 rövidült név — 1 alpnév	206 adat
1 rövidült név — 2 alpnév	87 adat
1 rövidült név — 3 alpnév	44 adat
1 rövidült név — 4 alpnév	31 adat
1 rövidült név — 5 alpnév	12 adat
1 rövidült név — 6 alpnév	11 adat
1 rövidült név — 7 alpnév	4 adat
1 rövidült név — 10 alpnév	2 adat
1 rövidült név — 11 alpnév	2 adat

Az adatok azt mutatják, hogy a névtárba besorolt rövidült nevek több mint felénél egy lehetséges alpnév szerepel. Leggyakrabban tehát egy vagy két lehetséges alapalak tartozik egy rövidült névhez. A legtöbb alpnév az egytagú zárt rövidülések (főként CVC szerkezetűek) esetében mutatkozott, hiszen sok személynévnél fordulhat elő, hogy azonos az első szótagjuk. A két szótagú illetve a név végén mássalhangzó-torlódást tartalmazó rövidüléseknél általában egy vagy két alapalak volt adatható, hiszen ezekkel a tulajdonságokkal a lehetséges teljes alakok köre jobban leszűkül, így kevesebb alpnév szerepel e rövidüléseknél.

Ebben a fejezetben azt szeretném tanulmányozni, hogy milyen fonotaktikai felépítéssel rendelkező alapalakok rövidülhettek meg nagyobb valószínűséggel, megfigyelhetünk-e valamiféle szabályszerűséget a jelenség elemzésekor. Az előző részben a rövidült nevet csoportosítottam fonológiai szerkezetük alapján, a következőkben pedig azt szeretném megvizsgálni, hogy a különböző rövidüléstípusokhoz rendelt lehetséges alapalakok szerkezetei közül melyek fordulnak elő a leggyakrabban. Az elemzésnél – a statisztika felállításához – minden feltételezett alapalak fonológiai szerkezetét figyelembe vettem, legyen szó akár a nem magyar eredetű személynév eredeti teljes alakjáról vagy a latin végződések

nélküli alakjáról (-us, -ius, -inus), illetve magyarosított névalakokról, ezeket mind felhasználtam az alapnevek fonológiai szerkezetének mennyiségi vizsgálatánál. Az is előfordulhat, hogy a névtárban két külön adatolt rövidült névnél (amelyek egymás alakváltozatai) ugyanaz az alapnév jelenik meg, az elemzésnél így egy alapnév fonológiai szerkezete akár többször is szerepelt a feldolgozásban.

Elsőként az egytagú zárt rövidülések közé sorolható, legtöbb adattal rendelkező, CVC és CVC(V) szerkezetű rövidülések alapalakjait részletezem. Mivel nagyon sok példa tartozik ide, a fonológiai szerkezetek fajtái ennél a csoportnál lesznek a legváltozatosabbak. Ezeknek a rövidítéseknek az alapnevei legalább két szótagból állhatnak. Ha például egy több szótagból álló egyházi név a feltételezett alapalak, akkor az adatokból azt láthatjuk, hogy először a latinos végződéseket vonták el a beszélők a névről, majd valószínűleg az így létrejött alakot csonkították meg. Lehet, hogy először csak kéttagúra rövidítették meg a személynevet, majd tovább rövidült egytagúra. Ezt nehéz eldönteni az adatokból, mert ha létezik egy névnek kéttagú rövidítése is az egy szótagú mellett, akkor az is lehetséges, hogy az csak az egytagú rövidülés képzővel ellátott formája.

Az ide tartozó legtöbb adatot a CV-s építkezésű alapnevekből találtam, 45 adatot a három szótagú CVCVCVC (pl. *Salamon*) szerkezetekből, 31 adatot a négy szótagú CVCVCVCVC (pl. *Tekudinus*) szerkezetből, 12 adatot az öt szótagú CVCVCVCVVC (pl. *Vidomerius*) szerkezetből és 2 adatot a CVCVCVCVCVC (*Samaritanus*, *Iedomericus*) felépítésű nevek közül. E három utóbbi típusba főként azok a személynevek tartoznak, amelyek az eredeti idegen végződéseket is tartalmazó, teljes formájú jövevényneveket képviselik. Sok adat mutatható ki a CVCVCCVVC (24 adat, pl.: *Baradlaus*) és a CVCVCCV (15 adat, pl.: *Borozlou*) felépítésű alapnevekből is, ezek többsége szláv eredetű és -laus és -lou végződésű alakok. Néhány ehhez hasonló szláv eredetű nevet találtam még a következő fonológiai szerkezetekkel: CVCCVCCVVC (4 adat, pl.: *Bogdoslaus*) és CVCCVCCV (3 adat, pl.: *Petrizlau*).

Szintén nagyobb mennyiségű adat jellemzi a három vagy annál több szótagú személynevek alábbi szerkezeteit: CVCCVCVC (38 adat, pl. *Bethlehem*), CVCVCCVC (34 adat, pl. *Bolandus*), CVCVCVVC (29 adat, pl. *Basileus*). Külön kiemelném a CVCCVCCVC (26 adat) és CVCCVCVVC (19 adat) szerkezettel

rendelkező alapneveket. Ezek között ugyanis olyan tipikus idegen végződésű nevek is találhatóak, amelyek több személynév szerkezetében is megtalálhatóak: ilyen például a *Bodmerius*, *Dedmarius*, *Motmerius*, *Kazmerius* nevekben a *-merius* vagy a *-marius* végződés, a *Marhardus*, *Lochhardus* nevekben a *-hardus* végződés vagy a *Kothmannus*, *Hermannus* alakoknál a *-mannus* végződés stb. Bár a magyar nyelvű beszélők számára semmiféle jelentéssel nem bírtak ezek a jövevénynevek, mégis észrevehették azokat az alaki jellegzetességeket, hogy hasonló végzésekkel több idegen eredetű név is feltűnik. Úgy tűnik, hogy ezeket a végzések elvonták az alapnévből, ezáltal pedig egytagú zárt rövidülések jöhettek létre.

Kisebbszámúban található még adat a következő három vagy több szótagból álló személynévek különböző fonológiai szerkezeteire is: CVCVCCVVCVC (7 adat, pl. *Gerekminus*), CVCCVVCVVC (4 adat, pl. *Herculinus*), CVCVCCVVC (6 adat, pl. *Benedictus*), CVCVVCVC (4 adat, pl. *Fabianus*), CVCVVC (16 adat, pl. *Daniel*), CVCCVVC (10 adat, pl. *Gabriel*). Mivel az idegen eredetű személynévek beáramlásával más nyelvekre jellemző fonotaktikai felépítésű szerkezetek is bekerültek a magyar nyelvbe, olyan alapnevekre is vannak példánk, amelyek három vagy több mássalhangzóból álló torlódásokat tartalmaznak. Ezek közül a CVCCCVCCVVC (4 adat, pl. *Helbrandus*) és a CVCCCVVCVC (9 adat, pl. *Manfredus*) szerkezetű neveket érdemes megemlíteni az adatok mennyisége alapján.

Bár a legtöbb lehetséges alapalak kettőnél több szótaggal rendelkezik, a két szótagból álló alapnevek fonológiai szerkezeteit vizsgálva is nagyobb mennyiségű adatra bukkantam két esetben: CVCCVC (21 adat, pl. *Hector*), CVCVC (14 adat, pl. *Mihal*). A CVCCVC szerkezeteknél is találhatóak olyan tipikus idegen végzések, amelyek elvonásával szintén egytagú zárt rövidült név jöhet létre. Ilyen például a *Gutman*, *Richman*, *Guthmar*, *Sothmar* nevekénél a *-man*, *-mar* végződés.

Ide sorolom még a CVCVCC szerkezetet (7 adat, pl. *Gerolt*), amiben a szóvégi CC kapcsolat legtöbbször az *-us* végződés elhagyásával jött létre. A szó belsejében lévő mássalhangzó-torlódást tartalmazó kéttagú alakok fonológiai szerkezetei a következők: CVCCVVC (5 adat, pl. *Milbraht*) és a CVCCVCC (4 adat, pl. *Helgolth*).

A CVC szerkezetek mellé rendelhetjük a magánhangzóval kezdődő VC egytagú zárt rövidüléseket. Az egyik legtöbb adatot itt is a VC-s kapcsolatból építkező alapnevekből találtam: VCVCVC (13 adat, pl. *Ochobur*) és VCVCVVCVC (9 adat, pl.

Aginetus). Akárcsak a CVC szerkezet alapalakjainál, itt is kiemelkedő mennyiségű adat akadt a VCCVCVC fonológiai szerkezetből (15 adat, pl. *Abraham*). Hasonló CC-s kapcsolat mutatkozik a következő példákban is, ennél már kevesebb adattal: VCCVC (4 adat, pl. *Othman*), VCCVCVCVC (2 adat, pl. *Octomarus*), VCCVCVVC (2 adat, pl. *Urbazius*). Sok adatot találtam a VCVCCVC szerkezetű alapnevekre (7 adat, pl. *Okulman*), ami a CVC rövidüléseknél CVCVCCVC szerkezetként szintén nagyobb mennyiségben felfedezhető.

Ezeknél a rövidült formáknál is előfordulhat az adatok tanúsága szerint, hogy két szótagú alapnévből keletkeznek az utolsó szótag elhagyásával: VCVC (3 adat, pl. *Abel*), illetve latinos végződésekkel a VCVCVVC szerkezet (5 adat, pl. *Egidius*). Két adatot találtam a VCV szerkezetből, amikor egy magánhangzó (vagy diftongus) elhagyásával jöhet létre belőle rövidült név (*Esau*, *Aba*). Végül 3-3 adattal a VCCVCCVC (pl. *Obrandus*) és a VCCVCC (pl. *Anthold*) fonológiai szerkezeteket is érdemes megemlíteni.

Az egytagú zárt rövidülések között a CVCC szerkezetű nevek adták a második legtöbb adatot (ide sorolom még a CVCC(V) rövidült alakokat is). Az ide tartozó alapalakok közül a CVCCVCCVC fonológiai szerkezetű személynevek fordulnak elő a leggyakrabban (12 adat, pl. *Hanselmus*). Ezt követi 9 adattal a CVCCVCVC szerkezet (pl. *Bartholom*), illetve a latinos végződéseket is tartalmazó formák: a CVCCVCVCVVC (3 adat: *Dobromerius*, *Bartholomeus*, *Volkomirius*) és a CVCCVCVCVC (2 adat: *Forcudinus*, *Merculinus*). Hasonló gyakorisággal fordulnak elő szóvégi CC-s kapcsolatot vagy három mássalhangzó-torlódást tartalmazó alapnevek: CVCCVCVC (5 adat, pl. *Bentramus*), CVCCVCVCVC (3 adat, pl. *Marchrandus*), CVCCVC (2 adat, pl. *Pergrem*), CVCCVCC (3 adat, pl. *Tumbolt*). Ennél a típusnál is megjelennek szláv eredetű *-laus* és *-lou* végződéseket tartalmazó alapnevek, csak kisebb gyakorisággal: CVCCVCVVC (4 adat, pl. *Mercurius*), CVCCVCCV (3 adat, pl. *Volkoslou*), CVCCVCCVVC (3 adat, pl. *Gordislaus*). Két adatot találtam a két szótagú CVCCVC fonológiai szerkezetű alapnevekre (*Merthel*, *Moises*).

Mivel a CVCC rövidüléseknél megtalálható alapnevek fonológiai szerkezete nagy számban fordul elő CVC típusú rövidült alakok lehetséges alapneveinél is, felmerül a kérdés, hogy ezek a CVCC rövidülések miért nem CVC szerkezetűre rövidültek. Sőt

több CVCC rövidült alaknak a CVC-re rövidült formája is megtalálható a névtár adatai között. Akkor vajon miért alakult ki a névrövidítésnek a CVCC típusa is? Lehetségesnek tartom, hogy a CVC szerkezetű nevek – az adatok sokasága is bizonyítja – inkább a CV-s kapcsolatokból álló alapnevekből rövidülhettek, a CVCC fonológiai szerkezetű rövidülések pedig a CC-s kapcsolatokból álló (mássalhangzó-torlódásokat tartalmazó) nevekből rövidültek meg. Ezt a feltevést erősítik a magánhangzóval kezdődő és szintén szóvégi mássalhangzó-torlódást tartalmazó VCC szerkezetek is, ahol a feltételezett alapalakok szintén mássalhangzó-torlódásokat tartalmaznak. Egy másik megközelítés is segíthet megmagyarázni ezt a jelenséget: mégpedig a CVCC szerkezetek végén a kettős mássalhangzókapcsolatok vizsgálata (ahogyan fentebb a szó eleji CC-s kapcsolatoknál is tettem). A rövidült név végén lévő mássalhangzó-torlódás első tagjai általában nazálisok (n , m) vagy likvidák (l , r). Az n legtöbbször t , d , vagy k zárhangokkal, az m pedig bilabiális zárhangokkal (p , b) alkot kapcsolatot. Az l és az r mássalhangzók szintén zárhangokkal (k , g , t , d) fordulnak elő a leggyakrabban. Ezek a mássalhangzókapcsolatok már az ősmagyar korban a szó belsejében gyakoriak voltak (ráadásul tendenciaszerű hangváltozások résztvevői is lehettek), talán ez is elősegíthette azt, hogy az idegen alapnév belsejében is meglévő ilyen mássalhangzó párok a CVCC szerkezetű rövidült alakokban megmaradhattak.

Az előbb említett VCC és a CCVC szerkezetű egytagú zárt rövidüléseknél, a kisebb előfordulásuk miatt, nem tudtam nagy számban adatolható azonos fonológiai szerkezetű alapneveket elkülöníteni. A VCC rövidülésnél a VCCVCVVC szerkezetet találtam kiemelkedőnek 3 adattal, ám ennél mind a három alapnév ugyanahhoz a rövidüléshez tartozik ($Ant < Antaleus$ vagy $Antonius$ vagy $Anthimius$). A CCVC szerkezetű rövidülések egyértelműen olyan alapalakokból rövidülhettek meg, amelyek szintúgy szó eleji mássalhangzó-torlódást tartalmaznak. Ennél a rövidülésnél csak egyetlen több adattal is rendelkező azonos fonológiai szerkezetű példát találtam: a szláv eredetű *-laus* végződéseket tartalmazó CCVCVCCVVC szerkezetű alapneveket (3 adat: *Dragoslaus*, *Pridislaus*, *Stanizlaus*).

A CCVCC fonológiai szerkezetű egytagú zárt rövidülésre egyetlen példa adatolható, ehhez két lehetséges alapalakot tudtam hozzárendelni: *Frank < Frankirius* (CCVCCVCVVC) vagy *Franciscus* (CCVCCVCCVC).

A kéttagú nyílt rövidülések olyan személynevekből alakultak, melyeknek alapalakja kettőnél több szótagból áll, s a második szótagjuk az alapalakjukban is nyílt (RÁCZ 1959–60: 76). Ebbe a csoportba legnagyobb mennyiségben a CVCV szerkezetű rövidülések tartoznak. Az ide sorolható alapnevek közül szintén a CV-s felépítésű szerkezetekből található a legtöbb adat: CVCVCVC (30 adat, pl. *Filemen*) és a magánhangzóra végződő CVCVCV (6 adat, pl. *Michileu*), illetve a különböző latin végződéseket tartalmazó alakok: CVCVCVCVC (16 adat, pl. *Hugolinus*), CVCVCVCVVC (4 adat, pl. *Bagamerius*), CVCVCVVC (22 adat, pl. *Macharius*). A CC-s kapcsolatokkal rendelkező alapalakok közül a CVCVCCVC szerkezetű nevekből találtam a legnagyobb mennyiségű adatot (14 adat, pl. *Damaldus*). A CVCVCCVVC szerkezetből 7 adatot találtam, amelyből 5 adat a szláv eredetű *-laus* végződést viseli (pl. *Varaslaus*). A négy szótagból álló CVCVCVCCVC fonológia szerkezetet 5 adat képviseli (pl. *Benedictus*).

Ha a CVCV szerkezet alapneveit összehasonlíthatjuk a magánhangzóval kezdődő VCV szerkezet alapalakjaival, akkor azt láthatjuk, hogy többséggel ugyanazok a VC-s építkezésből álló fonológiai szerkezetek jelennek meg: VCVCVC (12 adat, pl. *Agabit*), VCVCVCVC (8 adat, pl. *Uracinus*), VCVCVVC (5 adat, pl. *Ezechiel*).

Ha összevetjük a CVCCV és VCCV szerkezetű kéttagú nyílt rövidülések alapneveit, szintén hasonlóságok fedezhetőek fel. A (C)VCCVCVC (3 + 3 adat) és a (C)VCCVCVVC (2 + 3 adat) szerkezetű nevek szerepelnek leggyakrabban lehetséges alapalakként. A CVCCV rövidítéseknél még a CVCCVCCVC (2 adat, pl. *Bertannus*), CVCCVCCV (2 adat, pl. *Volkoslou*), CVCCVCCVVC (4 adat, pl. *Venceslaus*) fonológiai szerkezeteket érdemes megemlíteni.

A kéttagú zárt rövidülések olyan alapnevekből keletkezettek, amelyek három vagy annál több szótagból állnak (RÁCZ 1959–60: 80). Ezen belül a leggyakoribb a CVCVC szerkezetű rövidülés, amelynek alapalakjait vizsgálva a legtöbb adatot három fajta fonológiai szerkezetre találtam: CVCVCVC (4 adat, pl. *Kelemen*), CVCVCCVC (2 adat, pl. *Lothardus*), CVCVCCVCVC (3 adat, pl. *Gerekminus*). Két adat képviseli a CVCVCVCCVC (pl. *Benedictus*) szerkezetet, és három adat a *-lou* és *-laus* végű CVCVCCV(VC) szerkezetű alapneveket (pl. *Miroslou*). A VCVC kéttagú zárt rövidülések esetében a VCVCVC (3 adat, pl. *Alustan*) és a VCVCVCVC (2 adat, pl. *Elisabet*) szerkezeteket lehet megemlíteni.

Összegzés

A rövidült nevek és a lehetséges alapalakok fonotaktikai elemzése megmutatta, hogy leggyakrabban azokat a személyneveket rövidíthették meg, amelyeknek a fonológiai szerkezete a beszélőket emlékeztette az ősmagyarból ismert tipikus fonotaktikai építkezésre. A mássalhangzó-torlódást nem tartalmazó rövidüléseknél – itt bármelyik fonológiai szerkezetű névről is legyen szó – a legtöbb adat mindig olyan alapneveknél jelentkezett, amelyeknek szerkezete több szótagból álló (C)VC(C)VC(C)VC... építkezést mutatta. A jövevénynevek többsége két szótagonál jóval hosszabb alakokból is állhatott, s mivel a magyar nyelvre egy vagy két szótagból álló szerkezetek voltak jellemzők (egy előző korszak örökségként), valószínűleg megrövidítették ezeket a hosszú neveket.

Az ómagyar kor elején az idegen nyelvi hatás (idegen nevek és a magyar nyelv számára addig ismeretlen fonotaktikai helyzetek beáramlása) következtében megjelentek a magyar személynévrendszerben is a mássalhangzó-torlódások. Ezek egy idő után olyannyira természetessé válhattak a magyar nyelvet beszélők számára, hogy a különböző rövidült alakokban is megjelentek szó elején és szó végén egyaránt.

Természetesen a fonotaktikai elemzésem megállapításai nem kizárólagos törvényszerűségek, hanem csak gyakorisági mutatót adnak a rövidítés jelenségének végbemeneteléről. Néhány rövidülés ettől eltérő sajátosságokat is mutatott.

A céloom e munka megírásával nemcsak az általam gyűjtött rövidült alakok bemutatása és fonotaktikai elemzése volt, hanem – az adatok hiányában eddig széles körben nem vizsgálhatott – névrövidítés kutatásában rejlő lehetőségekre felhívni a figyelmet.

1. Melléklet (névtár)

Névtár

A

Ab 1186/1240: *Ab*.

Alakváltozata: cr 1268: *Ob*

Teljes alak:

1. *Abel* (sok adat)
2. *Abraham* (sok adat)
3. *Absalon* (sok adat)
4. *Aba* (sok adat + nemzetségnév is)

Abra +1232/1384: *Abrae* (6 adat).

Fehértói utal az *Abraham*-mal való kapcsolatára.

Teljes alak: *Abraham* (sok adat)

Absa, Apsa

1. **Absa** 1203>1254: *Absa* (3 adat). 2.

Apsa 1273: *Apsa* (7 adat)

Alakváltozata: 1208/1550: *Opsa* (7 adat)

Teljes alak: *Absalon* (sok adat)

Achia 1213/1550: *Achya*.

Fehértói utal az *Acha*, *Athia* alakokkal való összefüggésre (az *Acha* talán alakváltozata). Lehet azonban az *Achiamanus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Achiamanus* (1 adat)

Aci, Oci, Ochi, Ociu 1208/1550: *Acy* (5 adat).

Fehértói az *Orhi*, *Osci* alakokkal való összefüggésre utal. Lehet azonban az *Achiamanus* rövidebb alakja.

Teljes alak: *Achiamanus* (1 adat)

Acil, Acel +1086: *Acil* (3 adat).

Teljes alak: *Achilles* (sok adat)

Aga, Agha, Agia (sok adat) 1. **Aga**, **Agha** 1219/1550: *Aghe*. 2. **Agia**

+1061/1360: *Agye*.

Fehértói utal az *Athia*, *Haga* alakokkal való összefüggésre. De lehet az *Agabit* rövidebb alakja is.

Teljes alak:

Agabit (10 adat)

Agh 1282>1381: *Agh*.

Alakváltozata: 1270: *Ogteluk* (5 adat).

Teljes alak:

1. *Aginetus* (1 adat)
2. *Aglazlo* (1 adat)
4. *Agnus* (1 adat fn., 1 adat nn.)
5. *Agustinus* (sok adat)

Agi 1289: *Agy*

Teljes alak: *Aginetus* (1 adat)

Alex, Alek, Elex, Elec, Elek (sok adat)

1. **Alex, Alek** 1138/1329: *Alex* 2.

Elex, Elec, Elek 1232: *Elec*

Fehértói utal az *Alexius*, *Elech*, *Elekus* alakokkal való összefüggésre. De lehet az *Alexander* rövidebb alakja is.

Teljes alak:

1. *Alexander* (sok adat)
2. *Alexandria* (2 adat fn., 2 adat nn.)

Alus, Olus 1141-1161: *Alus* (7 adat).

Teljes alak: *Alustan* (1 adat)

Ana 1181//XVI: *Ana* (3 adat).

Alakváltozata: 1266/1300: *Ona* (1 adat).

Teljes alak: *Ananias* (sok adat)

Anas 1236: *Anas* (4 adat).

Fehértói utal az *Ananias*, *Anian*, *Anus* alakokkal való kapcsolatára. De lehet az *Anastasius* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Anastasius* (7 adat)

Anch, Hanch 1300: *Anch, Hanch*.
Fehértói utal az *Aenz, Henc* alakokkal való összefüggésére. De lehet rövidült alak is.

Alakváltozata: 1199: *Onch* (2 adat)

Teljes alak:

1. *Anchak* (2 adat)

2. *Anthold* (1 adat)

Ant v. **Onth** cr 1177: *Ant* (sok adat).

Teljes alak:

1. *Antaleus* (sok adat)

2. *Antonius* (sok adat)

3. *Anthimius* (3 adat)

Anta 1211: *Anta*.

Fehértói utal a *Hanta* alakokkal való kapcsolatára. De lehet az *Antaleus* rövidebb alakja is.

Teljes alak:

Antaleus (sok adat)

Anto 1146: *Anto*.

Fehértói utal az *Antaleus, Antonius* alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak: *Antonius* (sok adat)

Antu 1138/1329: *Antu*

Teljes alak: *Antuald* (1 adat)

As, Ass, Aas, Aaz 1228: *As* (6 adat).

Teljes alak:

1. *Ascricus* (10 adat)

2. *Assanus* (3 adat)

3. *Asmenth* (1 adat)

Ata, Atha, Atta, Otha

[1066]/KronKomp: *Atha* (sok adat).

Fehértói utal az *Acha, Athia, Hata, Otto* alakokkal való összefüggésére. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Atakur* (2 adat)

2. *Atanas* (8 adat)

B

Babu, Bab 1055: *Babu* (3 adat).

Alakváltozata: 1211: *Bob* (3 adat).

Fehértói utal a *Baba* alakokkal való kapcsolatára. Lehet a *Baboneg* rövidült alakja is.

Teljes alak: *Baboneg* (sok adat)

Bach, Baach, Batch 1236: *Bach* (sok adat).

Alakváltozata: +1075/+1124/

+1214: *Bocz* (sok adat)

Fehértói utal a *Bachi*-val való kapcsolatára. Lehet a *Bachaler* rövidebb alakja is.

Teljes alak:

1. *Bachaler* (3 adat)

2. *Bachkolda* (1 adat)

Bacha [1046]/XII.XIV: *Bacha* (sok adat).

Alakváltozata: 1211/1329: *Bocha* (6 adat)

Fehértói utal a *Baka, Bata, Vata* alakokkal való összefüggésére. De lehet a *Bachaler* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Bachaler* (3 adat)

Bag, Baag 1268: *Baag* (2 adat)

Fehértói utal a *Bagzeph*-el való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Bagamerius* (sok adat)

2. *Bogdanus* (8 adat)

3. *Bagzeph* (1 adat)

Baga, Bagha, Baghia, Bagia 1202-1203/cr 1500: *Baga* (sok adat).

Teljes alak: *Bagamerius* (sok adat)

Bal, Baal, Bol 1181: *Bol* (4 adat)

Fehértói utal a *Ballu, Bolu, Bul* alakokkal való összefüggésére. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Balduinus* (sok adat)

2. *Baltinus* (2 adat)
3. *Balaseus* (8 adat)
4. *Bolandus* (2 adat)
5. *Boleslaus* (sok adat)
6. *Bolerad* (3 adat)

Bala +1082 [XIII]: *Bala* (sok adat)
Fehértói utal a *Bola* alakkal való kapcsolatára. Lehet a *Balaseus* rövidült alakja is.
Teljes alak: *Balaseus* (8 adat)

Bar, Baar, Bor, Boor, Boorh, Borh
1. **Bar, Baar** 1138/1329: *Bar* (3 adat)
2. **Bor, Boor, Boorh, Borh** +1086: *Bor* (6 adat + 4 adat nemzetségnév).
Fehértói utal a *Paar* alakkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.
Alakváltozata: 1277: *Burh* (1 adat + 1 adat nemzetségnév)
Teljes alak:
1. *Baradlaus* (1 adat)
2. *Barnabas* (sok adat)
3. *Bartholomeus* (sok adat)
4. *Boricus* (3 adat)
5. *Borimerus* (1 adat)
6. *Borozlou* (3 adat)
7. *Borcus* (1 adat)

Barla 1220/1550: *Barlai*
Alakváltozata: 1299: *Borla*.
Teljes alak: *Barnabas* (sok adat)

Bartha 1281: *Bartha*
Alakváltozata: 1211: *Borta* (2 adat).
Teljes alak: *Barthaleus* (6 adat)

Bas, Baas, Baaz, Bos (sok adat)
1. **Bas, Baas, Baaz** +1135: *Basfaia*, *Bas*
2. **Bos** 1211: *Bos*
Fehértói utal a *Basu*, *Raas*, *Vaas* alakokkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Basileus* (12 adat)
2. *Bastinus* (1 alak)

Bati, Batti 1138/1329: *Bati*, *Batti*
Teljes alak: *Batisius* (2 adat)

Bel, Beel 1240: *Bely* (1 adat + 3 adat nemzetségnév).
Fehértói utal a *Beli*-vel való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Belesinus* (1 adat)
2. *Belgiminus* (1 adat)
3. *Beliamin* (2 adat)
4. *Beloslaus* (1 adat)
5. *Bela* (sok adat)

Bele 1281: *Bele* (2 adat).
Fehértói utal a *Belee*, *Bela* alakokkal való kapcsolatára.
Teljes alak: *Belesinus* (1 adat)

Belia 1237-1240: *Belya*.
Teljes alak: *Beliamin* (2 adat)

Ben, Been, Bein, Bin (sok adat) 1.
Ben, Been 1239/1241/1504: *Ben* 2.
Bein, Bin 1113: *Bin*.
Fehértói utal a *Bina* alakkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Benedictus* (sok adat)
2. *Beniamin* (8 adat)
3. *Beniaminus* (1 adat)

Bend 1287> [1520]: *Bend*.
Fehértói utal a *Bendu*, *Bened* alakokkal való kapcsolatára.
Teljes alak:
1. *Bendekus* (2 adat)
2. *Benedictus* (sok adat)

Bende +1246/+1274/XIV: *Bende*
Teljes alak: *Bendekus* (2 adat)

Bene, Beneh, Behneh +1135:
. . . *Bene*, *Beneduc* (sok adat).
Fehértói utal a *Bena*, *Beunie* alakokkal való összefüggésre. De lehet a *Benedictus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Benedictus* (sok adat)

Bened, Beued 1259: *Bened* (4 adat).
Fehértói utal a *Bend, Benid* alakokkal
való kapcsolatára. De lehet a
Benedictus rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Benedictus* (sok adat)

Benia 1138/1329: *Benia*.

Teljes alak:

1. *Beniamin* (8 adat)
2. *Beniaminus* (1 adat)

Bent, Benth 1271/1281: *Benth* (2
adat).

Fehértói utal a *Benc* alakkal való
kapcsolatára. De lehet a *Bentramus*
rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Bentramus* (1 adat)

Ber 1214/1550: *Ber* (2 adat).

Fehértói utal a *Bera* alakkal való
összefüggésre. Lehet rövidült alak is.
Teljes alak:

1. *Berizlaus* (sok adat)
2. *Bernardus* (sok adat)
3. *Bertoldus* (sok adat)
4. *Bertolo* (2 adat)
5. *Bertrandus* (7 adat)

Berno, Bern [1031-1038]>XVI: *Berno*
(2 adat).

Teljes alak: *Bernardus* (sok adat)

Berta 1164-1165: *Berta* (3 adat)

Alakváltozata: 1213/1550: *Perta* (1
adat fn., 2 adat nn.).

Teljes alak:

1. Benkő Loránd szerint a *Bartholom*
rövidebb alakja (1950c: 230–233).
2. *Bertrandus* (7 adat)
3. *Bertoldus* (sok adat)

Bertu 1211: *Bertu*

Lehet a *Bert* rövidült alak -*u*
véghangzóval.

Teljes alak:

1. *Bertoldus* (sok adat)

2. *Bertrandus* (7 adat)

3. *Bartholom* (Benkő 1950c:230-233)

Bet, Beth 1238: *Bet* (2 adat).

Fehértói utal a *Bech* alakkal való
kapcsolatára. Lehet azonban a
Bethlehem rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Bethlehem* (sok adat)

Bez 1296: *Bez, Bezy*.

Fehértói utal a *Bezu*-val való
kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Beztridus* (1 adat)
2. *Beztrius* (1 adat)

Bith 1198 (nn.): *Bith* (1 adat fn., 1
adat nn.)

Teljes alak: *Bitroltus* (2 adat)

Bob 1211: *Bob* (3 adat).

Alakváltozata: 1055: *Babu* (3 adat).

Teljes alak: *Baboneg* (sok adat)

Boch, Bocch, Bocz, Booch, Boc

+1075/+1124/

+1214: *Bocz* (sok adat).

Alakváltozata: 1236: *Bach* (sok adat)

Fehértói utal a *Bok, Bot, Voch, Zoch*
alakokkal való összefüggésre. Lehet a
Bocholerius rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Bocholerius* (2 adat)

Bocho, Bochou, Bochu +1268?:

Bochou (6 adat).

Fehértói utal a *Boko*-val való
kapcsolatára. De lehet a *Bocholerius*
rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Bocholerius* (2 adat)

Bod, Bood 1211: *Bod* (4 adat).

Alakváltozata: [1132]/KrónKomp:
Bud (sok adat).

Fehértói utal a *Bot* alakkal való
kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Bodamer* (sok adat)

2. *Bodislaus* (3 adat)
3. *Bodmerius* (7 adat)

Boda, Bada

1. *Boda* 1202-1203/cr 1500: Agus cum quatuor ex quibus *Boda* cum tribus filiis Bodos, Orod, Bodamer cum duobus (sok adat); 2. *Bada* 1232: *Bada* (3 adat).

Fehértói utal a *Beda*, *Bode*, *Bota*, *Búza* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Bodamer* rövidebb alakja is. Teljes alak: *Bodamer* (sok adat)

Bodon, Bodum, Bodun, Buden, Budon, Budum, Budun (sok adat)

1. *Bodon*, *Bodum*, *Bodun* 1202-1203/cr 1500: *Bodon*; 2. *Buden*, *Budon*, *Budum*, *Budun* 1214/1550: *Budon*.

Fehértói utal a *Bodan*, *Bodin*, *Bodo* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Bodmerius* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Bodmerius* (7 adat)

Bog, Rog +1214/1334: *Bog* (6 adat)
Alakváltozata: 1202-1203/cr 1500: *Bug* (4 adat)

Fehértói utal a *Boggu*, *Bok*, *Bugi* alakokkal való összefüggésre. Lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Bogamerius* (sok adat)
2. *Bogeslaus* (sok adat)
3. *Bogdanus* (8 adat)
4. *Bogdoslaus* (6 adat)

Bon 1236: *Bon* (6 adat).

Fehértói utal a *Boner* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Bonifacius* (11 adat)
2. *Bonipertus* (3 adat)
3. *Bonaventura* (9 adat)
4. *Boner* (1 adat)

Bona +1214/1334: *Bona* (3 adat).

Teljes alak: *Bonaventura* (9 adat)

Borla 1299: *Borla*.

Alakváltozatai: 1220/1550: *Barlai*; 1209: *Burla*.

Teljes alak: *Barnabas* (sok adat)

Bort 1211: *Bort*.

Teljes alak: *Bartholom* (sok adat)

Bortol, Borthol, Barthol, Bartol

1251/1281: *Bortol* (4 adat)

Teljes alak:

1. *Bartholom* (sok adat)
2. *Bartholomeus* (sok adat)

Bot, Both, Booth, Bat 1138/1329:

Both (sok adat).

Fehértói utal a *Barch*, *Bath*, *Boch*, *Bod*, *Boht*, *Bors*, *Bothu*, *Boton*, *But*, *Doch*, *Pot* alakokkal való

összefüggésre. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Bothisius* (1 adat)
2. *Botochinus* (3 adat)
3. *Botond* (sok adat)
4. *Batisius* (2 adat)

Boto, Botou, Botho, Bothou

a1221/XVII: *Botonis* (9 adat).

Fehértói utal a *Bathou*, *Batona*, *Poto* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Botochinus* rövidebb alakja.

Teljes alak: *Botochinus* (3 adat)

Bud [1132]/KrónKomp: *Bud* (sok adat).

Alakváltozata: 1211: *Bod* (4 adat).

Fehértói utal a *Budi* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Budizlaus* (5 adat)
2. *Budmerius* (4 adat)

Bug 1202-1203/cr 1500: *Bug* (4 adat).

Alakváltozata: +1214/1334: *Bog* (6 adat)

Fehértói utal a *Buh* alakkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.
Teljes alak:

1. *Bogeslaus* (sok adat)
2. *Buguphalus* (1 adat)

Bur, Burh 1277: *Burh* (2 adat + 1 adat nemzetségnév).

Alakváltozata: **1. Bar, Baar**

1138/1329: *Bar* (3 adat) **2. Bor, Boor, Boorh, Borh** +1086: *Bor* (6 adat + 4 adat nemzetségnév).

Teljes alak:

1. *Burbech* (1 adat)
2. *Buridinus* (1 adat)
3. *Borozlou* (3 adat)

C

Cata v. Kata 1214/1550: *Cata* (sok adat, nn.+fn.+ nemzetségnév).

Teljes alak: *Katarina* (nn.) (sok adat)

Celemen v. Kelemen [1254-

1259]/1398: *Celemen* (sok adat)

Teljes alak: *Clementinus* (sok adat)

Chab, Sab, Chob 1164-1165: *Chob* (4 adat).

Fehértói utal a *Cheb, Chub, Ciob, Cob* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Chobias* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Chobias* (1 adat)

Chep, Cheph, Chef, Ceph

1208/1359: *Ceph* (6 adat fn., 1 adat nn.).

Fehértói utal a *Deva* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Chepanus* (sok adat)
2. *Chepeleus* (1 adat)
3. *Cheperka* (nn.) (1 adat)

Cherne, Cerne 1217/1272: *Cerne* (4 adat).

Fehértói utal a *Chernel, Scernei, Serne* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban a *Chernerius* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Chernerius* (1 adat)

Ches cr 1268: *Ches*.

Teljes alak: *Cesarius* (3 adat)

Chol 1260: *Chol* (3 adat).

Alakváltozata: 1238/1238/1346: *Chal* (2 adat).

Fehértói utal a *Col, Sol* alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak: *Colomannus* (sok adat)

Chom, Choom, Csom, Com, Chum

(sok adat) **1. Chom, Choom, Csom, Com** 1198: *Chom* **2. Chum** cr 1268: *Chum*.

Alakváltozata: 1271/1281: *Caam* (2 adat)

Fehértói utal a *Som*-mal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Chomoslou* (2 adat)
2. *Chomodor* (1 adat)
3. *Compoldus* (sok adat)
4. *Comonus* (1 adat)
5. *Comanus* (1 adat)

Chud, Chod, Chiud cr 1208: *Chiud* (7 adat).

Fehértói utal a *Chid, Kud* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Chudizlaus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Chudizlaus* (2 alak)

Chuk, Cuk, Cuc, Cuuc 1198: *Chuk* (10 adat).

Fehértói utal a *Chug, Suk* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Cukenus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Cukenus* (sok adat)

Chun, Chon, Cun, Sun 1181: *Sun* (12 adat).

Teljes alak:

1. *Conradus* (sok adat)
2. *Cunchenus* (1 adat)
3. *Cuntius* (3 adat)

Cib 1201: *Cib*.

Fehértói utal a *Cibu* alakkal való kapcsolatára. De lehet a *Ciprianus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Ciprianus* (sok adat)

Cin +1171/a 1334: *Cyn* (2 adat).

Teljes alak: *Cinardus* (1 adat)

Clemen v. Kelemen

[1172]>1236/XVIII: *Clemen* (sok adat).

Teljes alak: *Clementinus* (sok adat)

Col 1202-1203/cr 1500: *Col*.

Alakváltozatai: 1260: *Chol* (3 adat); 1267: *Kol[omannum?]* (3 adat).

Fehértói utal a *Chol*, *Kol* alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak: *Colomannus* (sok adat)

Cris +1086: *Cris* (6 adat).

Fehértói utal a *Crez*, *Crisius*, *Keres*, *Kiris* alakokkal való összefüggésre.

Teljes alak:

1. *Crisius* (9 adat)
2. *Crispinus* (10 adat)
3. *Christianus* (sok adat)
4. *Cristoforus* (sok adat)

Cub 1256: *Cub*.

Fehértói utal a *Chub* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak: *Cubellinus* (1 adat)

Cup v. Kup 1111: *Cup* (2 adat)

Teljes alak: *Cupizlao* (1 adat)

D

Dama +1135/+1262/1566: *Dama* (sok adat)

Alakváltozata: 1139/+1262/1566:

Doma (5 adat).

Teljes alak:

1. *Damaldus* (4 adat)
2. *Damaslou* (4 adat)
3. *Damianus* (sok adat)

Dan 1138/1329: *Dan* (2 adat)

Teljes alak: *Daniel* (sok adat)

Ded, Deed, Dedh +1015/1323/1403:

Ded (13 adat).

Fehértói utal a *Dech*, *Dedu* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Dedalus* (18 adat)
2. *Dedmarius* (1 adat)
3. *Deduslou* (2 adat)

Deda 1111: *Deda* (12 adat).

Teljes alak: *Dedalus* (18 adat)

Dem, Deim 1281, 1283: *Deym* (1 adat + 1 adat nemzetségnév).

Teljes alak:

1. *Demenus* (3 adat)
2. *Demeter* (8 adat)
3. *Demetius* (1 adat)
4. *Demetrius* (sok adat)
5. *Deminus* (1 adat)
6. *Damianus* (sok adat)

Deme, Demee, Demeh, Dehmeh

1211: *Demeh*, *Deme*

(*Dehmeh*); (sok adat)

[Kieg.: 1264/1265: Demetrij fily *Deme*].

Fehértói utal a *Dema*, *Dume* alakokkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Demeter* (8 adat)

2. *Demetius* (1 adat)
3. *Demetrius* (sok adat)

Den +1278/1278: *Denttoa*.

Teljes alak:

1. *Deminus* (1 adat)
2. *Deniperius* (1 adat)
3. *Deniper* (2 adat)
4. *Deniponus* (1 adat)
5. *Densimus* (1 adat)
6. *Denezster* (1 adat)

Dene 1286: *Denem, Dene*.

Teljes alak:

1. *Deneper* (1 adat)
2. *Denezster* (1 adat)

Des, Dees, Deas (sok adat) **1. Des**
1184: *Des* **2. Dees** 1232: *Dees* **3. Deas**
1267: *Deas*

Teljes alak:

1. *Descislou* (2 adat)
2. *Desenius* (1 adat)
3. *Desiderius* (sok adat)

Dobri 1273/1274: *Dobri*.

Feltételezhető, hogy a *Dobr* rövidült alakhoz *-i* tövéghangzó járult a mássalhangzó-torlódás feloldására.

Teljes alak:

1. *Dobromerius* (1 adat)
2. *Dobrozlau* (5 adat)
3. *Dobrozlau* (2 adat)

Dom 1211: *Dom*

Teljes alak:

1. *Domaldin* (1 adat)
2. *Dominicus* (sok adat)
3. *Domoncus* (3 adat)
4. *Damianus* (sok adat)
5. *Dombaldus* (1 adat)
6. *Damaldus* (4 adat)
7. *Damaslou* (4 adat)

Doma, Domah 1139/+1262/1566:

Doma (5 adat).

Alakváltozata: +1135/+1262/1566:

Dama (sok adat).

Fehértói utal még a *Dome* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Domaldin* (1 adat)
2. *Damaldus* (4 adat)

Don 1213/1550: *Don* (4 adat).

Fehértói utal a *Doim*-mal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Donatus* (5 adat)
2. *Donizlaus* (1 adat)

Dona 1243: *Dona*

Teljes alak: *Donatus* (5 adat)

Drag, Darag 1247/1311/1370: *Drag*
(5 adat)

Teljes alak: *Dragoslaus* (3 adat)

Drug, Druc, Drugh, Durug, Durugh, Dorogh (sok adat)

1. Drug, Druc, Drugh cr 1153: *Druc*

2. Durug, Durugh, Dorogh +1171/a
1334: *Durug*.

Fehértói utal a *Drud* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a

Druganus rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Druganus* (1 adat)

E

Ed, Od, Eudu cr 1200: *Ed*, *Edunec* et *Edumer nec*, *Eudu* (6 adat).

Fehértói utal az *Edu*, *Eg* alakokkal való összfüggésre. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Edelin* (4 adat)
2. *Edlelmus* (1 adat)
3. *Edumen* (9 adat)

Eg 1293: *Eg*. Teljes alak:

1. *Egidius* (sok adat)
2. *Egilbertus* (1 adat)
3. *Eglolfus* (3 adat)
4. *Egpreth* (1 adat)

Ek +1082 [XIII]: *Ek* (2 adat).
Fehértói utal az *Eik* alakkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.
Teljes alak:

1. *Ekebertus* (1 adat)
2. *Ekel* (1 adat)

EI [1252]/1252: *El*.
Alakváltozata: *Hel* 1211: *Hel* (1 adat).
Fehértói utal a *Hel*-lel való kapcsolatára.
Teljes alak:

1. *Elekus* (sok adat)
2. *Elemeres* (6 adat)
3. *Elelis* (1 adat)
4. *Elereus* (1 adat)
5. *Elexius* (sok adat)
6. *Elias* (sok adat)
7. *Elkinus* (8 adat)
8. *Ellenus* (1 adat)
9. *Elvinus* (3 adat)
10. *Eliseus* (5 adat)

Ele, Elhe 1211: *Elee, Elhe* (2 adat)
Fehértói utal az *Ela, Elei, Elh, Elleh, Heleh* alakokkal való kapcsolatára.
Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:

1. *Elekus* (sok adat)
2. *Elemeres* (6 adat)
3. *Elelis* (1 adat)
4. *Elereus* (1 adat)

Elia, Helia, Helieh, Ilia, Ilie, Illie
1. **Elia** 1229/1550: *Elie* (7 adat) 2. **Helia, Helieh** +1086: *Helia* (8 adat) 3. **Ilia, Ilie, Illie** [1067]/1267: *Ilya* (7 adat + 1 adat nemzetségnév).
Fehértói utal az *Ela, Elias* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban az *Eliahim* rövidebb alakja is.
Teljes alak:

1. *Eliahim* (1 adat)

2. *Elias* (sok adat)

Elis, Eliz, Helis +1214/1334: *Helis Elys* (2 adat fn., 1 adat mn.).
Teljes alak: *Elisabet* (mn.) (sok adat)

Elisa (nn.) 1273/1274: *Elysa*
Teljes alak: *Elisabet* (mn.) (sok adat)

Els (nn.) 1288: *Els*
Teljes alak: *Elisabet* (mn.) (sok adat)

Elsa, Elza 1266: *Elsa* (nn.), (1 adat fn., 2 adat mn.).
Alakváltozata: *Else*
Teljes alak: *Elisabet* (mn.) (sok adat)

Else, Elseh, Erseh 1211 *Elseh, Erseh* (1 adat fn., 1 adat mn.).
Alakváltozata: *Elsa*.
Teljes alak: *Elisabet* (mn.) (sok adat)

En 1234/1243: *En*.
Teljes alak:

1. *Einardus* (11 adat)
2. *Endinus* (1 adat)
3. *Endirus* (2 adat)
3. *Engelbertus* (3 adat)
4. *Endre* (sok adat)

Enge 1237-1240: *Enge*
Teljes alak: *Engelbertus* (3 adat)

Erne, Herne (sok adat)
1. **Erne** 1250: *Erne* 2. **Herne** 1211: *Herney*.
Fehértói utal az *Ernei* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Ernerius* (5 adat)
2. *Ernestus* (3 adat)

Es, Esch +1082 [XIV]: *Es* (2 adat).
Teljes alak:

1. *Esau* (sok adat)
2. *Esbolch* (1 adat)
3. *Estiga* (3 adat)

4. *Eztuer* (3 adat)

Eth 1200: *Eth* (5 adat).

Fehértói utal az *Ech*, *Étu*, *Het* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban az *Ethibel* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Ethibel* (1 adat)

Eus, Heus 1206: *Hevsque* (4 adat)

Teljes alak:

1. *Euscid* (sok adat)
2. *Eusebius* (4 adat)
3. *Euzidinus* (3 adat)
4. *Eustachius* (2 adat)

Euse, Eusee, Heuse, Euze, Eisce

1199: *Euse* (12 adat).

Teljes alak: *Eusebius* (4 adat)

Euzi 1211: *Euzi* (3 adat).

Teljes alak: *Euzidinus* (3 adat)

Eza, Eze 1251: *Ezaboltchard!* (3 adat).

Fehértói utal az *Eiza*, *Ese*, *Euza* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban az *Ezechiel* rövidebb alakja is. Teljes alak: *Ezechiel* (1 adat)

Ezti +1086: *Ezti*.

Lehet, hogy létezett az *Ezt* rövidült alak. Ám csak az *-i* véghangzóval ellátott formája maradt fenn.

Teljes alak: *Eztuer* (3 adat)

F

Fab, Faab 1232: *Fab* (2 adat).

Teljes alak: *Fabianus* (sok adat)

Felc, Felch 1240: *Felc* (3 adat)

Teljes alak: *Felicianus* (sok adat)

Fil 1255: *Fyl* (2 adat).

Teljes alak:

1. *Philippus* (sok adat)
2. *Filanus* (1 adat)
3. *Filemen* (1 adat)

File, Fileh, Phile (sok adat)

1. **File, Fileh** 1138/1329: *File* 2. **Phile** 1234: *Phile, Phyle*.

Fehértói utal a *Fila* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Filemen* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Filemen* (1 adat)

Fore 1202.1203/cr 1500: *Fore* (2 adat)

Fehértói utal a *Forcu*-val való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Forcelaus* (1 adat)
2. *Forcudinus* (1 adat)

Frank, Franc, Franch, Franck

[1071]/KrónKomp: *Frank* (9 adat)

Fehértói utal a *Franco*-val való kapcsolatára. Lehet azonban rövidítés is.

Teljes alak:

1. *Frankirius* (1 adat)
2. *Franciscus* (10 adat)

Fulch 1296: *Fulch*.

Fehértói utal a *Fulk* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Fulcerius* (1 adat)
2. *Folkmarus* (sok adat)

G

Gab, Gaab [1132]/KrónKomp: *Gaab* (6 adat),

[Kieg.: 1229/1550: Gabrielelem de villa *Gab*]

Alakváltozata: 1237: *Gob* (1 adat).

Teljes alak:

1. *Gabriel* (sok adat)
2. *Goblinus* (sok adat)
3. *Gabrianus* (sok adat)

Gal, Gaal 1237-1240: *Gal* (sok adat).
Fehértói utal a *Gala, Gali, Gallus*
alakokkal való összefüggésre. De lehet
rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Galaldu* (1 adat)
2. *Gallus* (sok adat)
3. *Galterus* (4 adat)
4. *Galuanus* (1 adat)

Galt, Gaalt 1156: *Galtum* (2 adat)

Teljes alak: *Galterus* (4 adat)

**Gan, Gaan, Gahan, Gean, Geian,
Gian, Giaan**

1271/1275/1279: *Gahan* (sok adat).

Fehértói utal a *Gianinus, Ian*
alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Gianinus* (3 adat)
2. *Ganfredus* (sok adat)

Geg, Geegh, Gueg 1208/1359: *Geegh*
(3 adat + 1 adat nemzetségnév)

Teljes alak: *Gegmerius* (1 adat)

Ger 1222: *Ger*. Teljes alak:

1. *Gerardus* (sok adat)
2. *Gerdillaus* (1 adat)
3. *Gerekminus* (1 adat)
4. *Gerlacus* (3 adat)
5. *Gereuinus* (1 adat)
6. *Gerletus* (1 adat)
7. *Germanus* (sok adat)
8. *Geroldus* (5 adat)
9. *Gerolt* (sok adat)
10. *Geruasius* (sok adat)

Gera 1260: *Gera* (4 adat)

Teljes alak: *Gerardus* (sok adat)

Gerek 1291/1292>1253: *Gereky*.
Fehértói utal a *Gireeg* alakkal való
kapcsolatára. Lehet azonban a
Gerekminus rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Gerekminus* (1 adat)

Gerg 1230: *Gergij*.

Fehértói utal a *Georgius* alakkal való
kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Georgius* (sok adat)
2. *Geregorius* (sok adat)

Geru [1067]/1267: *Geru*.

A *Geruasius* rövidebb alakja. De lehet
a *Ger* rövidült forma *-u* véghangzóval
elátott alakja is.

Teljes alak: *Geruasius* (sok adat)

Geth, Get, Geeth, Geech 1274/1329:

Geth, Get (3 adat).

Teljes alak: *Geterunus* (1 adat)

Geur, Ieur, Ieuri (sok adat +
nemzetségnév is)

1. Geur +1061/1257: *Gewr* **2. Ieur,
Ieuri** 1213: *Jewr*

Fehértói utal a *Gur* alakkal való
kapcsolatára.

Teljes alak: *Georgius* (sok adat)

Gil +1171/a 1334: *Gyl* (7 adat)

Teljes alak:

1. *Gilebertus* (2 adat)
2. *Gilermus* (1 adat)
3. *Giletus* (6 adat)
4. *Guillermus* (sok adat)

Gir 1236/1255: *Gyr*.

Teljes alak:

1. *Georgius* (sok adat)
2. *Gerardus* (sok adat)
3. *Girbarinus* (1 adat)
4. *Girgus* (1 adat)
5. *Giarmanus* (12 adat)
6. *Geroldus* (5 adat)

Gira 1134: *Gira* (2 adat).

Teljes alak: *Girardus* (sok adat)

Gob 1237: *Gob*.

Alakváltozata: [1132]/KrónKomp:
Gaab (6 adat)

Teljes alak: *Goblinus* (sok adat)

Goch, Gooch 1266: *Goch* (3 adat).
Alakváltozata: 1281: *Guch* (1 adat).
Fehértói utal a *Gohc*, *Got* alakokkal
való összefüggésre. Lehet azonban
rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Gocholinus* (2 adat)
2. *Gocholcus* (3 adat)

Gordos, Gordus, Gord 1255:

Gord, *Gordus* (5 adat).

Fehértói utal a *Gardas*, *Gurdis*
alakokkal való kapcsolatára. Lehet a
Gordislaus rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Gordislaus* (2 adat)

Got, Goth 1211: *Got* (2 adat).

Fehértói utal a *Goch* alakkal való
kapcsolatára. Lehet azonban rövidült
alak is.

Teljes alak:

1. *Gotfredus* (sok adat)
2. *Gothardus* (sok adat)
3. *Gothcalcus* (2 adat)
4. *Gothsaldus* (1 adat)
5. *Gotselmus* (1 adat)

Guch 1281: *Guch*.

Alakváltozata: 1266: *Goch* (3 adat).

Fehértói utal a *Guth* alakkal való
kapcsolatára. Lehet azonban a
Guncellinus rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Guncellinus* (6 adat)

Gud, Ghud, Guiud 1211: *Gud* (5
adat).

Teljes alak: *Guduzlau* (2 adat)

Guntu 1216/1550: *Guntu*.

Lehet, hogy létezett a *Gunt* rövidült
alak. Ám csak az *-u* véghangzóval
ellátott formája maradt fenn.

Teljes alak: *Guntherus* (5 adat)

Gunu 1055: ad *Gunusara*.

Lehet, hogy létezett a *Gun* rövidült
alak. Ám csak az *-u* véghangzóval
ellátott formája maradt fenn.

Teljes alak: *Guntherus* (5 adat)

Gur 1238/1238/1346: *Gvr*.

Fehértói utal a *Geur* alakkal való
kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Gurdimir* (3 adat)
2. *Georgius* (sok adat)
3. *Gurg* (sok adat)
4. *Gurganus* (2 adat)

Gurg, Gurgh, Giurg, Giurgi, Iurgi
(sok adat)

1. Gurg, Gurgh 1208/1359: *Gurgh* **2.**

Giurg, Giurgi, Iurgi 1206/1257:

Gyurgy.

Fehértói utal a *Gung*, *Gurk* alakokkal
való összefüggésre. Lehet azonban
rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Gurganus* (2 adat)
2. *Georgius* (sok adat)

Guth, Gut, Guuth

+1092/+1190/1350: *Gwth* (10 adat)

Alakváltozata: 1211: *Got* (2 adat)

Fehértói utal a *Gout*, *Guch*, *Gutkeled*,
Keled alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Guthardus* (sok adat)
2. *Guthfredus* (sok adat)
3. *Guthmar* (1 adat)
4. *Gutman* (2 adat)
5. *Gutillelmus* (1 adat)

H

Hab, Haab, Haba 1221: *Hab* (sok
adat).

Fehértói utal az *Iob* alakkal való
kapcsolatára. Lehet azonban a
Habraham rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Habraham* (sok adat)

Hans [1270.1272]>1378: *Hans*.

Fehértói utal a *Henc*-el való

kapcsolatára. Lehet azonban a *Hanselmus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Hanselmus* (5 adat)

Har 1259: *Har*.

Teljes alak:

1. *Harpernus* (1 adat)
2. *Hartlebus* (3 adat)
3. *Hartuicus* (2 adat)

Heb 1300: *Heb*.

Teljes alak:

1. *Eberhard* (11 adat)
2. *Hebertus* (1 adat)

Hech 1226: *Hech*.

Fehértói utal az *Ech*, *Heci* alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Heckehardus* (1 adat)
2. *Ecilinus* (6 adat)
3. *Hector* (sok adat)

Hede, Hedeh 1211: *Hede*, (*Hedeh*).

Teljes alak: *Hedericus* (sok adat)

Heim, Haim, Hein, Heem, Heen,

Hem (sok adat)

1. **Heim, Haim, Hein**

[1172]>1236/XVIII: *Heym* 2. **Heem, Heen, Hem** 1253: *Hem*.

Fehértói utal a *Cheim*, *Heima*, *Heimo*, *Heimu* alakokkal való kapcsolatára.

Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Emericus* (sok adat)
2. *Henricus* (sok adat)

Hel 1211: *Hel*.

Fehértói utal az *El* alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Helias* (sok adat)
2. *Helbrandus* (13 adat)
3. *Helgolth* (1 adat)
4. *Helterius* (1 adat)
5. *Helmanus* (2 adat)

Helis v. Elis +1214/1334: *Helis*, *Elys* (2 adat fn., 1 adat mn.).

Teljes alak: *Helisabeth* (nn.) (sok adat)

Her +1214/1334: *Her*

Teljes alak:

1. *Herbordus* (sok adat)
2. *Hernardus* (1 adat)
3. *Herrandus* (sok adat)
4. *Heroldus* (1 adat)
5. *Hermannus* (sok adat)
6. *Hercules* (3 adat)
7. *Herculinus* (3 adat)
8. *Herbrandus* (1 adat)
9. *Herentinus* (1 adat)
10. *Hertuidus* (1 adat)
11. *Herthmannus* (1 adat)
12. *Heruinus* (3 adat)

Heren, Herin 1177/1202-1203/1337:

v. *Heren* (2 adat + 3 adat

nemzetségnév).

Fehértói utal a *Henricus* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a

Herentinus rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Herentinus* (1 adat)

Hilde +1214/1334: *Hylde*.

Teljes alak: *Hildebrandus* (1 adat)

Hipu 1181: *Hipu*.

Lehet, hogy létezett a *Hip* rövidült alak. Ám csak az *-u* véghangzóval ellátott formája maradt fenn.

Teljes alak: *Hipolitus* (3 adat)

Hog 1228: *Hog*.

Teljes alak:

1. *Holgerius* (4 adat)
2. *Hogirus* (1 adat)

Hol, Houl 1234/1243: *Houl* (2 adat).

Teljes alak:

1. *Holgerius* (4 adat)
2. *Holtbrandus* (1 adat)

Hugo, Ugo

1. Hugo 1163: *Hugone* (7 adat) **2. Ugo**

1091: *Vgo, Ugonis* (8 adat).

Fehértói utal a *Hauch* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a

Hugolinus rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Hugolinus* (sok adat)

Hus, Huus, Huuus 1211: *Huus* (5 adat).

Fehértói utal a *Hous* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Husvet* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Husvet* (sok adat)

I

Iak, Iaac, Iaak, Iac, Iach, Iaar, Gak, Giak (sok adat + nemzetségnév is)

1. Iak, Iaac, Iaak, Iac, Iach, Iaar

1211: Symon filius *Jac* cum filiis Jacobo et Andrea **2. Gak, Giak** 1264-1266: *Gak*.

Fehértói utal a *Chak, Iaka, Iaku* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Iacobus* (sok adat)
2. *Iacobinus* (1 adat)
3. *Iacintus* (sok adat)
4. *Iakminus* (9 adat) v. *Gekmin* (8 adat)

Iaka, Iaca 1229/1550: *Iacam* (1 adat + 1 adat nemzetségnév).

Fehértói utal a *Iak* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Iakabus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Iakabus* (sok adat)

Iako, Iakou, Iacau, Iaco, Iacou, Iakau (sok adat + nemzetségnév is)

1. Iako, Iakou 1244/1346: *Jacov, Jakou* **2. Iacau, Iaco, Iacou, Iakau** 1138/1329: *Iacau, Iakau*.

Fehértói utal az *Iacon* alakkal való kapcsolatára. De lehet az *Iacobus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Iacobus* (sok adat)

Ian, Iaan [1071]/KrónKomp: *Ian* (sok adat + 1 adat nemzetségnév).

Fehértói utal a *Gan, Ianinus* alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Iandinus* (2 adat)
2. *Ianinus* (4 adat)
3. *Ianus* (sok adat)

Ied 1211: *Jed*.

Teljes alak: *Iedomericus* (1 adat)

Iona 1185/1249/1352: *Iona*.

Fehértói utal az *Ionas* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban az *Ionatas* rövidebb alakja.

Teljes alak: *Ionatas* (2 adat)

Isu v. **Esau** 1165: *Esav* (sok adat)

Teljes alak:

Benkő utal arra, hogy az *Isac* rövidebb alakja is lehet (-u véghangzóval), (1950c: 230–233)

Ite, Itee, Ithe 1245/1278: *Item* (5 adat).

[Kieg.: 1292-1297: *Itée* filius Itemer, 1298: Itemyr ac Wz fratres dictorum filiorum *Ite*.]

Fehértói utal a *Hithe* alakkal való kapcsolatra. Lehet azonban az

Itemerius rövidebb alakja is.

Teljes alak:

1. *Itemerius* (sok adat)
2. *Itemus* (1 adat)

Ius 1292: *Jus*.

Teljes alak: *Iustus* (1 adat)

Iut +1086: *Jut*

Teljes adat:

1. *Iutomuz* (1 adat)
2. *Iutah* (1 adat)

Iva 1184: *Iwa* (5 adat).
Fehértói utal a *Hiua* alakokkal való kapcsolata. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Ivachinus* (sok adat)
2. *Ivahan* (sok adat)
3. *Ivan* (sok adat)

K

Kaaz, Kaz 1237/1433: *Kaaz* (3 adat),
[Kieg.: 1283/1328: *Kaaz* filium
Kazmeri]

Teljes alak: *Kazmerius* (sok adat)

Kala 1268/1269: *Kala*.

Teljes alak: *Kalamannus* (sok adat)

Kata, Katha, Lacha, Cata, Catha
(sok adat nemzetségnévként és női névként, előfordul férfinévként is)

1. **Kata, Katha, Lacha** 1220/1550:
Katha (nemzetségnév), 2. **Cata, Catha**
1214/1550: *Cata*.

Fehértói utal a *Kaca, Katarina, Kathau, Kathe, Kuta, Rata* alakokkal való kapcsolata.
Teljes alak: *Katarina* (nn.) (sok adat)

Kathe (nn.) 1231: *Kathe*.

Fehértói utal a *Kata* alakokkal való kapcsolata.

Teljes alak: *Katarina* (nn.) (sok adat)

Kelem 1215/1550: *Kelem*.

Fehértói utal a *Kelemen*-nel való kapcsolata.

Teljes alak:

1. *Kelemen* (sok adat)
2. *Clementius* (sok adat)

Kene, Keneh, Kuene, Quene, Keueh
1138/1329:

Kene, Kuene (5 adat fn. + 1 adat nn.).
Fehértói utal a *Keue, Kuine* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban a *Kenezius* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Kenezius* (7 adat)

Keue, Keueh, Cuve, Queue

1138/1329: *Kewe* (12 adat).

Fehértói utal a *Kene, Kue, Reva* alakokkal való kapcsolata.
Lehet azonban a *Keuereg* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Keuereg* (9 adat)

Kid, Quid 1213/1550: *Quid* (2 adat)

Teljes alak: *Kidol* (2 adat)

Kiris, Kirus 1211: *Kyrus* (*Kyris*) (3 adat).

[Kieg.: 1232/1248: Christofol f[ilius] *Kyris*].

Fehértói utal a *Cris, Keres* alakokkal való kapcsolata.

Alakváltozata: 1211: *Keres, Kerus* (7 adat).

Teljes alak:

1. *Christofol* (sok adat)
2. *Crisius* (9 adat)

Kok 1274/1426: *Kok*.

Teljes alak: *Kukenus* (sok adat, nemzetségnévként is)

Kol, Kool 1267: *Kol[omannum?]* (3 adat).

Alakváltozata: 1202-1203/cr 1500: *Col*
Fehértói utal a *Colomannus* alakokkal való kapcsolata.

Teljes alak: *Colomannus* (sok adat)

Koth, Coth 1212/1338/1410: *Koth* (nn.) (1 adat fn., 1 adat nn.).

Fehértói utal a *Chot* alakokkal való kapcsolata. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Kothardus* (1 adat)
2. *Kothmannus* (1 adat)

Kud 1237-1240: *Kud* (2 adat).
Fehértói uta a *Chud*, *Cug* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban a *Kudmen* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Kudmen* (3 adat)

Kun, Kuun 1290: *Kuun* (2 adat)
Teljes alak: *Kunchlinus* (2 adat)

Kunch, Kunc, Konch, Kench, Kenz, Cunc, Cuncz, Cunch, Church, Chuncz, Conch
(sok adat)

1. **Kunch, Kunc** 1255: *Kunch* 2. **Konch** [1268]: *Konch* 3. **Kench, Kenz** 1221: *Kenz* 4. **Cunc, Cuncz, Cunch, Church, Chuncz** 1265: *Cunc* 5. **Conch** 1255: *Conch*.

Fehértói utal a *Kerecz*, *Kuch*, *Kunth* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban a *Kunchlinus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Kunchlinus* (2 adat)

Kune (nn.) 1295: *Kune*.
Fehértói utal a *Chuna* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Kunegundis* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Kunegundis* (nn.) (2 adat)

L

Laad, Lad 1258/1296: *Laad* (nemzetségnév), (3 adat + 1 adat nemzetségnév)
Teljes alak:
1. *Ladislaus* (sok adat)
2. *Ladomerius* (sok adat)

Lada +1086: *Lada* (4 adat).
Teljes alak: *Ladamer* (sok adat)

Lanch 1237: *Lanch* (2 adat).

Fehértói utal a *Lantheus* alakkal való kapcsolatára. De lehet a *Lanchretus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Lanchretus* (9 adat)

Lat, Lath 1218: *Lat* (2 adat).
Teljes alak:
1. *Ladislaus* (sok adat)
2. *Latinus* (1 adat)

Lede 1237-1240: *Lede* (3 adat)
Teljes alak: *Ledegerus* (sok adat)

Leg, Leeg, Legu, Lec, Lek, Leek
1211: *Leg, Legu* (8 adat)
Teljes alak:
1. *Legforus* (2 adat)
2. *Leguenus* (1 adat)
3. *Legunpuk* (1 adat)

Leo, Leu (sok adat)
1. **Leo** 1211: *Leo*, 2. **Leu** 1235-1270: *Leu*.
[Kieg.: 1270!: *Leu* filii Leopardi, 1294/XVIII: *Leu* filius Leupardi, 1276/1641: *Leo* filius Leopardi.]
Fehértói utal a *Leuch* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Leonardus* (sok adat)
2. *Leopardus* (5 adat)
3. *Leopoldus* (sok adat)
4. *Leurente* (sok adat)
5. *Leontius* (5 adat)
6. *Leustacius* (sok adat)

Leus 1211: *Leus* (4 adat + 1 adat nemzetségnév).
Fehértói utal a *Leuch* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Leustacius* (sok adat)
2. *Leustadius* (1 adat)

Liba +1246/+1274/XIV: *Liba*.
Teljes alak: *Libhardus* (3 adat)

Lod 1220/1550: *Lodut* (2 adat)

Teljes alak:

1. *Ladomerius* (sok adat)
2. *Lodogarius* (sok adat)

Lom 1222: *Lom*.

Teljes alak: *Lambertus* (sok adat)

Lomb 1212: *Lomb* (5 adat)

Alakváltozata: *Lomp*.

Teljes alak: *Lambertus* (sok adat)

Lomp 1272: *Lomp*.

Alakváltozata: *Lomb*.

Teljes alak: *Lambertus* (sok adat)

Lothar, Luthar +1178/1229/1468:

Luthar (2 adat).

Fehértói utal a *Lotgar*-ral való kapcsolatára. Lehet azonban a *Lothardus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Lothardus* (17 adat)

Louch, Loch, Louz 1239: *Louch* (4 adat).

Fehértói utal a *Louh*, *Louk* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Lochardus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Lochhardus* (1 adat)

Luc, Luck, Lucu, Luk 1215/1550:

Luc (3 adat).

Teljes alak:

1. *Lucachius* (sok adat)
2. *Luchardus* (1 adat)
3. *Luculinus* (1 adat)

Luca, Lucha, Luka (sok adat)

1. Luca, Lucha 1157: *Luca* **2. Luka** 1247/1332/1352: *Luka*.

Fehértói utal a *Lukach* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak: *Lukachius* (sok adat)

Lud 1234/1550: *Lud*.

Teljes alak:

1. *Ludouicus* (4 adat)

2. *Luduinus* (1 adat)

3. *Ludomer* (1 adat)

4. *Ludegares* (10 adat)

M

Maca 1165: *Maca* (3 adat).

Fehértói utal a *Macha*, *Mata* alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak: *Macharius* (sok adat)

Mach 1228/1491: *Mach* (4 adat).

Alakváltozatai: 1185/1318: *Moch* (sok adat), +1082 [XIII]: *Mok* (sok adat).

Fehértói utal a *Mak* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Machabeus* (3 adat)
2. *Macharius* (sok adat)
3. *Macrabeus* (3 adat)

Macha 1181/XVI: *Macha* (9 adat fn., 2 adat nn.).

Fehértói utal a *Maca*, *Mathsa*, *Mochia* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Machabeus* (3 adat)
2. *Macharius* (sok adat)

Mag (nn.) 1229: *Mag*.

Alakváltozata: 1192/cr 1240: *Mog* (sok adat).

Teljes alak:

1. *Magdalena* (nn.) (5 adat)
2. *Magdanus* (1 adat)
3. *Mogodia* (nn.) (1 adat)
4. *Mogodias* (2 adat)
5. *Magnoldus* (1 adat)

Mak, Maak, Moc, Mok +1082 [XIII]: *Mok* (sok adat).

Alakváltozatai: 1185/1318: *Moch* (sok adat), 1228/1491: *Mach* (4 adat).

Fehértói utal a *Mach, Moch, Mog* alakokkal való kapcsolatára.

Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Macharius* (sok adat)
2. *Mokianus* (5 adat)

Mala 1113: *Mala* (5 adat).

Teljes alak:

1. *Maladechvet* (1 adat)
2. *Maladik* (2 adat)
3. *Maladin* (1 adat)

Man 1214/1550: *Man* (3 adat).

Teljes alak:

1. *Manfredus* (5 adat)
2. *Manhardus* (1 adat)
3. *Manuslou* (3 adat)
4. *Manasis* (5 adat)

Manas [1272-1290]: *Manas*.

Teljes alak: *Manasis* (5 adat)

March 1266: *Marchi* (3 adat).

Fehértói utal a *Mark*-kal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Marchart* (8 adat)
2. *Marcellus* (sok adat)
3. *Marchrandus* (1 adat)
4. *Marcolphus* (7 adat)

Maria (nn.) 1171: *Maria* (sok adat).

Teljes alak:

1. *Mariana* (nn.) (1 adat)

Maris 1243: *Maris* (nn.), (1 adat fn., 1 adat nn.)

Teljes alak:

1. *Mariscella* (nn.) (1 adat)
2. *Marislou* (1 adat)

Mark, Maark, Marc, Marchk, Marcu (sok adat)

1. Mark, Maark [1113]/KrónKomp: *Mark*, **2. Marc, Marchk** 1193: *Marc* **3. Marcu** 1211: *Marcu*.

[Kieg.: 1301: *Marcus filium Mark*]

Fehértói utal a *March, Marcus* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Markalius* (1 adat)
2. *Marhardus* (sok adat)
3. *Marcellus* (sok adat)

Math 1263: *Math* (1 adat fn., 1 adat nn.).

Teljes alak:

1. *Mateus* (sok adat)
2. *Mathias* (sok adat)

Mer 1215/1550: *Mer*.

Teljes alak:

1. *Merculinus* (7 adat)
2. *Mercurius* (6 adat)
3. *Merhardus* (4 adat)

Merk, Merkh, Merc, Merch, Mercu 1211: *Merch* (sok adat).

Fehértói utal a *Marhardus, Mert, Mirk, Mirkur* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Merculinus* (7 adat)
2. *Mercurius* (6 adat)

Mert, Merth

1. Mert 1208/1550: *Mert* (5 adat) **2.**

Merth 1222/1550: *Merth* (7 adat).

Fehértói utal a *Merch, Mertha* alakokkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Mertlinus* (1 adat)
2. *Merthel* (1 adat)

Meth 1256: *Meth*.

Fehértói utal a *Mech, Mete* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Methfreth* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Methfreth* (2 adat)

Mic, Mich 1207: *Mic* (9 adat).
Alakváltozata: 1256: *Myk* (2 adat).
Teljes alak:
1. *Michadeus* (sok adat)
2. *Michael* (sok adat)
3. *Micolet* (7 adat)
4. *Michodemus* (2 adat)
5. *Miclous* (sok adat)
6. *Micodinus* (4 adat)
7. *Miculinus* (1 adat)

Michi, Mici 1211: *Michy* (2 adat)
Teljes alak: *Michileu* (1 adat)

Mih 1226/1550: *Mih*.
Teljes alak: *Mihal* (sok adat)

Mik 1256: *Myk* (2 adat)
Alakváltozata: 1207: *Mic* (9 adat).
Teljes alak:
1. *Michael* (sok adat)
2. *Michadeus* (sok adat)
3. *Miclous* (sok adat)
4. *Mikola* (sok adat)
5. *Micodinus* (4 adat)

Mika, Mikka, Mica, Micha (sok adat)
1. ***Mika, Mikka*** 1198, 1199: *Mika* 2.
Mica, Micha 1198: *Mica*.
Fehértói utal a *Mike, Mikus, Nika*
alakokkal való kapcsolatra. Lehet
azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Michael* (sok adat)
2. *Michadeus* (sok adat)

Mike 1223/1228/1243: *Mike* (sok
adat).
Fehértói utal a *Mice, Mika,*
Mikus alakokkal való kapcsolatra.
Lehet azonban a *Mikedi*us rövidebb
alakja is.
Teljes alak: *Mikedi*us (1 adat)

Miko, Mikou, Miccho, Micho,
Michou, Mico, Micou,
Micon (sok adat)

1. ***Miko, Mikou*** [1205-1235]/1251:
Mykou, 2. ***Miccho, Micho, Michou***
1199: *Michou*, 3. ***Mico, Micou, Micon***
1156: *Mico*.
[Kieg.: 1262: Hugka una cum filys
suis Gregorio uidelicet Mycula,
Mykou, Nycolao et Elereus,
1263/1265: terram . . . empticiam a
Mykou et Myke et a filys Mykula,
1296: Nycolao filio *Mykou*, 1299:
Mycolen filius *Myko*, 1300: *Myko* filio
Nicolay, 1234: *Micou* filius
Nicolay, 1263: Michael filius *Micov*.]
Fehértói utal a *Miku, Nicou* alakokkal
való kapcsolatra. Lehet azonban
rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Mikola* (sok adat)
2. *Michodemus* (2 adat)
3. *Micodinus* (4 adat)
4. *Micolet* (7 adat)

Mikol, Michol, Micol 1213: *Michol*
(4 adat).
Fehértói utal a *Micolet* alakkal való
kapcsolatra.
Teljes alak: *Micolet* (7 adat)

Miku, Micu 1138/1329: *Micu* (10
adat).
[Kieg.: 1211: *Micu*, cum filiis
Nicolao.]
Fehértói utal a *Miko*-val való
kapcsolatra. Lehet azonban rövidült
alak is.
Teljes alak:
1. *Mikudinus* (3 adat)
2. *Mikula* (sok adat)
3. *Miculaus* (1 adat)
4. *Miculinus* (1 adat)

Mil 1221/1550: *Mil*.
Fehértói utal a *Mile, Mili* alakokkal
való összefüggésre. Lehet azonban a
rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Milbraht* (1 adat)
2. *Milgozt* (4 adat)

3. *Miluan* (10 adat)
4. *Miluzlau* (2 adat)
5. *Milost* (sok adat)

Mir 1240: *Mire* (3 adat)
Teljes alak: *Mirizlaus* (10 adat)

Miros 1214/1550: *Miros*.
Teljes alak: *Mirolou* (1 adat)

Mis +1082 [XIII]: *Mys*.
Teljes alak: *Missael* (5 adat)

Misa, Missa, Meza 1253/XVIII:
Mezam (1 adat fn., 3 adat nn.)
Teljes alak: *Missael* (5 adat)

Moch 1185/1318: *Moch* (sok adat).
Alakváltozatai: 1228/1491: *Mach* (4 adat), +1082 [XIII]: *Mok* (sok adat).
Fehértói utal a *Mak, Mocho, Mog, Moh, Mohc, Moth* alakokkal való összefüggésre.
Teljes alak:
1. *Mokianus* (6 adat)
2. *Mochorias* (1 adat)
3. *Mocodinus* (1 adat)

Mochi, Mocchi, Moci, Mouchi
1208/1359: *Mocy* (8 adat).
Fehértói utal a *Mociu* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Mochianus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Mochianus* (1 adat)

Mochou, Mochou, Moco, Mocou, Muchou 1211: *Muchou* (sok adat).
Fehértói utal a *Macho, Mako, Moch, Mozou* alakokkal való kapcsolatára.
Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Mochorias* (1 adat)
2. *Mocodinus* (1 adat)

Mod, Mot 1211: *Mod, Mot* (9 adat + 1 adat nemzetségnév).

Fehértói utal a *Mog, Moth* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:
1. *Modestus* (2 adat)
2. *Moterinus* (1 adat)
3. *Motmerius* (7 adat)
4. *Mothias* (1 adat)

Mog, Moog, Mogh, Moogh, Mogi
(sok adat + 1 adat nn.)
1. **Mog, Moog** 1192/cr 1240: *Mog* 2. **Mogh, Moogh** 1198: *Mogh* 3. **Mogi** 1188: *Mogy*.

Alakváltozata: 1229: *Mag* (1 adat).
Fehértói utal a *Mak, Moch, Mod* alakokkal való kapcsolatára.
Teljes alak:
1. *Magdalena* (nn.) (5 adat)
2. *Mogodias* (2 adat)

Moh, Mah 1273: *Moh* (2 adat).
Fehértói utal a *Moch* alakkal való kapcsolatára.
Teljes alak: *Macharias* (sok adat)

Mois, Mais, Moiz, Moius, Moios, Maios, Maius (sok adat + 1 adat nemzetségnév)
1. **Mois, Mais, Moiz** 1113: *Moysi* 2. **Moius, Moios, Maios, Maius** 1091/XII: *Maius*.
Fehértói utal a *Moisa, Moiscin, Moises* alakokkal való összefüggésre.
Teljes alak: *Moises* (8 adat)

Moth, Mooth +1194 [1230]: *Moth* (3 adat).
Fehértói utal a *Moch, Mod* alakokkal való kapcsolatára.
Teljes alak:
1. *Mothmerius* (7 adat)
2. *Mothias* (1 adat)

Mour, Mor, Mur 1193: *Mour* (sok adat).
[Kieg.: 1246: Donatus filius Auten et fratres sui Marcellus et *Movr*]

Teljes alak:

1. *Mouruc* (13 adat)
2. *Mouricius* (1 adat)
3. *Morthaleus* (1 adat)
4. *Marcolphus* (7 adat)
5. *Morhardus* (5 adat)
6. *Morian* (5 adat)

Much 1198: *Much* (2 adat).

Fehértói utal a *Muk* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak: *Muchorias* (1 adat)

Muth, Muht 1273: *Muth* (2 adat)

Teljes alak:

1. *Muterinus* (1 adat)
2. *Muthmerius* (sok adat)

N

Nehe 1281/1361>1390: *Nehe*.

Teljes alak: *Nehemias* (2 adat)

Nesta, Neste, Nasta (nn.) 1212: *Nesta* (6 adat).

Fehértói utal a *Nestesia* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Nestadius* (1 adat)
2. *Nestesia* (nn.) (2 adat)

Nichu, Nichuu 1165: *Nichw, Nichuu*.

Lehet, hogy létezett a *Nich* rövidült alak. Ám csak az *-u* véghangzóval ellátott formája maradt fenn.

Fehértói utal a *Nuch* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Nicholaus* (sok adat)
2. *Niclous* (4 adat)
3. *Nicodemus* (3 adat)
4. *Nicolinus* (5 adat)
5. *Nicolus* (1 adat)

O

Ob cr 1268: *Ob*.

Alakváltozata: 1186/1240: *Ab*.

Teljes alak:

1. *Obertus* (1 adat)
2. *Oboncus* (1 adat)
3. *Oboneg* (2 adat)
4. *Obramus* (1 adat)
5. *Obrandus* (1 adat)

Obus, Abus [1071]/KrónKomp: *Obus* (14 adat).

Fehértói utal az *Opus, Ubes* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban az *Obustan* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Obustan* (1 adat)

Och 1222: *Och* (8 adat).

Fehértói utal az *Ok* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Ocokur* (1 adat)
2. *Octomarus* (1 adat)
3. *Okulman* (2 adat)
4. *Ochobur* (3 adat)

Od v. Ed cr 1200: *Ed* (6 adat)

Teljes alak:

1. *Odenuzel* (1 adat)
2. *Oderisius* (1 adat)
3. *Odmatt* (1 adat)
4. *Odilo* (3 adat)
5. *Odolinus* (3 adat)
6. *Odulman* (3 adat)

Odo 1091/XII: *Odo* (2 adat).

Fehértói utal az *Adou, Otto* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Odolinus* (3 adat)
2. *Odolphus* (4 adat)

Ok 1280: *Ok* (3 adat).

Fehértói utal az *Och* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Okulman* (2 adat)
2. *Okulus* (1 adat)

Ola 1258: *Ola*.

Fehértói utal az *Ula* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban az *Olahun* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Olahun* (1 adat)

Old 1284/1376: *Old*.

Teljes alak: *Oldricus* (2 adat)

Omb 1263: *Omb* (3 adat)

Teljes alak:

1. *Ombreus* (4 adat)
2. *Ambrosius* (sok adat)

Ond, Onod, Ound, Oundi, Oundu

1138/1329: *Oundi* (8 adat).

Fehértói utal az *Onth, Undod* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban az *Ondornuk* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Ondornuk* (5 adat + 1 adat nemzetségnév)

Onth, Onht, Ant cr 1177: *Ant* (sok adat).

Fehértói utal az *Antonius, Hunt, Onch, Ond* alakokkal való összefüggésre.

Teljes alak:

1. *Onthold* (1 adat)
2. *Antonius* (sok adat)

Op 1211: *Op* (2 adat).

Teljes alak: *Opodinus* (3 adat)

Oth, Otth 1237: *Oth* (12 adat).

Fehértói utal a *Hoth* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Othokarus* (10 adat)
2. *Othman* (2 adat)

3. *Othmarus* (13 adat)

4. *Othmizlaus* (1 adat)

5. *Ochobur* (3 adat)

6. *Otholin* (3 adat)

Othoc, Othok, Otok, Otak 1211:

Othoc (4 adat).

Fehértói utal az *Otk* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban az *Othokarus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Othokarus* (10 adat)

Otto, Ottho, Otho, Hottho, Atho, Hoto

1. *Otto, Ottho, Otho, Hottho*

+1061/1257: *Ottho* (10 adat) 2. *Atho, Hoto* cr 1200: *Athonis, Hoto* (1 adat).

Fehértói utal az *Ata, Odo* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Othokarus* (10 adat)
2. *Ochobur* (3 adat)
3. *Otholin* (3 adat)
4. *Othomer* (1 adat)

P

Pap, Pop +1082 [XIII]: *Pap* (9 adat).

Fehértói utal a *Popu* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Popolia* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Popolia* (1 adat)

Pec 1220/1550: *Pec*.

Fehértói utal a *Pech, Peez, Pek* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Pecusius* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Pecusius* (1 adat)

Pech, Peech, Pehc 1227/1250/1611:

Pech (7 adat fn. + 1 adat nn. + 6 adat nemzetségnév).

Fehértói utal a *Pec, Pet, Petk, Poch* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Pechcur* v. *Peter* (sok adat)
2. *Pecusius* (1 adat)

Pela 1237/1388: *Pelaha*rzta.

Teljes alak: *Pelagius* (2 adat)

Pele [1210]: *Pele*.

Fehértói utal a *Pehleh, Pete* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Pelegrinus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Pelegrinus* (1 adat)

Pelg 1221/1550: *Pelg*.

Teljes alak: *Pelgerim* (1 adat)

Pere 1279: *Pere* (2 adat).

Teljes alak:

1. *Peregrinus* (4 adat)
2. *Peregrin* (5 adat)

Perg 1241: *Perg*.

Fehértói utal a *Perk* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Pergrem* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Pergrem* (1 adat)

Perin, Perrin, Pirin, Pirrin 1230:

Perrin (4 adat).

Teljes alak: *Perintholus* (1 adat)

Pet, Peth, Peet 1211: *Pet, Peth* (14 adat).

Fehértói utal a *Pech, Peter, Peti, Peto, Petu* alakokkal való kapcsolatára.

Teljes alak:

1. *Peter* (sok adat)
2. *Petrizlau* (6 adat)
3. *Petrus* (sok adat)

Peta, Petha 1138/1329: *Peta* (sok adat).

Fehértói utal a *Pete* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Petarius* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Petarius* (1 adat)

Petri +1214/1334: *Petri* (1 adat + 2 adat nemzetségnév).

Teljes alak: *Petrizlau* (6 adat)

Pink 1265>1391: *Pynk* (7 adat).

Fehértói utal a *Pinch, Ping* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Pincusd* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Pincusd* (9 adat)

Pon 1230: *Pony* (2 adat).

Teljes alak:

1. *Poncius* (2 adat)
2. *Pangracius* (sok adat)

Por, Pour 1211: *Pour* (3 adat).

Teljes alak:

1. *Porbozlou* (2 adat)
2. *Portius* (1 adat)
3. *Poruozlous* (1 adat)

Pot, Poth, Potth, Poht

[XI]/KronKomp: *Poth* (sok adat + 1 adat nemzetségnév).

Fehértói utal a *Path, Puth, Poch, Poto, Potu, Pouth, Bot* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Botochinus* (3 adat)
2. *Potola* (2 adat)

Poto, Photo, Potho, Potou, Potto, Poutou +1061/

1360: *Potou* (14 adat).

Fehértói utal a *Boto, Pot* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Botochinus* (3 adat)
2. *Potola* (2 adat)

Pou, Pau 1207: *Pau* (5 adat).

Teljes alak: *Paulus* (sok adat)

Prid 1211: *Prid*.

Fehértói utal a *Pered* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Pridislaus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Pridislaus* (1 adat)

R

Rach, Raach 1228/1491: *Rach* (10 adat).
Fehértói utal a *Raak*, *Urach* alakokkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Rachael* (1 adat)
2. *Rachlou* (8 adat)

Rad, Raad, Radh 1246/1270/1290: *Radh* (2 adat + 2 adat nemzetségnév).
Fehértói utal a *Radi*-val való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Radibor* (1 adat)
2. *Radislaus* (sok adat)
3. *Ratoldus* (12 adat, 1 adat nemzetségnév)
4. *Radolphus* (3 adat)
5. *Radomerius* (1 adat)
6. *Raduanus* (1 adat)

Radi [XI]/Krón: *Radi* (2 adat).
Teljes alak:
1. *Radibor* (1 adat)
2. *Radislaus* (sok adat)

Rap 1289/1467: *Rap* (1 adat).
Teljes alak:
1. *Raphael* (7 adat)
2. *Raphain* (sok adat)
3. *Rapoltus* (2 adat)
4. *Rapolt* (9 adat)

Rat 1263/1366: *Rat*.
Teljes alak:

1. *Ratislaus* (3 adat)
2. *Ratmirus* (1 adat)
3. *Ratoldus* (12 adat + 1 adat nemzetségnév)

Rec 1202.1203/cr 1500: *Rec* (2 adat).
Teljes alak: *Rechel* (2 adat)

Rede 1138/1329: *Rede* (3 adat).
Teljes alak:
1. *Redempertus* (1 adat)
2. *Redemptus* (4 adat)

Regk, Reg 1276: *Regk* (2 adat).
Teljes alak:
1. *Reginpreht* (1 adat)
2. *Regulus* (5 adat)
3. *Regnaldus* (10 adat)

Ren, Reen [1283]/1283: *Ren* (*Reen*).
Fehértói utal a *Reun* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Renaldus* (sok adat)
2. *Renerius* (1 adat)
3. *Rennerius* (2 adat)

Rica 1211: *Rica*.
Teljes alak: *Richardus* (11 adat)

Rich 1264/1291: *Richteluky*.
Fehértói utal a *Ruh* alakkal való kapcsolatára.
Alakváltozata: 1239: *Ruch* (13 adat).
Teljes alak:
1. *Richardus* (11 adat)
2. *Richman* (1 adat)
3. *Ricolfus* (sok adat)

Rog v. Bog +1214/1334: *Bog* (6 adat).
Teljes alak: *Rogierius* (6 adat)

Rona 1263/1367/1591: *Rona*.
Teljes alak: *Ronaldus* (3 adat)

Rop 1299>1826: *Rop*.
Teljes alak: *Rophoinus* (2 adat)

Rucha 1287: *Rucha*.

Fehértói utal a *Ruca*, *Ruha* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Ruchard* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Ruchard* (1 adat)

Ruh, Ruch, Ruuh, Roch, Roh

1. Ruh, Ruch, Ruuh 1239: *Ruch* (12 adat) **2. Roch, Roh** 1264/1291: *Roch* (1 adat).

Alakváltozata: 1264/1291: *Richteluky*. Fehértói utal a *Buh*, *Voch* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Ruhman* (3 adat)
2. *Ruchard* (1 adat)

Rus 1255/1277: *Rus*.

Teljes alak:

1. *Ruscanus* (1 adat)
2. *Ruscinus* (1 adat)

S

Sala 1211: *Sala* (2 adat).

Fehértói utal a *Chala*, *Zala* alakokkal való összefüggésre.

Alakváltozata: 1212: *Zala* (3 adat).

Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Salamer* (1 adat)
2. *Salamon* (sok adat + nemzetségnév is)
3. *Salatiel* (1 adat)

Sam 1253!: *Sam*.

Teljes alak:

1. *Samaritanus* (1 adat)
2. *Sampson* (sok adat)
3. *Samuel* (16 adat)
4. *Samel* (4 adat)

Sama, Shama 1166/1229: *Sama* (9 adat).

Fehértói utal a *Chama*, *Saina*, *Zama* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban a *Samaritanus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Samaritanus* (1 adat)

San v. Zan +1171/a 1334: *Zan* (2 adat).

Teljes alak:

1. *Sandor* (sok adat)
2. *Sanctus* (11 adat)

Sath [1172]>1236/XVIII: *Sath* (4 adat).

Teljes alak:

1. *Sothmar* (8 adat)
2. *Saturninus* (1 adat)

Seba, Sebe, Sebeh

1. Seba 1232: *Seba* (4 adat) **2. Sebe, Sebeh** 1138/1329: *Sebe* (sok adat + nn. is < lehet, hogy az *Elisabeth* alakból keletkezett csonkulással, de nem valószínű, hogy a magyarban alakult) (vö. HAJDÚ 2003: 699).

Fehértói utal a *Cheba*, *Chebe*, *Eebe*, *Zeba* alakokkal való kapcsolatára.

Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak: *Sebastianus* (sok adat)

Sebu 1138/1329: *Sebu* (1 adat fn., 1 adat nn.).

Lehet, hogy létezett a *Seb* rövidült alak. Ám csak az *-u* véghangzóval ellátott formája maradt fenn.

Teljes alak:

1. *Sebastianus* (sok adat)
2. *Sebretus* (sok adat)

Semp +1252/1270: *Semp*.

Teljes alak: *Sempiternus* (1 adat)

Seu 1237-1240: *Sev*.

Teljes alak:

1. *Seureg* (3 adat)
2. *Seueridus* v. *Sebretus* (9 adat)

Sic, Sick, Sik 1202-1203/cr 1500: *Syc* (6 adat).

Fehértói utal a *Chik, Sicu, Suik* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Sixtus* (sok adat)
2. *Sigardus* (5 adat)
3. *Siculus* (1 adat)
4. *Sicundus* (1 adat)

Sid [1162-1172]/1236/XVII: *Sid* (3 adat).

Fehértói utal a *Chid, Scidu* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Sidizlou* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Sidizlou* (2 adat)

Sil 1248: *Syl* Teljes alak:

1. *Silvester* (sok adat)
2. *Siltrand* (1 adat)

Sima [XI]/KrónKomp: *Syma* (3 adat).

Fehértói utal a *Zima* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Smaragdus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Smaragdus* (sok adat)

Sinar, Simar 1296: *Synar*.

Teljes alak: *Smaragdus* (sok adat)

Sis 1273: *Sys*

Teljes alak:

1. *Sixtus* (sok adat)
2. *Silvester* (2 adat)

Sobu 1138/1329: *Sobu*.

Lehet, hogy létezett a *Sob* rövidült alak. Ám csak az *-u* véghangzóval ellátott formája maradt fenn.

Fehértói utal a *Subu* alakkal való kapcsolatára.

Teljes alak: *Zobozlo* (sok adat)

Sol, Soul, Sal +1086: *Sol* (18 adat + 1 adat nemzetségnév).

Fehértói utal a *Chol, Saul, Sauol*,

Solu alakokkal való kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Salamon* (sok adat + nemzetségnév is)

[Kieg.:1217/1550: *Sol filius*

Solomonis, 1274: *Salomon filius*

Solka]

2. *Salamer* (1 adat)
3. *Salatiel* (1 adat)
4. *Salterius* (1 adat)

Sot v. **Zot** 1185/1249/1352: *Sot* (8 adat).

Teljes alak: *Sothmar* (9 adat)

Stan, Sthan 1201/1227: *Stane, Stanie* (2 adat).

Teljes alak: *Stanizlaus* (5 adat)

Suat 1266: *Suat*.

Fehértói utal a *Zoac, Zovath* alakokkal való kapcsolatára. Lehet a *Suatopluc* rövidebb alakja.

Teljes alak: *Suatopluc* (2 adat)

Sub 1215/1550: *Sub*.

Fehértói utal a *Chub, Zob* alakokkal való összefüggésre.

Alakváltozata: 1185/1249/1352: *Soob* (7 adat).

Teljes alak:

1. *Suban* (2 adat)
2. *Zabazlaus* (sok adat)

Sudur 1138/1329: *Sudur*.

Teljes alak: *Sudurman* (2 adat)

T

Tad 1237-1240: *Tad*.

Teljes alak: *Tadeus* (sok adat)

Tek, Teck, Thec, Thek, Teek 1211: *Thec, Tek* (11 adat).

Fehértói utal a *Tenk*, *Theuk* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.

Teljes alak:

1. *Tekanus* (1 adat)
2. *Teklisa* (1 adat)
3. *Tekudinus* (1 adat)

Teku, Tecu, Thecu, Theku, Tehcu 1208/1359: *Tekw* (6 adat).

Teljes alak: *Tekudinus* (1 adat)

Tese 1276/1641: *Tese*.

Teljes alak: *Tesselinus* (3 adat)

Thab 1266/1273: *Thab*.

Alakváltozata: *Thob*.

Teljes alak: *Tobias* (sok adat)

Thob 1211: *Thob* (2 adat).

Alakváltozata: *Thab*.

Teljes alak:

1. *Teobaldus* (7 adat)
2. *Tobias* (sok adat)
3. *Thobiel* (1 adat)

Tiba, Thiba, Quiba (sok adat)

1. Tiba 1204: *Tyba* **2. Thiba, Quiba** 1211: *Thiba* (Quiba).

[Kieg.: 1270: particulam terre Woyk et Tyburcij Zokola uocatam. . . excepta porcione *Thybe* fratris eorundem Woyk et Tyburcij.]

Fehértói utal a *Tiban*, *Tila* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Tibacius* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Tibacius* (1 adat) v. *Tiburcius*

Tibo 1237-1240: *Tybo*.

Teljes alak:

1. *Tiboldus* (1 adat + 1 adat nemzetségnév)
2. *Tibold* (6 adat + 1 adat nemzetségnév)
3. *Tiborcus* (3 adat)
4. *Tiborc* (6 adat)

Tim 1198: *Tym* (2 adat).

Teljes alak:

1. *Timoteus* (sok adat)
2. *Timporius* (1 adat)

Tima, Thima 1220/1550: *Tima* (11 adat).

Fehértói utal a *Tema* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Timatheus*, *Timadeus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Timatheus* (2 adat)

Timo 1264/1466: *Tymo*.

Fehértói utal a *Timu* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Timoteus* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Timoteus* (sok adat)

Tiva, Thiua cr 1193: *Tiwa* (4 adat).

Fehértói utal a *Tiuan* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Tivodorus* rövidebb alakja is.

Teljes alak:

1. *Tivodorus* (3 adat) v. Teodorius
2. *Tivodor* (9 adat)
3. *Tiuanus* (1 adat)

Topa, Toppa, Tapa +1135: *Tapa* (5 adat).

Fehértói utal a *Tupa* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Topazius* rövidebb alakja is.

Teljes alak: *Topazius* (2 adat)

Tub 1234/1550: *Tub*.

Fehértói utal a *Tubu* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is. Teljes alak:

1. *Tubold* (1 adat)
2. *Tubul* (7 adat)

Tum 1220/1550: *Tum*

Teljes alak: *Tumbolt* (7 adat)

Tump, Thump, Tomp, Thomp 1221/1550: *Tump* (7 adat).

Fehértói utal a *Tomb, Thumb, Tup* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban a *Tumbolt* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Tumbolt* (7 adat)

U

Ug 1299: *Wg* (2 adat + 1 adat nemzetségnév).
Fehértói utal az *Og* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban az *Ugdalus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Ugdalus* (1 adat)

Ulu 1282: *Ulw*.
Teljes alak: *Uluelinus* (5 adat)

Ur 1192/1374/1425: *Vr reui* (3 adat).
Teljes alak:
1. *Urabag* (1 adat)
2. *Uracinus* (1 adat)
3. *Urbanus* (sok adat)
4. *Urbazius* (7 adat)
5. *Urbolt* (1 adat)
6. *Urbudinus* (1 adat)
7. *Urkundinus* (8 adat)
8. *Urianus* (1 adat)
9. *Urnicus* (2 adat)
10. *Urricus* (5 adat)
11. *Uriel* (1 adat)
12. *Urman* (3 adat)

Ura 1113: *Vra* (4 adat).
Teljes alak:
1. *Urabag* (1 adat)
2. *Uracinus* (1 adat)

Urk 1222/XVIII: *Urk*.
Teljes alak: *Urkundinus* (8 adat)

V

Vara 1138/1329: *Vara* (2 adat).
Fehértói utal a *Varo* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Varaslaus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Varaslaus* (4 adat)

Vech, Veech

1. **Vech** +1214/1334: *Wech* (11 adat)
2. **Veech** 1234/1333: *Weech* (6 adat).
Fehértói utal a *Bech* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Vechkelin* (3 adat)
2. *Vecherinus* (3 adat)
3. *Vechuslous* (1 adat)

Veche, Vece, Veze 1216/1550: *Vece* (7 adat + 1 adat nemzetségnév).
Fehértói utal a *Sartivanveche, Vehseh, Vete* alakokkal való összefüggésre.
Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Vecherinus* (3 adat)
2. *Vecelinus* (2 adat + 1 adat nemzetségnév)

Vel 1288/1288: *Wel*.
Fehértói utal a *Vello* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Velascus* (2 adat)
2. *Velemir* (3 adat)
3. *Velermerius* (1 adat)
4. *Velillanus* (1 adat)
5. *Velizlaus* (3 adat)
6. *Velprit* (sok adat + 1 adat nn.)

Vela 1228/1491: *Wela* (4 adat).
Fehértói utal a *Bela*-val való kapcsolatára. Lehet azonban a *Velascus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Velascus* (2 adat)

Velph 1074: *Welph* (2 adat).
Teljes alak: *Velprit* (sok adat + 1 adat
nn.)

Ven 1298/1374: *Wen*.
Teljes alak:
1. *Venceslaus* (sok adat)
2. *Venhardus* (1 adat)
3. *Vencilinus* (1 adat)

Vence 1138/1329: *Wence*.
Fehértói utal a *Venche* alakkal való
kapcsolatára.
Teljes alak:
1. *Vincencius* (sok adat)
2. *Venceslaus* (sok adat)

Vench +1058/1300/1402: *Wenchwta*.
Fehértói utal a *Venth* alakkal való
kapcsolatára. Lehet azonban a
Venhardus rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Venhardus* (1 adat)

Venche 1294/XVII: *Wenche*,
Wenceslai.
Fehértói utal a *Venceslaus*, *Vence*
alakokkal való kapcsolatára.
Teljes alak: *Venceslaus* (sok adat)

Vic, Vik, Huic +1171/a 1334: *Wic* (3
adat).
Teljes alak:
1. *Vicalius* (1 adat)
2. *Vicens* (2 adat)
3. *Victor* (1 adat)
4. *Vikozlaus* (1 adat)

Vica 1213/1550: *Vica*.
Teljes alak: *Vicalius* (1 adat)

Vid, Vuid, Huid [XI]/Krón: *Vid* (sok
adat).
[Kieg.:1256/1410: dominabus Pynne
et Ilana . . . filiabus Nicolai
fily *Vid* de Janus, *Vidol* filii predicti
Nicolai.]

Fehértói utal a *Vido*, *Vidu*, *Vith*
alakokkal való kapcsolatára. Lehet
azonban rövidült alak is.

Teljes alak:
1. *Videkus* (8 adat)
2. *Vidisdinus* (1 adat)
3. *Vidizlaus* (1 adat)
4. *Vidol* (3 adat)
5. *Vidomerius* (1 adat)
6. *Vidomer* (3 adat)
7. *Vidozlaus* (2 adat)

Vide, Videh 1211: *Videh*, *Vide* (1
adat)
Teljes alak: *Videkus* (8 adat)

Vido, Vidou, Vuido +1029
[1169]/1364: *Vidonem* (13 adat).
Fehértói utal a *Guido*, *Vid* alakokkal
való összefüggésre. Lehet azonban
rövidült alak is.

Teljes alak:
1. *Vidomerius* (1 adat)
2. *Vidomer* (3 adat)
3. *Vidol* (3 adat)
4. *Vidozlaus* (2 adat)

Vidu 1211: *Widu* (2 adat).
Fehértói utal a *Vid* alakkal való
kapcsolatára. De lehet a *Vidumer*
rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Vidumer* (1 adat)

Vig 1138/1329: *Wig*.
Teljes alak:
1. *Vigal* (1 adat)
2. *Vigandus* (4 adat)

Viga 1211: *Viga*.
Teljes alak: *Vigandus* (4 adat)

Vin 1138/1329: *Vin*.
Fehértói utal az *Ina* alakkal való
kapcsolatára. De lehet rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Vincencius* (sok adat)
2. *Vinceslou* (14 adat)
3. *Vinricus* (1 adat)

Vinch, Vinc 1219/1276: *Wynchy, Wynchi* (2 adat).
Teljes alak: *Vincencius* (sok adat)

Vir 1138/1329: *Vir*.
Teljes alak:
1. *Viragus* (1 adat)
2. *Virozlaus* (1 adat)

Vis 1202-1203/cr 1500: *Vis* (2 adat).
Teljes alak:
1. *Visalau* (1 adat)
2. *Visuntinus* (4 adat)

Visa, Vissa 1138/1329: *Wisa* (6 adat).
Fehértói utal az *Isa* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Visalau* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Visalau* (1 adat)

Vita 1222/1344: *Vita*.
Fehértói utal a *Vitan* alakkal való kapcsolatára. De lehet a *Vitalis* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Vitalis* (sok adat)

Vith 1237/1433: *Wyth*.
Fehértói utal a *Vid, Vitk* alakokkal való összefüggésre. De lehet a *Vitalis* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Vitalis* (sok adat)

Vlcou, Vlco, Vlko, Vlkou, Volko 1138/1329: *Vlcov* (5 adat + 1 adat nemzetségnév).
Fehértói utal a *Vokou* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Volkomirius* (3 adat)
2. *Volkoslou* (5 adat)
3. *Vlkodrug* (3 adat)

Vlk, Vlc, Vlkh, Valk, Volc, Volck, Volk, Velk, Velec, Velek, Veluc, Veluqu, Velich, Velig, Veligh, Velik,

Velicz, Vilc, Vilek, Vilich, Vilik (sok adat)

1. *Vlk, Vlc, Vlkh* 1201/1227: *Wlc* 2. *Valk, Volc, Volck, Volk* 1228/1359: *Wolk* 3. *Velk, Velec, Velek, Veluc, Veluqu* cr 1200: *Velec, Veluc* 4. *Velich, Velig, Veligh, Velik, Velicz* cr 1262/1269: *Welik* 5. *Vilc, Vilek, Vilich, Vilik* +1061/1257/1377: *Wilik*.
Teljes alak:

1. *Vlkina* (9 adat)
2. *Vlkinus* (2 adat)
3. *Vlkodrug* (3 adat)
4. *Volkomirius* (3 adat),
[Kieg.: 1272: *Wlk filio Wlkomerij*]
5. *Volkomer* (5 adat),
[Kieg.: 1271: *Wolk filio Wolcomer*]
6. *Volkoslou* (5 adat)

Vlos, Vlas 1138/1329: *Vlos, Vlas* (2 adat).
Teljes alak: *Blasius* (sok adat)

Vodi +1214/1334: *Wody*.
Lehet, hogy létezett a *Vod* rövidült alak. Ám az *-i* véghangzóval ellátott formája maradt fenn.
Teljes alak: *Vodrius* (1 adat)

Vodu, Voddu 1206: *Voddu* (2 adat).
Fehértói utal a *Vadu* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban, hogy létezett a *Vod* rövidült alak. Ám az *-u* véghangzóval ellátott formája maradt fenn.
Teljes alak: *Vodrius* (1 adat)

Volf, Volff, Volfh, Volph 1161: *Wolph* (6 adat).
Teljes alak:
1. *Volfardus* (2 adat)
2. *Volferus* (6 adat)
3. *Volffgangus* (1 adat)

Vulch 1288>1355: *Wulch*.
Teljes alak: *Vlchizlau* (3 adat)

Z

Zaba 1245/1588: *Zaba* (3 adat).
Fehértói utal a *Taba*, *Zabad*, *Zoba* alakokkal való összefüggésre. Lehet azonban a *Zabazlaus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Zabazlaus* (1 adat)

Zah, Zach, Zaah, Zahc 1055: *Zache* (sok adat + nemzetségnév is).
Fehértói utal a *Zaha*, *Zahu*, *Zak*, *Zoch* alakokkal való kapcsolatára.
Teljes alak:
1. *Zakarias* (14 adat)
2. *Zacheus* (18 adat)

Zaha, Zoha 1297: *Zaha* (2 adat).
Fehértói utal a *Zah*, *Zoga* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Zakarias* (14 adat)
2. *Zahar* (3 adat)

Zaka, Zaca, Zacka, Zoca, Saca +1135/+1262/1566: *Zacka* (8 adat).
Fehértói utal a *Zeha* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban a *Zakarias* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Zakarias* (14 adat)

Zala 1212: *Zala* (3 adat).
Alakváltozata: 1211: *Sala* (2 adat).
Teljes alak:
1. *Zaladin* (1 adat)
2. *Zalakuz* (1 adat)
3. *Zalamerius* (1 adat)
4. *Zalandus* (8 adat)

Zeba, Zebe 1211: *Zebe* (4 adat).
Fehértói utal a *Seba* alakkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:

1. *Zebedei* (1 adat)
2. *Zebehard* (1 adat)
3. *Zebena* (7 adat)
4. *Zebeslaus* (2 adat)

Ze v. **Selle** +1135: *Sele* (9 adat)
Teljes alak:
1. *Zebebeg* (1 adat)
2. *Zelemen* (5 adat)

Zob, Soob, Zub 1185/1249/1352: *Soob* (7 adat).
Fehértói utal a *Sub* alakkal való kapcsolatára.
Alakváltozata: 1215/1550: *Sub* (1 adat).
Teljes alak:
1. *Zobozlo* (sok adat)
2. *Zabazlaus* (sok adat)

Zoch, Zooch, Zouch, Scoch 1225/1408: *Zouch* (13 adat).
Fehértói utal a *Boch*, *Zah*, *Zot* alakokkal való kapcsolatára. De lehet a *Zacheus* rövidebb alakja is.
Teljes alak: *Zacheus* (18 adat)

Zor, Szor 1214/1550: *Zor* (2 adat).
Teljes alak:
1. *Zoerardus* (5 adat)
2. *Zorislau* (2 adat)

Zot, Zoth, Sot 1185/1249/1352: *Sot* (8 adat).
Fehértói utal a *Zat*, *Zoch* alakokkal való kapcsolatára. Lehet azonban rövidült alak is.
Teljes alak:
1. *Sothmar* (8 adat)
2. *Zothmund* (1 adat)

2. Melléklet (táblázat)

Rövidített alak	Fonológiai szerkezte	Teljes alak	Fonológiai szerkezte	Teljes alak	Fonológiai szerkezte	Teljes alak	Fonológiai szerkezte	Teljes alak	Fonológiai szerkezte
<i>Chris</i>	CVC	<i>Christianus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Cristoforus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Crispinus</i>	CVCVCVCVC	<i>Crisis</i>	CVCVCVC
<i>Drag</i>	CVC	<i>Dragostianus</i>	CVCVCVCVCVC						
<i>Drug</i>	CVC	<i>Drugomus</i>	CVCVCVC						
<i>Prid</i>	CVC	<i>Pridislans</i>	CVCVCVCVCVC						
<i>Stan</i>	CVC	<i>Stantizianus</i>	CVCVCVCVCVC						
<i>Snat</i>	CVC	<i>Snatopluc</i>	CVCVCVCVC						
<i>Vlas</i>	CVC	<i>Blasius</i>	CVCVCVC						
<i>Frank</i>	CCVC	<i>Franciskus</i>	CCVCVCVCVCVC						
<i>Clemen</i>	CCVCVC	<i>Clementinus</i>	CVCVCVCVCVCVC						
<i>Pon</i>	CV	<i>Pantus</i>	CVVCVC?						
<i>Bab</i>	CVC	<i>Baboneg</i>	CVCVCVC						
<i>Bach</i>	CVC	<i>Bachaler</i>	CVCVCVC	<i>Bachkolda</i>	CVCVCVCVC				
<i>Bog</i>	CVC	<i>Bogameritus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Bogdanius</i>	CVCVCVCVC	<i>Bogzegh</i>	CVCCVC		
<i>Bal</i>	CVC	<i>Baldianus</i>	CVCVCVCVC	<i>Balastus</i>	CVCVCVCVC	<i>Bolera</i>	CVCVCVC	<i>Bolandus</i>	CVCVCVCVC
<i>Bar</i>	CVC	<i>Balfinus</i>	CVCVCVCVC	<i>Bartholomeus</i>	CVCVCVCVCVCVC	<i>Boricus</i>	CVCVCVCVC	<i>Baradlaus</i>	CVCVCVCVCVC
<i>Bor</i>	CVC	<i>Bornabus</i>	CVCVCVCVC	<i>Borcus</i>	CVCVCVC				
<i>Bas</i>	CVC	<i>Basilus</i>	CVCVCVCVC	<i>Bastinus</i>	CVCVCVCVC				
<i>Bel</i>	CVC	<i>Bela</i>	CVCV	<i>Belamin</i>	CVCVCVC	<i>Belesinus</i>	CVCVCVCVC	<i>Beloslans</i>	CVCVCVCVCVC
<i>Ben</i>	CVC	<i>Benedictus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Beniamin (us)</i>	CVCVCVC (VC)				
<i>Ber</i>	CVC	<i>Berizlaus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Bernardus</i>	CVCVCVCVC	<i>Bertrandus</i>	CVCVCVCVCVCVC	<i>Bertolo</i>	CVCCVCV
<i>Beth</i>	CVC	<i>Bethlehem</i>	CVCVCVCVC	<i>Beroldus</i>					
<i>Bez</i>	CVC	<i>Beztridus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Bezirus</i>	CVCVCVCVC				
<i>Bith</i>	CVC	<i>Bitolus</i>	CVCVCVCVCVC						
<i>Bob</i>	CVC	<i>Baboneg</i>	CVCVCVC						
<i>Boch</i>	CVC	<i>Bocholertius</i>	CVCVCVCVCVC						
<i>Bod</i>	CVC	<i>Bodamer</i>	CVCVCVC	<i>Bodmerius</i>	CVCVCVCVC	<i>Bodslaus</i>	CVCVCVCVC		
<i>Bog</i>	CVC	<i>Bogameritus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Bogelans</i>	CVCVCVCVC	<i>Bogdanius</i>	CVCVCVCVC	<i>Bogdoslaus</i>	CVCVCVCVCVC
<i>Bon</i>	CVC	<i>Bonifacius</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Bonaventura</i>	CVCVCVCVCVCVC	<i>Boniperius</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Boner</i>	CVCVC
<i>Bot</i>	CVC	<i>Botond</i>	CVCVC	<i>Botochinus</i>	CVCVCVCVC	<i>Batissus</i>	CVCVCVCVC		
<i>Bud</i>	CVC	<i>Budizlaus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Budmerius</i>	CVCVCVCVC	<i>Bothisius</i>			
<i>Bug</i>	CVC	<i>Bogelans</i>	CVCVCVCVC	<i>Bugaphatus</i>	CVCVCVCVC				
<i>Bar</i>	CVC	<i>Borozloui</i>	CVCVCVCVC	<i>Baridius</i>	CVCVCVCVC	<i>Barbech</i>	CVCCVC		
<i>Chab</i>	CVC	<i>Chobias</i>	CVCVCVC						
<i>Chep</i>	CVC	<i>Chepanus</i>	CVCVCVC	<i>Chepelens</i>	CVCVCVCVC	<i>Cheperka</i>	CVCVCVC		
<i>Ches</i>	CVC	<i>Cesarus</i>	CVCVCVCVC						
<i>Chol</i>	CVC	<i>Colomanus</i>	CVCVCVCVCVC						
<i>Chom</i>	CVC	<i>Compoldus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Chomoslou</i>	CVCVCVC	<i>Chomodor</i>	CVCVCVC		
<i>Chud</i>	CVC	<i>Chudzianus</i>	CVCVCVCVCVC						
<i>Cuk</i>	CVC	<i>Cukenus</i>	CVCVCVC						
<i>Chun</i>	CVC	<i>Conradus</i>	CVCVCVCVC	<i>Cunitus</i>	CVCVCVC	<i>Cuncheinus</i>	CVCVCVCVC		

Hog	CVC	Heremimus	CVCVCVCVCVC	Heritidus	CVCVCVCVC?	Herimus	CVCVCVCVC?			
Hol	CVC	Hogerius	CVCVCVCVC	Hogrus	CVCVCVC					
Hol	CVC	Holgerius	CVCVCVCVC	Holbrandus	CVCVCVCVCVC					
Hus	CVC	Husvel	CVCVCVC							
Jak	CVC	Jacobus	CVCVCVCVC	Jacobus	CVCVCVCVC	Jacutus	CVCVCVCVC			
Jan	CVC	Jandinus	CVCVCVCVC							
Jed	CVC	Jedomericus	CVCVCVCVCVC							
Jus	CVC	Justus	CVCVCVC							
Jut	CVC	Jutah	CVCVC?	Intomuz	CVCVCVC					
Kaz	CVC	Kazmerius	CVCVCVCVCVC							
Kid	CVC	Kidol	CVCVCVC							
Kok	CVC	Kukanus	CVCVCVC							
Kol	CVC	Colomannus	CVCVCVCVCVC							
Koth	CVC	Kothardus	CVCVCVCVC							
Kud	CVC	Kudmen	CVCVCVC	Kothmannus	CVCVCVCVC					
Kim	CVC	Kimchlinus	CVCVCVCVC							
Lad	CVC	Ladislans	CVCVCVCVC	Ladomerus	CVCVCVCVCVC					
Lad	CVC	Ladislans	CVCVCVCVC	Ladus	CVCVCVC					
Leg	CVC	Legforus	CVCVCVCVC	Legupruk	CVCVCVC	Legenus	CVCVCVC			
Lod	CVC	Ladomerius	CVCVCVCVCVC							
Lod	CVC	Lodogarius								
Lom	CVC	Lambertus	CVCVCVCVC							
Loch	CVC	Lochardus	CVCVCVCVC?							
Luc	CVC	Lucachus	CVCVCVCVC	Lucardus	CVCVCVCVC	Luculimus	CVCVCVCVC			
Lud	CVC	Ludagares	CVCVCVCVC	Ludomer	CVCVCVC	Ludimus	CVCVCVCVC			
Lud	CVC	Ludonitus								
Mach	CVC	Macharius	CVCVCVCVC	Macrabetus	CVCVCVCVC					
Mach	CVC	Machabetus								
Mag	CVC	Magdalena	CVCVCVCVCV	Magdanus	CVCVCVCVC	Magnoldus	CVCVCVCVC	Mogodir (s)	CVCVCVCV (C)	
Mak	CVC	Macharius	CVCVCVCVC	Mokiamus	CVCVCVCVC					
Man	CVC	Manfredus	CVCVCVCVC	Manasis	CVCVCVC	Manaslou	CVCVCVCV	Manhardus	CVCVCVCVC	
Math	CVC	Mathias	CVCVC	Matens	CVCVCVC					
Mer	CVC	Merhardus	CVCVCVCVC	Merculimus	CVCVCVCVCVC	Mercarius	CVCVCVCVC			
Meth	CVC	Methfredh	CVCVCVC							
Mic	CVC	Michadeus	CVCVCVCVC	Michael	CVCVCVC	Miclous	CVCVCVC???	Micolet	CVCVCVC	Micodinus Michodemus Miculimus
Mih	CVC	Mihal	CVCVC							
Mik	CVC	Michadeus	CVCVCVCVC	Michael	CVCVCVC	Miclous	CVCVCVC???	Mikola	CVCVCVC	Micodinus
Mil	CVC	Miltan	CVCVCVC	Milgozt	CVCVCVC	Miltzan	CVCVCVCV	Milbraht	CVCVCVC	Milost
Mir	CVC	Mirizlan	CVCVCVCVCVC	Miroslau	CVCVCVCV					
Mis	CVC	Missael	CVCVCVC							
Moch	CVC	Mokiamus	CVCVCVCVC	Mochorius	CVCVCVCVC	Mocodinus	CVCVCVCVC			
Mod	CVC	Mammerius	CVCVCVCVCVC	Modesius	CVCVCVCVC	Moterinus	CVCVCVCVC	Mothias	CVCVC	
Mog	CVC	Magdalena	CVCVCVCVCV	Mogodias	CVCVCVCVC					
Moh	CVC	Moharias	CVCVCVCVC							
Moth	CVC	Mammerius	CVCVCVCVC	Mothias	CVCVC					
Mach	CVC	Machorius	CVCVCVCVC							
Muth	CVC	Muthomerius	CVCVCVCVC	Muterius	CVCVCVCVC					
Pop	CVC	Popolia	CVCVCVCV							

<i>Fig</i>	CVC	<i>Vigandus</i>	CVCVCVCVC	<i>Vigal</i>	CVCVC															
<i>Fin</i>	CVC	<i>Vincencius</i>	CVCCVCVCVC	<i>Vincelon</i>	CVCCVCCV															
<i>Fir</i>	CVC	<i>Virgus</i>	CVCVCVC	<i>Viroslaus</i>	CVCVCVCVC															
<i>Fis</i>	CVC	<i>Vismartinus</i>	CVCVCVCVCVC	<i>Visolan</i>	CVCVCV															
<i>Fith</i>	CVC	<i>Vitalis</i>	CVCVCVC																	
<i>Zah</i>	CVC	<i>Zaharias</i>	CVCVCVCVC	<i>Zachens</i>	CVCVCVCVC															
<i>Zob</i>	CVC	<i>Zobozlo</i>	CVCVCVCV	<i>Zobazlaus</i>	CVCVCVCVC															
<i>Zoch</i>	CVC	<i>Zachens</i>	CVCVCVC																	
<i>Zor</i>	CVC	<i>Zorandis</i>	CVCVCVCVC	<i>Zorislau</i>	CVCVCVCV															
<i>Zot</i>	CVC	<i>Zothmar</i>	CVCVCVC	<i>Zothmund</i>	CVCVCVC															
<i>Leus</i>		<i>Leustacius</i> <i>Leustadius</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Mour</i>	CVC	<i>Mouric</i>	CVCVC	<i>Mouricus</i>	CVVCVCVCVC															
<i>Seu</i>	CVC v. CV?	<i>Seneridus</i>	CVCVCVCVC	<i>Searag</i>	CVCCVCVC???															
<i>Gant(u)</i>	CVC(V)	<i>Gumbarus</i>	CVCVCVC																	
<i>Hipa(u)</i>	CVC(V)	<i>Hippolitus</i>	CVCVCVCVC																	
<i>Nicht(u)</i>	CVC(V)	<i>Nicholaus</i>	CVCVCVCVC	<i>Nicolinus</i> <i>Nicolomus</i> <i>Sebretus</i>	CVCVCVCVC															
<i>Seht(u)</i>	CVC(V)	<i>Sebastianus</i>	CVCVCVCVCVC																	
<i>Sob(u)</i>	CVC(V)	<i>Zobozlo</i>	CVCVCVCV																	
<i>Fod(f)</i>	CVC(V)	<i>Fodritus</i>	CVCVCVC																	
<i>Vod(u)</i>	CVC(V)	<i>Vodritus</i>	CVCVCVC																	
<i>Geru</i>	CVC(V) v. CVCC	<i>Geruasius</i>	CVCCVCVCVC???																	
<i>Bend</i>	CVCC	<i>Bendekus</i>	CVCVCVCVC	<i>Benedictus</i>	CVCCVCVCVC															
<i>Bent</i>	CVCC	<i>Benramus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Bern</i>	CVCC	<i>Bernardus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Bort</i>	CVCC	<i>Bartholom (eus)</i>	CVCCVCVC (VVC)																	
<i>Fele</i>	CVCC	<i>Felcianus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Forc</i>	CVCC	<i>Forcelaus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Forcadinus</i>	CVCCVCVCVC															
<i>Fulch</i>	CVCC	<i>Folkmarus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Fulcerus</i>	CVCCVCVCVC															
<i>Gal</i>	CVCC	<i>Galtarus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Gerg</i>	CVCC	<i>Georgius</i>	CVVCVCVCVC	<i>Georgius</i>	CVCVCVCVCVC															
<i>Gord</i>	CVCC	<i>Gordislans</i>	CVCCVCVCVCVC																	
<i>Gurg</i>	CVCC	<i>Georgius</i>	CVVCVCVCVC	<i>Giurganus</i>	CVCCVCVCVC															
<i>Hans</i>	CVCC	<i>Hansehmus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Kirach</i>	CVCC	<i>Kirschlinus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Lanch</i>	CVCC	<i>Lanchretus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Lomb</i>	CVCC	<i>Lambertus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>Lopp</i>	CVCC	<i>Lambertus</i>	CVCCVCVCVC																	
<i>March</i>	CVCC	<i>Marcellus</i> <i>Marcolphus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Marchart</i>	CVCCVCC															
<i>Mark</i>	CVCC	<i>Marcellus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Markalius</i>	CVCCVCVCVC															
<i>Merk</i>	CVCC	<i>Mercurius</i>	CVCCVCVCVCVC	<i>Mercurius</i>	CVCCVCVCVC															

<i>Mert</i>	CVCC	<i>Mertlinus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Mertel</i>	CVCCVC							
<i>Mois</i>	CVCC	<i>Moises</i>	CVCCVC									
<i>Peig</i>	CVCC	<i>Peiggrim</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Perg</i>	CVCC	<i>Pergrom</i>	CVCCVCVC									
<i>Pink</i>	CVCC	<i>Pincusd</i>	CVCCVC									
<i>Semp</i>	CVCC	<i>Sompiermus</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Tamp</i>	CVCC	<i>Tumbolt</i>	CVCCVC									
<i>Velph</i>	CVCC	<i>Velprit</i>	CVCCVC									
<i>Vench</i>	CVCC	<i>Vencharidus</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Vinc</i>	CVCC	<i>Vincencius</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Volk</i>	CVCC	<i>Volkomer</i>	CVCCVCVC	<i>Volkominus</i>	CVCCVCVCVCVC	<i>Volkoslou</i>	CVCCVCVCVC	<i>Valeodring</i>	CVCCVCVCVC	<i>Volkina</i>	CVCCVCVC	
<i>Volf</i>	CVCC	<i>Volfenus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Volfardus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Volfganigus</i>	CVCCVCVCVCVC					
<i>Vuleh</i>	CVCC	<i>Vulchisto</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Bert(i)</i>	CVCC(V)	<i>Bertoldus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Berrandus</i>	CVCCVCVCVCVC	<i>Barholom</i>	CVCCVCVCVC					
<i>Dobr(i)</i>	CVCC(V)	<i>Dobrozlau (s)</i>	CVCCVCVCVC (V C)	<i>Dobromerius</i>	CVCCVCVCVCVC							
<i>Gun(fu)</i>	CVCC(V)	<i>Guntherus</i>	CVCCVCVC									
<i>Barta</i>	CVCCV	<i>Barnabas</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Bartha</i>	CVCCV	<i>Bartholous</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Bende</i>	CVCCV	<i>Benackus</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Berta</i>	CVCCV	<i>Bertoldus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Bertannus</i>	CVCCVCVCVC							
<i>Borta</i>	CVCCV	<i>Barnabas</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Cherne</i>	CVCCV	<i>Chernerius</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Hilde</i>	CVCCV	<i>Hildebrandus</i>	CVCCVCVCVCVCVC									
<i>Nesta</i>	CVCCV	<i>Nestasia</i>	CVCCVCVCV	<i>Nestanus</i>	CVCCVCVCVC							
<i>Penri</i>	CVCCV	<i>Petrizlau</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Vence</i>	CVCCV	<i>Vincencius</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Venehe</i>	CVCCV	<i>Venceslaus</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Venehe</i>	CVCCV	<i>Vencslaus</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Venehe</i>	CVCCV	<i>Vincencius</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Volko</i>	CVCCV	<i>Volkominus</i>	CVCCVCVCVCVC	<i>Volkoslou</i>	CVCCVCVCVC	<i>Valeodring</i>	CVCCVCVCVC					
<i>Bortol</i>	CVCCVC	<i>Barholom (eus)</i>	CVCCVCVCVC (VVC)									
<i>Bacha</i>	CVCV	<i>Bachaler</i>	CVCCVCVC									
<i>Bagu</i>	CVCV	<i>Bagamerius</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Bala</i>	CVCV	<i>Balaseus</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Bati</i>	CVCV	<i>Batisius</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Bele</i>	CVCV	<i>Belesimus</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Bella</i>	CVCV	<i>Bellamih</i>	CVCCVCVC?									
<i>Bene</i>	CVCV	<i>Benedictus</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Benia</i>	CVCV	<i>Beniamin (us)</i>	CVCCVCVC (VC)?									
<i>Bocho</i>	CVCV	<i>Bocholarius</i>	CVCCVCVCVCVC									
<i>Boda</i>	CVCV	<i>Bodamer</i>	CVCCVCVC									
<i>Bona</i>	CVCV	<i>Bonaventura</i>	CVCCVCVCVCVCVC									
<i>Boto</i>	CVCV	<i>Botochinus</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Kata</i>	CVCV	<i>Katarina</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Dama</i>	CVCV	<i>Damaldus</i>	CVCCVCVCVC	<i>Damaslau</i>	CVCCVCVC	<i>Damiannus</i>	CVCCVCVCVC?					
<i>Deda</i>	CVCV	<i>Dedalus</i>	CVCCVCVC									
<i>Deme</i>	CVCV	<i>Demetrius</i>	CVCCVCVCVCVC	<i>Demeter</i>	CVCCVCVC	<i>Demetrius</i>	CVCCVCVCVC					
<i>Dene</i>	CVCV	<i>Deneper</i>	CVCCVCVCVC	<i>Deneszer</i>	CVCCVCVCVC							
<i>Doma</i>	CVCV	<i>Domaldin</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Dona</i>	CVCV	<i>Domaldus</i>	CVCCVCVCVC									
<i>Dona</i>	CVCV	<i>Domarus</i>	CVCCVCVC									

<i>Eg</i>	VC	<i>Egidius</i>	VCVVCVC	<i>Egidius</i>	VCCVCCVC	<i>Egpreth</i>	VCCVC	<i>Egliberius</i>	VCCVCCVCVC		
<i>Ek</i>	VC	<i>Ekel</i>	VCVC	<i>Ekeberius</i>	VCVCVCCVC	<i>Elexus</i> <i>Elixens</i> <i>Elercus</i>	VCVCVVC	<i>Elkims</i> <i>Ellenus</i> <i>Elvinus</i>	VCCVCVC	<i>Elemeres</i>	VCVCVCVC
<i>El</i>	VC	<i>Elias</i>	VCVVC	<i>Elebas</i> <i>Eletis</i>	VCVCVC	<i>Engelberius</i>	VCCVCCVCCVC	<i>Endras</i> <i>Endinus</i> <i>Esholch</i>	VCCVCVC		
<i>En</i>	VC	<i>Endre</i>	VCCCV	<i>Enarbus</i>	VCVCVC	<i>Ezner</i>	VCCVVC				
<i>Es</i>	VC	<i>Esau</i>	VCV	<i>Esiga</i>	VCVCVC						
<i>Eih</i>	VC	<i>Eihibel</i>	VCVCVC								
<i>Ob</i>	VC	<i>Oboneg</i>	VCVCVC	<i>Obertus</i> <i>Oboncius</i> <i>Obustan</i>	VCVCVC	<i>Obramus</i>	VCCVCVC	<i>Obrandus</i>	VCCVCVC		
<i>Och</i>	VC	<i>Ochobar</i> <i>Ockur</i>	VCVCVC	<i>Ochlanin</i>	VCVCVC	<i>Ochomarus</i>	VCCVCCVCVC				
<i>Od</i>	VC	<i>Odillo</i>	VCVCV	<i>Odollinus</i> <i>Odenusel</i>	VCVCVCVC	<i>Odulnan</i>	VCVCVCVC	<i>Odersius</i>	VCCVCCVCVC	<i>Odinat</i>	VCCVC
<i>Ok</i>	VC	<i>Okulnan</i>	VCVCVC	<i>Okulus</i>	VCVCVC						
<i>Op</i>	VC	<i>Opodinus</i>	VCVCVCVC			<i>Ochobar</i> <i>Otholin</i> <i>Othomer</i>	VCVCVC	<i>Othman</i>	VCCVC	<i>Othmiticus</i>	VCCVCCVCVC
<i>Oth</i>	VC	<i>Othmarus</i>	VCVCVC	<i>Othkarnus</i>	VCVCVCVC						
<i>Ug</i>	VC	<i>Ugdatus</i>	VCVCVC								
<i>Ur</i>	VC	<i>Urbanus</i> <i>Urricus</i> <i>Urnicus</i>	VCVCVC	<i>Urkanidius</i>	VCVCVC	<i>Urbozilis</i>	VCCVCCVCVC	<i>Urman</i>	VCCVC	<i>Urbag</i>	VCVCVC
		<i>Uracinus</i>	VCVCVCVC	<i>Urbalt</i>	VCVCVC	<i>Urhadinus</i>	VCCVCCVCVC	<i>Urianus</i>	VCCVCCVC	<i>Uriel</i>	VCVVC
<i>Act</i>	VC	<i>Achimannus</i>	VCVCVCVC								
<i>Fus</i>	VC	<i>Fuscid</i> <i>Euzidmus</i>	VCVC(VCVC)	<i>Fasehius</i>	VCVCVC	<i>Fistachius</i>	VCCVCCVC				
<i>Anch</i>	VCC	<i>Anchak</i>	VCCVC	<i>Anthold</i>	VCCVC						
<i>Ant</i>	VCC	<i>Antaleus</i> <i>Antonius</i> <i>Anthimus</i>	VCCVCVCVC	<i>Anthold</i>	VCCVCC						
<i>Els</i>	VCC	<i>Elsabet</i>	VCVCVCVC								
<i>Old</i>	VCC	<i>Oldricus</i>	VCCVCVCVC								
<i>Omb</i>	VCC	<i>Ambrosius</i>	VCCVCVCVC	<i>Ombreus</i>	VCCVCVC						
<i>Ona</i>	VCC	<i>Ondornuk</i>	VCCVCVCVC								
<i>Urk</i>	VCC	<i>Urkanidius</i>	VCCVCVCVC								
<i>Ezi(t)</i>	VCC(V)	<i>Ezner</i>	VCCVVC								
<i>Ulu</i>	VCC?	<i>Uluenius</i>	VCCVCVC??								
<i>Abra</i>	VCCV	<i>Abraham</i>	VCVCVCVC								
<i>Abxa</i>	VCCV	<i>Abxalon</i>	VCCVCVC								
<i>Anta</i>	VCCV	<i>Antaleus</i>	VCCVCVCVC								
<i>Anto</i>	VCCV	<i>Antonius</i>	VCCVCVCVC								
<i>Antu</i>	VCCV	<i>Antald</i>	VCCVCC								
<i>Elsa</i>	VCCV	<i>Elsabet</i>	VCCVCVC								
<i>Engg</i>	VCCV	<i>Engelberius</i>	VCCVCCVCCVC								
<i>Erne</i>	VCCV	<i>Ernerius</i>	VCCVCVCVC	<i>Ernestus</i>	VCCVCVC						
<i>Agat</i>	VCV	<i>Agabit</i>	VCVCVC								
<i>Agj</i>	VCV	<i>Agmenus</i>	VCVCVCVC								
<i>Ana</i>	VCV	<i>Ananias</i>	VCVCVCVC								
<i>Ata</i>	VCV	<i>Atanas</i> <i>Atakur</i>	VCVCVC								

<i>Ele</i>	VCV	<i>Elekus</i> <i>Elets</i>	VCVCVC	<i>Elemes</i>	VCVCVCVC	<i>Elerus</i> <i>Elexus</i>	VCVCVVC			
<i>Eze</i>	VCV	<i>Ezechiel</i>	VCVCVCVC							
<i>Ite</i>	VCV	<i>Itemerius</i>	VCVCVCVVC	<i>Itemus</i>	VCVCVC					
<i>Iva</i>	VCV	<i>Ivachinus</i>	VCVCVCVC	<i>Ivahan</i>	VCVCVC	<i>Ivan</i>	VCVC			
<i>Odo</i>	VCV	<i>Odolinus</i>	VCVCVCVC	<i>Odolphus</i>	VCVCVCVC					
<i>Ola</i>	VCV	<i>Olahun</i>	VCVCVC							
<i>Otho</i>	VCV	<i>Othokarus</i>	VCVCVCVC	<i>Ochohar</i> <i>Otholn</i> <i>Othomer</i>	VCVCVC					
<i>Ura</i>	VCV	<i>Urabag</i>	VCVCVC	<i>Uracinus</i>	VCVCVCVC					
<i>Achia</i>	VCV	<i>Achiamamus</i>	VCVCVCVC							
<i>Euse</i>	VCV	<i>Eusebius</i>	VCVCVC							
<i>Euzi</i>	VCV	<i>Euzidinus</i>	VCVCVCVC							
<i>Acil</i>	VCVC	<i>Achilles</i>	VCVCVC							
<i>Alex</i>	VCVC	<i>Alexander</i>	VCVCVCVC	<i>Alexandria</i>	VCVCVCCVV					
<i>Alus</i>	VCVC	<i>Alustan</i>	VCVCVC							
<i>Anas</i>	VCVC	<i>Anastastus</i>	VCVCVCVVC							
<i>Elis</i>	VCVC	<i>Elisabet</i>	VCVCVCVC							
<i>Obus</i>	VCVC	<i>Obustan</i>	VCVCVC							
<i>Othok</i>	VCVC	<i>Othokarus</i>	VCVCVCVC							
<i>Elisa</i>	VCVCV	<i>Elisabet</i>	VCVCVCVC							
<i>Elia</i>	VCVV	<i>Eliatim</i>	VCVCVCVC	<i>Elias</i>	VCVV					

Irodalom

- E. ABAFFY ERZSÉBET (2003): Hangtörténet. In: KISS JENŐ–Pusztai FERENC szerk.: *Magyar nyelvtörténet*. Osiris Kiadó. Budapest. 106–128, 301–351.
- ÁSZ. = FEHÉRTÓI KATALIN (2004): *Árpád-kori személynévszótár (1000–1301)*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BÁRCZI GÉZA (1958): A személynevek. In: BÁRCZI GÉZA: *A magyar szókinccs eredete*. 2. kiadás. Budapest. 123–142.
- BENKŐ LORÁND (1949): *A régi magyar személynévadás*. Budapest.
- BENKŐ LORÁND (1949): A történeti személynévvizsgálat kérdései. *MNy.* 45: 116–124, 244–256.
- BENKŐ LORÁND (1950): Árpád-kori személynevek. *Nyr.* 74: 18–23.
- BENKŐ LORÁND (1950): Tövégi magánhangzók rövidült keresztneveinkben. *MNy.* 46: 230–233.
- BENKŐ LORÁND (1950): Néhány becenevünkről. *Nyr.* 74: 335–342.
- BENKŐ LORÁND (1967): A személynevek. In: BÁRCZI GÉZA–BENKŐ LORÁND–BERRÁR JOLÁN: *A magyar nyelv története*. Tankönyvkiadó, Budapest. 378–383.
- BERRÁR JOLÁN (1952): *Női neveink 1400-ig*. MNyTK 80. Budapest.
- CSEFKÓ GYULA (1929): A becézőnevek keletkezéséhez. *MNy.* 25: 368–369.
- FEHÉRTÓI KATALIN (1997): Árpád-kori közsói eredetű személyneveinkről. *Nyr.* 121: 71–75.
- GALAMBOS LÁSZLÓ (1942): *A szentírási eredetű személynevek a Váradi Regestrumban*. MNyTK 64. Budapest.
- HAJDÚ MIHÁLY (1974): *Magyar becézőnevek (1770–1970)*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 1974.
- HAJDÚ MIHÁLY (2003): *Általános és magyar névtan*. Osiris Kiadó, Budapest.
- HOFFMANN ISTVÁN (1996): Névtörténet, nyelvtörténet, társadalomtörténet. *MNyTK* 207: 113–123.
- HOFFMANN ISTVÁN (2008): A személynévrendszerek leírásához. *MNyj.* 46: 5–20.
- KENYHERCZ RÓBERT (2011): *A szókezdő mássalhangzó-torlódások az ómagyar korban. (A helynevek hangtörténeti forrásértéke)*. Doktori (PhD) értekezés. Kézirat. Debreceni Egyetem. 2011.

- KOROMPAY KLÁRA (1980): Név és névváltozat a keresztnévek történeti vizsgálatában. *NytudÉrt.* 104: 519–523.
- B. LŐRINCZY ÉVA (1960): Képzőtörténet és névkutatás. *NévtVizsg.* 140–143.
- B. LŐRINCZY ÉVA (1962): *Képző- és névrendszertani vizsgálódások. Az -s ~ -cs képzővel alakult névanyag az ómagyarban.* *NytudÉrt.* 33. Budapest. 1962.
- MELICH JÁNOS (1907): Az Árpád-kori becézőnevek egy csoportjáról. *MNy.* 3: 165–176.
- MELICH JÁNOS (1914): Keresztneveinkről. *MNy.* 10: 97–107.
- PAIS DEZSŐ (1913): Névmagyarozatok. A Teobald keresztnévből származó személy és helyneveink. *MNy.* 9: 31–33.
- PAIS DEZSŐ (1915-1917): Néhány *-ei* végű szláv személynév a magyarban. *NyK.* 44: 328.
- PAIS DEZSŐ (1916): A Sixtus keresztnév magyarosításai. *MNy.* 12: 365–370.
- PAIS DEZSŐ (1925): A lat. Philippus magyar származékai. *MNy.* 21: 109–114.
- PAPP LÁSZLÓ (1956): Néhány szó becéző keresztneveinkről. *Nyr.* 80: 454–457.
- RÁCZ ENDRE (1956): A becéző nevek megkülönböztető szerepéről. *Nyelv és Irodalom* II: 133–139.
- RÁCZ ENDRE (1959–1960): Rövidüléssel alakult becéző nevek a XIV. században. *NéprNytud.* 3–4: 69–84.
- RÁCZ ENDRE (1960): Néhány szempont becéző keresztneveink vizsgálatához. *NévtVizsg.* 146–149.
- RÁCZ ENDRE (1966): A névrövidítéses becézés újabb előfordulásairól. *MNy.* 62: 408–420.
- J. SOLTÉSZ KATALIN (1979): *A tulajdonnév funkciója és jelentése.* Budapest.
- J. SOLTÉSZ KATALIN (1974): A tulajdonnév jelentésszerkezete. *NytudÉrt.* 83: 557–562.
- SZABÓ T. ATTILA (1966): A magyar becenevek alakulásmódjáról. *NyIrK.* 10: 275–288.
- SZABÓ T. ATTILA (1968): *A kolozsvári becenevek a XVI–XIX. században.* *NytudÉrt.* 59. Budapest.
- SZEGFŰ MÁRIA (1991): A személynévképzés. In: *MNyTNyt.* I.: 250–253.
- TOLNAI VILMOS (1927): Becézőnevek és nyelvújítás. *MNy.* 23: 171–175.

VARGA KATALIN (1931): *Becéző keresztnéveink*. Szeged. 1931.